

การเดินจะคีของลาหู่ณะ (มูเซอคำ)
กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

นางสาวสุนิษา สุทิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

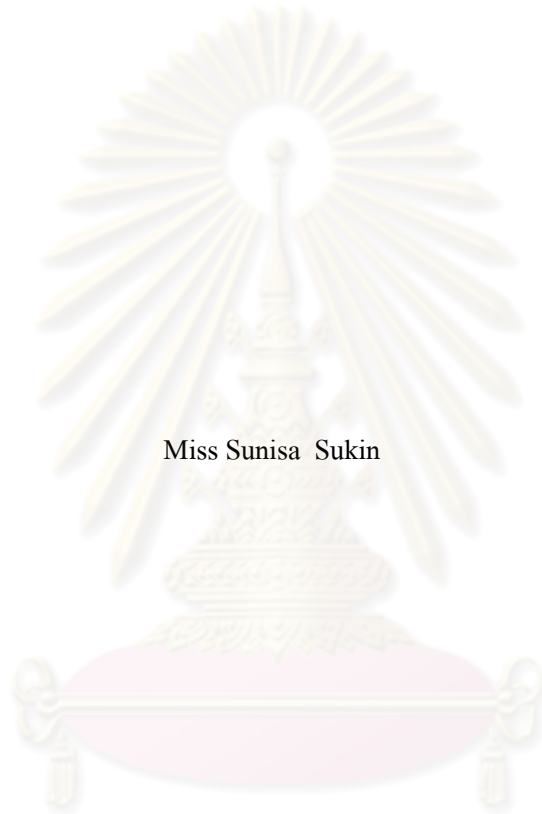
สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LAHU NA (BLACK MUSUR) DANCE :

A CASE STUDY AT DANMAELAMAO SUB DISTRICT, MAESOD DISTRICT, TAK PROVINCE.

Miss Sunisa Sukin

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเดินจะคีของลาหู่ณะ (มุเซอคำ)

กรณีศึกษา คำบลค่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

โดย

นางสาวสุนิษา สุกิน

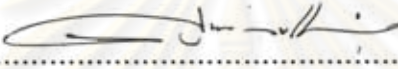
สาขาวิชา

นาฏยศิลป์ไทย

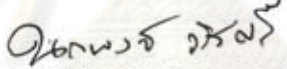
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลินี อาชาอุทธการ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ลิ้มชูพันธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลินี อาชาอุทธการ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ วิชชุดา วุฑฒิตย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.ตักขณา คาวรัตน์หงษ์)

สุนิษา สุทิน : การเต้นจะคีของลาหู่ (มุเซอคำ) กรณีศึกษา ตำบลคำแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. LAHU NA (BLACK MUSUR) DANCE : A CASE STUDY AT DANMAELAMAO SUB DISTRICT, MAESOD DISTRICT, TAK PROVINCE อ. ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.มาลินี อาษายุทธการ, 188 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเต้นจะคีของลาหู่ (มุเซอคำ) กรณีศึกษา ตำบลคำแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พ.ศ. 2500 – 2552 มุ่งศึกษาถึงประวัติความเป็นมา พัฒนาการ องค์ประกอบ รวมถึงลักษณะท่าเต้นในการเต้นประกอบพิธีกรรมของชาวลาหู่ โดยรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารทางวิชาการ การสำรวจ การสัมภาษณ์ทั้งผู้นำหมู่บ้าน ผู้ประกอบพิธีกรรม นักดนตรีและผู้แสดง สังเกตการณ์การเต้นในพิธีกรรมและการเต้นเพื่อการต้อนรับและฝึกปฏิบัติการเต้นด้วยตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า การเต้นของลาหู่ (มุเซอคำ) เรียกว่าการเต้นจะคี ซึ่งคำว่า “จะคี” ในภาษา มุเซอแปลว่าการเต้น โดยการเต้นนี้จะเป็นการเต้นเพื่อประกอบการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวลาหู่ คือ มีและพระเจ้ากือซ่า การเต้นจะคีเกิดขึ้นจากความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตของชาวลาหู่ โดย การเต้นเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมปีใหม่ เกี่ยวข้องกับการเฉลิมฉลองปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยเกี่ยวข้องกับการรักษาโรค อีกทั้งในปัจจุบันด้วยเหตุของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป สังคม การศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตทำให้ชาวลาหู่ นำเอาศิลปวัฒนธรรมการเต้นในการประกอบพิธีกรรมมาเป็นการเต้นเพื่อการต้อนรับ การเต้นเพื่อประกอบพิธีกรรมทุกคนในหมู่บ้านจะเต้น ณ ลานจะคีก็ การเต้นเพื่อการต้อนรับผู้แสดงจะเต้น ณ ลานกว้างเขตสาธารณะของหมู่บ้าน ซึ่งผู้แสดงจะสวมชุดประจำเผ่าลาหู่ ลักษณะของการเต้นพบว่า การเต้นจะคีเป็นการเต้นประกอบจังหวะเพลงของเครื่องดนตรีทั้งหมด 5 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย ซึ่งการเต้นเพื่อการต้อนรับจะใช้เครื่องดนตรีเพียง 4 ชนิด โดยไม่สามารถนำแคนขนาดใหญ่มาใช้ได้ การเต้นในพิธีกรรมจะมีเครื่องบวงสรวงประกอบเพื่อความเป็นสิริมงคลและความสมบูรณ์ของพิธีกรรม เช่น เทียนขี้ผึ้ง ข้าวดอก ข้าวเปลือก เครื่องเงิน ใบชาแห้ง ยาสูบ ค่ายผูกข้อมือและอาหาร ด้านลักษณะของท่าเต้นนั้นการใช้ศีรษะทั้ง นักแสดงชายและหญิงจะเป็นไปอย่างธรรมชาติและอิสระ การใช้ลำตัวมี 2 ลักษณะคือ ลำตัวตั้งตรงและการเอนลำตัว การใช้มือแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การใช้มือแบบสัมผัสมือกันโดยตรงและการใช้ฝ่ามือจับ การใช้ขา แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือแบบยืนตรง แบบยกขาและการเหยียดขา ซึ่งลักษณะเด่นของการเต้นจะเป็นจังหวะของการใช้เท้าเป็นหลัก การเต้นจะคีนักดนตรีจะเป็นผู้นำในการเต้นเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียง โดยการเต้นประกอบพิธีกรรมจะเต้นวนทางด้านซ้ายในลักษณะทวนเข็มนาฬิกา ก่อนจบการเต้นนักดนตรีจะเป็นผู้นำ โดยจะเต้นวนกลับทางด้านขวาในลักษณะวนตามเข็มนาฬิกาจำนวน 7 รอบ ซึ่งการเต้นประกอบพิธีกรรมจะเต้น ณ ลานจะคีก็ และการเต้นเพื่อการต้อนรับจะเต้น ณ ลานสาธารณะของหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันเพลงที่ใช้เต้นจะมีทั้งหมด 23 เพลง มีท่าเต้นทั้งหมด 83 ท่า ซึ่งลักษณะของท่าเต้นจะคีของชาวลาหู่ เป็นการสื่อให้เห็นถึงความรัก ความอบอุ่น และความสามัคคีในหมู่คณะ

งานวิจัยฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมด้านหนึ่งของชนเผ่ามุเซอซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาการแสดงของชนกลุ่มน้อยอื่นๆอีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้คงอยู่สืบไป

ภาควิชา.....นาฏศิลป์..... ลายมือชื่อนิสิต..... สุนิษา สุทิน
สาขาวิชา.....นาฏศิลป์ไทย..... ลายมือชื่อ อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... มาลินี อาษายุทธการ
ปีการศึกษา.....2552.....

5186611135 : MAJOR THAI DANCE

KEYWORDS : LAHU NA DANCE / BLACK MUSUR DANCE

SUNISA SUKIN : LAHU NA (BLACK MUSUR) DANCE : A CASE STUDY AT DANMAELAMAO SUB DISTRICT, MAESOD DISTRICT, TAK PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. MALINEE ACHAYUTTHAKARN, 188 pp.

This thesis's objective is to study Lahu Na (Black Musur) dance patterns. A case study at Danmaelamao sub district, Maesod district, Tak province during B.E. 2500 – 2552 aimed to study history, development, components including dancing patterns of Musur hill tribes. This research was conducted by gathering data from academic papers, observing, interviewing head of the village, ritual operating, musicians and performers, observing dancing for rituals, dancing for welcoming visitors, and self-practices.

The findings revealed that Musur's dancing patterns are called Jakue dancing. In Musur language, the word "Jakue" means dancing. The dancing is performed in having sacrifices to sacred items for Musur people such as demons and a Guesa god. The dance is created by belief and rituals in Musur people ways of living. The dance plays important roles in having any kinds of ceremonies such as a New Year celebration related to celebrating a new year time, having new rice ceremony which is related to agriculture, and reassuring spirit ritual in curing sicknesses that is about healing sicknesses. In the present, due to societies have been changing, education becoming an important factor in their ways of living caused Musur people adopting art of the dancing in any kinds of ceremonies to be dancing for welcoming visitors. The dance for holding ceremonies is performed at Jakueku yard. The welcoming dance is showed at a large public ground in the village. All performers have to wear Musur costumes. Dancing's character is to be harmonious with song's rhythm by five pieces of musical instruments such as reed mouth organs that comes in three sizes; large, medium, and small, a Sueng, and Khloy (a Thai organ). For dancing in welcoming visitors, four kinds of musical instruments mentioned before are used excluding a large mouth organ. In ritual dancing, in offering sacrifices for having good lucks and completing in holding ceremonies, there are holy items such as candle wax, popped rice, paddy, silver wears, dried tea leaves, tobaccos, holy thread, and foods. When dancing, male and female performers let heads move naturally and freely. Their body movement consists of two types; straight body movement and leaned body movement. There are 2 types for hand movement such as direct hand to hand touching type and hand to clothe touching type. Leg movement consists of three types such as straight-standing type, lifted-one leg type, and swayed-one leg type. An outstanding feature of dancing patterns is foot movement's rhythm which is significant. To be in harmony, dancing is led by musicians. In one round dancing, only one musical instrument is played. Performing ritual dancing needs to be done counterclockwise and before the end of dancing, musicians have to lead dancing clockwise for seven rounds. Jakueku yard is used as a place for ritual ceremonies and in welcoming visitors a public yard is used instead. Now, there are totally 23 songs used in Jakue dancing and 83 dancing patterns. These dancing patterns aim at expressing affections, warmth, and unity in groups of people.

Department : Dance

Field of Study : Thai Dance

Academic Year : 2009

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากบุคคลหลายท่านที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการ ให้คำปรึกษาและเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำรวมทั้งความคิดเห็นต่าง ๆ อันได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี อาษาอุทธรการ อาจารย์วิรัชดา วุฑฒิตย์ และ ดร.ลักขณา ดาวัฒน์หงษ์

ในการนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณชาวชุมชนทุกท่าน ทั้งนางมธุรส ผูกฝน นายจะหา สัมป่อย หลวง ปู่จารย์บ้านสัมป่อย นายจะลา ศิริรุ่งรอง ปู่จารย์บ้านห้วยปลาหลด นายจะแบ้ จองพันราย และนายสารแก้ว สันติมงคล นักดนตรี นายวินัย พนาโยธิน รวมถึงชาวบ้านทั้งหมู่บ้านชุมชนสัมป่อย หมู่บ้านห้วยปลาหลดและเจ้าหน้าที่สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ให้การต้อนรับให้คำแนะนำเป็นอย่างดี อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือในเรื่องของข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ด้วยความเต็มใจยิ่ง

ขอขอบพระคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือในเรื่องการเรียน การให้คำปรึกษาและคอยให้กำลังใจมาตลอดจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณครอบครัวสุกีน นำโดย คุณพ่อ คุณแม่ พี่และน้องชายที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือในฐานะผู้ช่วยวิจัยอย่างดียิ่งและอยู่เป็นเพื่อนร่วมทำงานมาโดยตลอด

ท้ายนี้ คุณประโยชน์ทุกประการที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่ผู้มีพระคุณทั้งสถานศึกษาอันเป็นที่รักและภาคภูมิใจ ครูบาอาจารย์และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่มีโอกาสแล้วได้หมดทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการทำให้เกิดความสำเร็จในงานชิ้นนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ

บทที่

1	บทนำ.....	1
1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.4	วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.5	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2	ประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่ามูเซอและการเดินจระเข้ 4 พิธี	
	ณ หมู่บ้านมูเซอ ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	7
2.1	ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	8
2.1.1	ตำนานถิ่นกำเนิดและการอพยพของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	8
2.1.2	ประชากร เชื้อชาติ ภาษา ศาสนาของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	9
2.1.3	ถิ่นที่อยู่อาศัย ที่ตั้งหมู่บ้านและลักษณะหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	15
2.1.4	ลักษณะทางกายภาพของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	19
2.1.5	ระบบสังคมในครอบครัวของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	22
2.1.6	ลักษณะการปกครองในหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	24
2.1.7	ระบบเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	26
2.1.8	ประเพณีและข้อห้ามของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	30

2.1.9	ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	32
2.2	ประวัติความเป็นมาของการเดินจะคี 4 พิธีกรรม ของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	37
2.2.1	การเดินในพิธีกรรมปีใหม่.....	37
2.2.2	การเดินในพิธีกรรมกินข้าวใหม่.....	40
2.2.3	การเดินในพิธีกรรมการเรียกขวัญ.....	42
2.2.4	การเดินเพื่อการต้อนรับ.....	44
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	48
3.1	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
3.2	ระยะเวลาในการดำเนินงาน.....	54
3.3	การตรวจสอบข้อมูล.....	55
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4	องค์ประกอบของการเดินจะคี.....	58
4.1	โอกาส 4 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมขึ้นปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการแสดงเพื่อการต้อนรับ.....	58
4.2	สถานที่.....	61
4.3	เครื่องบวงสรวง.....	64
4.4	ผู้แสดง.....	74
4.5	เพลงและเครื่องดนตรี.....	75
4.6	เครื่องแต่งกาย.....	86
5	การวิเคราะห์การเดินจะคี.....	102
5.1	ขั้นตอนการเดินจะคี.....	103
5.1.1	ขั้นตอนการเดินในพิธีกรรม.....	103
5.1.2	ขั้นตอนการเดินในการแสดงเพื่อการต้อนรับ.....	103
5.2	ท่าเต้นของการเดินจะคี.....	104
5.2.1	ท่าเต้นจะคีในการใช้แคนขนาดใหญ่.....	105

5.2.2	ทำเต็นจะคีในการใช้แกนขนาดกลาง.....	107
5.2.3	ทำเต็นจะคีในการใช้แกนขนาดเล็ก.....	112
5.2.4	ทำเต็นจะคีในการใช้ซี่ง.....	119
5.2.5	ทำเต็นจะคีในการใช้ขลุ่ย.....	128
5.3	การวิเคราะห์การเต็นจะคี.....	136
5.3.1	การศึกษาวิเคราะห์ทำเต็นจะคี.....	136
5.3.2	กระบวนการเต็นจะคี.....	140
5.3.3	โครงสร้างในการเต็น.....	148
5.3.4	การใช้พื้นที่ในการเต็น.....	149
5.3.5	ลักษณะการใช้แถว.....	152
5.3.6	พัฒนาการการเต็นจะคีใน 4 พิธีกรรม.....	155
6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	164
	รายการอ้างอิง.....	172
	ภาคผนวก.....	174
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	188

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางการปฏิบัติงานทางด้านการเกษตรในรอบปีของชาวเขาเผ่ามูเซอ.....	29
2 ตารางพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอในรอบปี.....	34
3 ตารางรายชื่อผู้สัมภาษณ์.....	51
4 ตารางระยะเวลาในการดำเนินงาน.....	54
5 ตารางสรุปช่วงเวลาในการเดินจะคีในแต่ละพิธีกรรม.....	61
6 ตารางสรุปเครื่องบวงสรวงและความหมายในการนำมาใช้.....	73
7 ตารางลักษณะของผู้เดินจะคี.....	74
8 ตารางวิเคราะห์ลำดับโครงสร้างในการเดิน.....	148

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ลักษณะบ้านของชาวมุเซอที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ณ หมู่บ้านห้วยปลาหลด.....	18
2	เครื่องแต่งกายของชายลาหู่ณะ (มุเซอคำ).....	20
3	เสื้อของหญิงลาหู่ณะ (มุเซอคำ).....	21
4	ตลาดคอยมุเซอแห่งที่ 1 (ตลาดใหม่).....	28
5	ตลาดคอยมุเซอแห่งที่ 2 (ตลาดเก่า).....	28
6	การเตรียมงานในการบวงสรวงพระเจ้าและผีต่างๆในพิธีกรรมปีใหม่.....	39
7	พิธีขึ้นศาลเจ้าก่อนเข้าฤดูเพาะปลูก.....	41
8	การผูกข้อมือในพิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย.....	44
9	เนินสำหรับการวางเครื่องบวงสรวง.....	62
10	ลานจะคี่ก่อ รั้วทำด้วยสังกะสี ของปู่จารย์จะทอ ไทยเจริญกุล.....	63
11	ลานจะคี่ก่อ รั้วทำด้วยไม้ไผ่ ของปู่จารย์จะลา คีร์รอรอง.....	63
12	ลานสำหรับการเดินจะคี่เพื่อการต้อนรับ.....	64
13	เทียนขี้ผึ้ง.....	65
14	ข้าวตอก.....	66
15	ข้าวเปลือก.....	67
16	เครื่องประดับเงิน.....	67
17	ใบชาแห้ง.....	68
18	ใบยาสูบ.....	69
19	ค้ายผูกข้อมือ.....	69
20	อาหารประกอบการบวงสรวง.....	70
21	เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมปีใหม่.....	71
22	เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่.....	71
23	เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมการเรียกขวัญ.....	72
24	การเตรียมเครื่องบวงสรวงในการเดินจะคี่ ในลานจะคี่ก่อ.....	72
25	อ้าถ้ำ.....	75

ภาพที่	หน้า
26	แคนขนาดใหญ่ เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี.....76
27	แคนขนาดกลาง เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี.....77
28	แคนขนาดเล็ก เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี.....77
29	ซิ่ง เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี.....78
30	ขลุ่ย เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี.....78
31	การแต่งกายของชายลาหู่ละ(มุเซอคำ).....87
32	หมวกผู้ชาย (อู้อ้อหอม่อ).....87
33	เสื่อ (อะปู้ตุ้).....88
34	กางเกง (ห้า).....88
35	ปลอกขาส่วนน้อง(คีตอ์กู).....89
36	กำไลข้อมือของชายมุเซอ (ແລະກໍ່ຕໍ່າ).....89
37	ถุงย่าม (มิซอ).....90
38	การแต่งกายของหญิงสาวมุเซอในการเต้นประกอบพิธีกรรม.....91
39	การแต่งกายโดยการ โปกผ้าสีริษะของหญิงวัยกลางคน.....91
40	หมวก (อันแป).....92
41	เสื่อ (ผ้าปู).....93
42	กางเกง (ห้า).....93
43	ปลอกขาส่วนน้อง (คีตอ์กู).....94
44	ที่ผูกข้อเท้า (คีตอ์กูปี).....94
45	เครื่องประดับทำด้วยเงินสำหรับประดับเสื่อผ้าผู้หญิง.....95
46	ต่างหู (หน้าปอหุ่ย).....95
47	สร้อยคอ (ฟูจ๊ะ) คือสร้อยที่มีลักษณะเป็นทรงกลมเรียงต่อกัน 2-3 ชั้น.....96
48	สร้อยคอ (ແລະກໍ່).....96
49	สร้อยคอ (ฟูจ๊ะติกาซือเสื่อ).....97
50	สร้อยคอ (อาท้อฮุ่ย).....97
51	กระดุมเสื่อ (แป้ฟ้อปอยซือต้อเว).....98
52	กระดุมเสื่อ (แป้ฟ้อปอยซือต้อเว).....98
53	กำไลข้อมือแบบต่างๆของหญิงชามุเซอ (ແລະກໍ່ປອ).....99

ภาพที่	หน้า
54	ลักษณะท่าเต้นของนักแสดงหญิง.....105
55	ลักษณะท่าเต้นของนักแสดงชาย.....106
56	การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมปีใหม่.....175
57	การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนการเต้นจะคี ฦ ลานจะคีก็่อ.....175
58	การตั้งขบวนในการเดินเพื่อไปยังลานจะคีก็่อ.....176
59	การเดินในพิธีกรรมปีใหม่ในช่วงเวลากลางวัน.....176
60	การจัดเตรียมเครื่องบวงสรวง ฦ ลานจะคีก็่อในช่วงเวลากลางคืน.....177
61	การเดินจะคีประกอบพิธีกรรมปีใหม่ในช่วงเวลากลางคืน.....177
62	พืชที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่.....178
63	พืชที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่.....178
64	การประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่.....179
65	การเดินในพิธีกรรมกินข้าวใหม่.....179
66	การประกอบพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย.....180
67	การผูกข้อมือในพิธีกรรมการเรียกขวัญให้แก่ผู้ป่วย.....180
68	การเดินจะคีในพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย.....181
69	การเดินจะคีในการต้อนรับแขก.....181
70	การเดินจะคีในการต้อนรับแขก.....182
71	การเดินจะคีในการต้อนรับแขก.....182
72	ลักษณะแถวการเต้นของหญิงโดยการจับมือเรียงต่อกันเป็นแถวหน้ากระดาน.....183
73	ลักษณะแถวการเต้นของชาย โดยจับมือเรียงต่อกันเป็นแถวเพียงแถวเดียว.....183
74	ลักษณะการเต้นโดยหญิงจะเต้นอยู่ด้านใน ชายจะเดินล้อมรอบหญิงอยู่ด้านนอก.....184
75	ลักษณะการเต้นของหญิงโดยการสัมผัสมือกัน โดยตรง.....184
76	ลักษณะการเต้นของหญิงโดยการสัมผัสมือกัน โดยตรง.....185
77	ลักษณะการเต้นของหญิงโดยใช้ผ้าจับแทนการสัมผัสมือ.....185
78	พิพิธภัณฑ์ชุมชนเขาดำแหล่งศึกษาข้อมูลของชาวเขาเผ่ามูเซอ ฦ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.186
79	ชาวมูเซอผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา.....186
80	การฝึกปฏิบัติท่าเต้นจะคีกับชาวมูเซอ.....187

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มุเซอเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่ง ซึ่งเรียกตัวเองว่า “ลาหู่” ส่วนคนไทยเรียกว่า “มุเซอ” แปลว่า “พรานป่า” เนื่องจากชนเผ่านี้เป็นนักรล่าที่มีความชำนาญมาก ชาวมุเซอมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในประเทศทิเบตและจีน หรือบริเวณใกล้เคียงกับประเทศทิเบต เมื่อถูกชาวจีนรุกรานก็ค่อยๆ ถอยร่นอพยพลงมาทางใต้และได้ตั้งอาณาจักรอิสระอยู่บริเวณเขตแดนพม่า-จีน ระหว่างทิศตะวันตกของเมืองว้าและทางทิศตะวันออกของยูนนาน ชาวมุเซอที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ถูกทหารจีนรุกรานอีกจึงได้อพยพลงมาทางใต้ บางพวกอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทยประมาณ พ.ศ. 2418 อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา เพชรบูรณ์ ลำปาง กำแพงเพชรและตาก มีประชากรรวม 102,876 คน สำหรับมุเซอในจังหวัดตากอาศัยอยู่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอพบพระและอำเภอแม่สอด จำนวน 6 หมู่บ้าน ประชากรรวม 2,508 คน¹

ชาวมุเซอที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีจำนวนหลายพวก ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ ลานู่ณะ (มุเซอคำ) ชาวลานู่ณะมีวัฒนธรรมภาษาพูด การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย อาหาร ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองและจะมีกฎระเบียบในการทำพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด มีจารีตประเพณีที่ยึดถืออย่างจริงจังเข้มงวด ทั้งคนในหมู่บ้านและผู้มาเยือนต้องเคารพกฎของหมู่บ้าน ถ้าประพฤติดีต้องได้รับการลงโทษจากผู้ใหญ่บ้านและผู้อาวุโส ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาเป็นผู้เข้ามาพิจารณาโทษ ชาวมุเซอที่ทำผิดต้องถูกขับไล่ออกจากหมู่บ้านต้องไปอยู่ที่อื่นตลอดชีวิต

ชาวลานู่ณะมีพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติโดยส่วนรวมของชุมชนและส่วนตัวเกือบตลอดชีวิต ในวันทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่และพิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย เป็นต้น ซึ่งพิธีกรรมต่างๆของหมู่บ้านจะจัดขึ้นเพื่อบูชาพระเจ้า “กือซ่า” ซึ่งเป็นพระเจ้าศักดิ์สิทธิ์ของชาวลานู่ณะ เพื่อเป็นการขอบคุณที่ดลบันดาลให้สมาชิกในหมู่บ้านอยู่อย่างมีความสุขตลอดปีที่ผ่านมาและขอให้ได้ผลผลิตที่สมบูรณ์ในปีต่อไป ซึ่งในงานพิธีกรรมต่างๆเหล่านี้จะมีการเดินเพื่อบูชาพระเจ้า โดยเรียกการเดินว่า “จะคี” ซึ่งคำว่า จะคี แปลว่าการเดิน โดยจะเดินในลานพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่า “จะคีกือ” ในงานพิธีกรรมปีใหม่ ผู้เดินทั้งหญิงและชายจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตัดขึ้นใหม่ที่เตรียมไว้สำหรับงานปีใหม่ ตกแต่งประดับด้วยเครื่องเงิน มีการทำขนม มีการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นงานพิธีกรรมที่หนุ่มสาวจะมีโอกาสพบปะกันในการเลือกคู่

¹จจัดภัย บุรุษพัฒน์, ชาวเขา, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยาอินเตอเนชั่นแนล, 2518), หน้า 91.

การเดิน “จะคี” เป็นการเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมการบวงสรวงพระเจ้าของชาวลาหู่ณะ เพื่อให้พระเจ้ารับชมแล้วมีความสุข โดยชาวมูเซอมีความเชื่อว่าถ้าพระเจ้ามีความสุขก็จะอวยพรให้ทุกคนมีความสุขอีกทั้งเป็นการเดินเพื่อขอบคุณพระเจ้าที่อวยพรให้ตน การเดินในพิธีสำคัญนั้นจะเดินในลานจะคีก็่อ ซึ่งทุกหมู่บ้านจะมีลานสำหรับการเดิน สมาชิกในหมู่บ้านจะเดินจะคีได้ทุกคนทั้งชายและหญิง ในการเดินแต่ละครั้งจะไม่จำกัดผู้เดิน ชาวลาหู่ณะมีความเชื่อว่าถ้ามีผู้คนมาเดินมากเท่าไร จะเป็นพิธีที่ดีมากเท่านั้น ทุกคนสามารถเดินได้ไม่จำกัดเพศไม่จำกัดอายุ ซึ่งผู้ที่เข้าไปเดินจะมีความเชื่อว่าเดินแล้วจะได้บุญ

การแต่งกายทั้งหญิงและชายจะแต่งกายโดยลักษณะสวมชุดประจำเผ่าลาหู่ณะ คนตรีที่ใช้ในการเดินจะมีเครื่องดนตรี คือ แคน ซึ่ง ขลุ่ย เป็นต้น

ในปัจจุบันการเดินจะคีนอกจากจะเดินในพิธีกรรมต่างๆแล้ว ยังเป็นการเดินเพื่อเป็นการต้อนรับแขก ซึ่งการเดินเพื่อการต้อนรับนี้ เกิดจากชาวลาหู่ณะมีความก้าวหน้าได้รับข้อมูลข่าวสารการศึกษา มีการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมในการปรับตัวเข้ากับสังคมเมืองในการต้อนรับแขกและเนื่องจากการเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ สถานที่นั้นๆมีการต้อนรับด้วยการเดินหรือการแสดงชุดต่างๆ ชาวมูเซอจึงมีแนวคิดที่จะนำการเดินจะคีของชนเผ่าตนเองมาแสดงเพื่อให้แขกและผู้คนที่ไปได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมประเพณีและการเดินจะคี โดยคาดหวังว่าการเดินจะคีจะให้ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนานกับแขกผู้มาเยือน อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงการยินดีต้อนรับและการขอบคุณ แขกผู้มาเยือนสามารถเข้าร่วมการเดินกับชาวมูเซอได้ วิธีการสืบสานการเดินจะคีนั้นมีวิธีการโดยผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน จะให้เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป มาเดินจะคีในพิธีกรรมต่างๆเพื่อให้เด็กได้ฝึกการเดินและสามารถเดินได้ทุกคนทั้งหญิงและชาย

ในปัจจุบันผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านชาวลาหู่ณะว่า เยาวชนของชาวมูเซอ (เด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี) ไม่ค่อยให้ความสนใจและไม่ให้ความสำคัญกับการเดินจะคี คือไม่สามารถเดินได้เนื่องจากชาวลาหู่ณะรับสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เข้าไปมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของเยาวชน เช่น ถ้ามีพิธีกรรมในหมู่บ้านเยาวชนจะไม่ค่อยให้ความสนใจ แต่จะดูโทรทัศน์อยู่ที่บ้าน เป็นต้น อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ชาวลาหู่ณะได้รับข้อมูลคือ ท่าเดินในการเดินจะคีในปัจจุบันแตกต่างจากอดีตมาก ท่าเดินที่มีความยากเริ่มหายไปตลอดจนมิได้นำมาเดินเพราะชาวลาหู่ณะในปัจจุบันชอบท่าเดินที่มีความง่ายและสนุกสนาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อท่าเดินจะคีที่มีการเปลี่ยนแปลงและกลายรูปแบบท่าเดินไปจากเดิม

ดังข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นชาวลาหู่ณะ (มุเซอคำ) มีศิลปวัฒนธรรมการเต้นจะคีเป็นของตนเอง มีพิธีกรรมความเชื่อที่สำคัญ มีการเต้นจะคีเพื่อประกอบการบวงสรวงในพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นการเต้นหลักที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมและในปัจจุบันยังได้นำการเต้นประกอบพิธีกรรมมาเป็นการแสดงเพื่อการต้อนรับ ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานและจากปัญหาทำเด้นจะคีที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมีผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านการเต้นของมุเซอจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่ามุเซอ ประเพณีข้อห้าม ความเชื่อและพิธีกรรม รวมถึงพัฒนาการการเต้นจะคี ในอดีตจนถึงปัจจุบันและวิเคราะห์ทำเด้นในพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเต้นในพิธีกรรมงานปีใหม่ที่พัฒนามาเป็นการเต้นเพื่อเป็นการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง พิธีกรรมการเต้นในการกินข้าวใหม่และพิธีกรรมเรียกขวัญในการเจ็บป่วย เพื่อบันทึกข้อมูลเหล่านี้ไว้เป็นแนวทางแก่ผู้ที่ต้องการศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มชนชาวเขาเผ่ามุเซอ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการศึกษาและอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของลาหู่ณะ (มุเซอคำ) ภูมิศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. ศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของการเต้นจะคีในพิธีกรรมขึ้นปีใหม่ที่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการเจ็บป่วยและการเต้นจะคีเพื่อการต้อนรับ
3. ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของการเต้นจะคีในงานพิธีกรรมปีใหม่ที่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการเจ็บป่วยและการแสดงเพื่อการต้อนรับ
4. ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและทำเด้นจะคีในงานพิธีกรรมปีใหม่ที่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการเจ็บป่วยและการแสดงเพื่อการต้อนรับ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาประวัติความเป็นมา พัฒนาการและองค์ประกอบของการเต้นจะคีในพิธีกรรมปีใหม่ที่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการเจ็บป่วยและการเต้นจะคีเพื่อการต้อนรับของลาหู่ณะ (มุเซอคำ) ภูมิศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตั้งแต่ พ.ศ.2500 - 2552

วิธีดำเนินการวิจัย

1. โดยเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล

- 1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความที่เกี่ยวข้องกับการเดินจะคี
- 1.2 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบพิธีกรรม นักดนตรีและผู้แสดง
- 1.3 สังเกตทำเต็น ฝึกปฏิบัติการเล่น สังเกตการบรรเลงดนตรีประกอบการเดิน
 - เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
 - เครื่องบันทึกเสียง
 - เครื่องบันทึกภาพนิ่ง
 - เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว
 - แบบสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่มีโครงสร้าง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 แยกประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการเดิน ทำเต็น การแต่งกาย เครื่องดนตรี ประวัติความเป็นมา เป็นต้น
- 2.2 นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์และตีความสรุปเป็นผลงานวิจัย
- 2.3 นำเสนอผลงานวิจัยเป็นรูปเล่ม ด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็นบทการนำเสนอ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- 1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3. ขอบเขตของการวิจัย
- 1.4. วิธีดำเนินการวิจัย
- 1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของลาหู่ณะ (มุเซอคำ) และการเดินจะคี 4 พิธี กรณีศึกษา

ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

- 2.1. ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าลาหู่ณะ (มุเซอคำ)
- 2.2. ประวัติความเป็นมาของการเดินจะคี 4 พิธีกรรม ของชาวเขาเผ่าลาหู่ณะ (มุเซอคำ) คือ พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการเจ็บป่วยและการเดินเพื่อการต้อนรับแขก

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

- 3.1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความที่เกี่ยวข้องกับการเต้นจะตี
- 3.2. ศึกษาข้อมูลโดยการลงภาคสนามด้วยวิธีการ
 - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน นักดนตรีถึงข้อมูลขององค์ประกอบ วิวัฒนาการ ด้านเพลงและเครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะตี
 - สังเกตและบันทึกเครื่องแต่งกาย การแต่งกาย และท่าเต้นของการเต้นจะตี
 - ฝึกปฏิบัติท่าเต้นในการเต้นจะตี
- 3.3. สรุปเป็นผลงานวิจัย นำเสนอผลงานวิจัยเป็นรูปเล่ม ด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

บทที่ 4 องค์ประกอบของการเต้นจะตี

- 4.1 โอกาสการเต้นจะตีใน 4 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการเจ็บป่วยและการเต้นเพื่อการต้อนรับ
- 4.2 สถานที่
- 4.3 เครื่องบวงสรวง
- 4.4 ผู้แสดง
- 4.5 เพลงและเครื่องดนตรี
- 4.6 เครื่องแต่งกาย

บทที่ 5 การวิเคราะห์การเต้นจะตี

- 5.1. ขั้นตอนการเต้นจะตี
- 5.2. ท่าเต้นของการเต้นจะตี
- 5.3. การวิเคราะห์การเต้นจะตี

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการเดินจะคีของลาหู่ณะ (มุเซอคำ)
2. ทราบถึงองค์ประกอบของการเดินจะคีในงานพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเดินเพื่อการต้อนรับ
3. ทราบถึงเอกลักษณ์ของการเดินจะคี ตลอดจนพัฒนาการการเดินและปัจจัยต่างๆที่ส่งผลให้การเดินจะคียังมีมาจนถึงปัจจุบัน
4. ผลของการวิจัยคาดว่าจะช่วยให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของศิลปะการเดินจะคีของชาวเขาเผ่าลาหู่ณะ (มุเซอคำ) อันเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของชาติ
5. จากการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่ผู้ที่ต้องการศึกษา ค้นคว้า หรืออ้างอิงสำหรับผู้สนใจในศาสตร์แขนงนี้ต่อไป

นิยามศัพท์

ชาวเขาเผ่ามูเซอ, ชาวมูเซอ หมายถึง ชาวเขาเผ่าลาหู่ณะ (มุเซอคำ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาของลาหู่ (มุเซอคำ)

และการเดินจะคี 4 พิธี ทัศนศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

การศึกษาการเดินจะคีของลาหู่ (มุเซอคำ) เพื่อการวิเคราะห์การเดินใน 4 พิธีกรรมคือ การเดินในพิธีกรรมปีใหม่ การเดินในพิธีกรรมกินข้าวใหม่ การเดินในพิธีกรรมการเรียกขวัญและการเดินเพื่อการต้อนรับนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะมีการศึกษาในเรื่องของประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่ามุเซอในภาพรวมเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานอันเกี่ยวกับลักษณะทางสังคม ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นความเข้าใจเบื้องต้นที่สามารถนำไปสู่ การศึกษาวิเคราะห์ในขั้นต่อไป ซึ่งการศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่ามุเซอและประวัติ การเดินจะคี 4 พิธี ทัศนศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อใน การศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่ามุเซอ

- 2.1.1 ตำนานถิ่นกำเนิดและการอพยพของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.2 ประชากร เชื้อชาติ ภาษา ศาสนาของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.3 ถิ่นที่อยู่อาศัย ที่ตั้งหมู่บ้านและลักษณะหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.4 ลักษณะทางกายภาพของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.5 ระบบสังคมในครอบครัวของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.6 ลักษณะการปกครองในหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.7 ระบบเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.8 ประเพณีและข้อห้ามของชาวเขาเผ่ามุเซอ
- 2.1.9 ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวเขาเผ่ามุเซอ

2.2 ประวัติความเป็นมาของการเดินจะคี 4 พิธีกรรม ของชาวเขาเผ่ามุเซอ

- 2.2.1 การเดินในพิธีกรรมปีใหม่
- 2.2.2 การเดินในพิธีกรรมกินข้าวใหม่
- 2.2.3 การเดินในพิธีกรรมการเรียกขวัญ
- 2.2.4 การเดินเพื่อการต้อนรับ

ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่ามูเซอ

2.1.1 ตำนานถิ่นกำเนิดและการอพยพของชาวเขาเผ่ามูเซอ

ตำนานถิ่นกำเนิดของชาวเขาเผ่ามูเซอนั้น จักัดภัย บุรุษพัฒน์ (2518) กล่าวไว้ในหนังสือ ชาวเขา ถึงถิ่นต้นกำเนิดของชาวเขาเผ่ามูเซอไว้ว่า

ชาวลาหู่ส่วนใหญ่เข้าสู่ประเทศไทยจากรัฐฉานในพม่าและแถบลาว ชาวลาหู่มีต้นกำเนิดในมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของประเทศจีน กล่าวกันว่าชาวลาหู่ถูกชาวจีนขับไล่ลงสู่ทางใต้ เพราะชาวจีนถือว่าชาวลาหู่เป็นชนป่าเถื่อนชอบก่อความวุ่นวาย ชนเผ่านี้อพยพลงสู่ใต้ได้อยู่เสมอ ในศตวรรษที่ 17 และ 18 มูเซอได้ตั้งถิ่นฐานอิสระของนครบริเวณเขตแดนพม่า-จีน ระหว่างทิศตะวันตกของเมืองว่าและทางทิศตะวันออกของยูนนานมีหัวหน้าปกครองกันเอง ในปี พ.ศ. 2423-2433 พวกมูเซอที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ถูกจีนรุกรานจึงได้อพยพเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ บางพวกอพยพเข้าไปในลาว บางพวกก็อาศัยอยู่ในบริเวณรัฐฉาน บางพวกก็อพยพเข้ามาในประเทศไทย¹

แผนที่แสดงเส้นทางอพยพเข้าสู่ไทยของของชนกลุ่มน้อยจากจีนและทิเบต

ที่มา: ลิจิต ชีรเวคิน, ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

www.suebpong.rmutl.ac.th/Vernweb/tribe/hilltribe.htm

¹จักัดภัย บุรุษพัฒน์, ชาวเขา, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยาอินเตอร์เนชันแนล, 2518), หน้า 91.

ดังข้อมูลข้างต้น เดิมชาวมูเซอมีถิ่นกำเนิดและอาศัยอยู่ในประเทศจีน-ทิเบต จากนั้นค่อยๆอพยพลงมาทางตอนใต้เข้ามาอาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมูเซอเหล่านี้มีประชากรเชื้อชาติ ภาษาและศาสนา ดังข้อมูลต่อไปนี้

2.1.2 ประชากร เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา

ชาวมูเซอที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมักอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยเนื่องจากทางภาคเหนือของไทยมีเขตติดต่อกับต่างประเทศ เช่น พม่าและลาว ซึ่งชาวมูเซอส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกับประเทศอื่นๆ อีกทั้งจังหวัดทางภาคเหนือของไทยก็มีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง มีป่าไม้เป็นจำนวนมาก ภูมิอากาศหนาวเย็นจึงเป็นที่นิยมในการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอ ในประเทศไทยชาวมูเซอที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหลายจังหวัด ซึ่งแต่ละจังหวัดชาวมูเซออาศัยอยู่ในหลายอำเภอ อีกทั้งมูเซอยังมีเชื้อชาติ ภาษาและศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ของตน ดังรายละเอียดของข้อมูลต่อไปนี้

ประชากร ประชากรส่วนใหญ่ของมูเซอจะอาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ ในอำเภอเชียงดาว ฝาง พร้าว แม่แตง แม่ริม แม่สาย อมก๋อย เวียงแหง ไชยปราการ จังหวัดเชียงราย ในอำเภอเมือง เชียงของ เชียงแสน เทิง พาน แม่จัน แม่สรวย แม่สาย เวียงป่าเป้า พระยาเม็งราย เวียงแก่นและแม่ฟ้าหลวง จังหวัดแม่ฮ่องสอนในอำเภอเมือง ปายและปางมะผ้า จังหวัดลำปาง ในอำเภองาว แจ้ห่มและเมืองปาน จังหวัดกำแพงเพชรในอำเภอลองลาน จังหวัดพะเยาในอำเภอแม่ใจ จังหวัดเพชรบูรณ์ในอำเภอเขาค้อ และจังหวัดตาก สำหรับมูเซอในจังหวัดตากอาศัยอยู่ 3 อำเภอ คือ อ.เมืองตาก อ.พบพระและอ.แม่สอด ประชากรรวม 102,876 คน แยกเป็นชายจำนวน 32,059 คน หญิง จำนวน 32,094 คน เด็กชาย จำนวน 19,430 คน เด็กหญิง จำนวน 19,293 คน โดยพบมากที่สุดที่จังหวัดเชียงราย รองลงมาเป็นเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ²

ในการศึกษางานวิจัยเรื่องการเดินของลาหู่ณะ (มูเซอดำ) ผู้วิจัยได้ศึกษาการเดินจะคี ณ ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากการวิจัยทางด้านนาฏศิลป์มีผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเดินจะคีของชนเผ่ามูเซอดำ ณ สถานที่ดังกล่าวในจำนวนน้อย อีกทั้งเป็นสถานที่สำคัญ

² กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ 536 เล่มที่ 101 / 2541, ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย, (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, 2541), หน้า 45-46.

ในประวัติศาสตร์การรบของชาติไทย ซึ่งการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ศึกษา ณ หมู่บ้านส้มป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลด ซึ่งทั้งสองหมู่บ้านนี้มีประชากรชาวมูเซออาศัยอยู่หนาแน่นและมีความสำคัญทางหลักฐานว่าเป็นแหล่งโบราณคดีที่กรมศิลปากรได้ขุดพบซากโครงกระดูกของมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์

สภาพทางภูมิศาสตร์อันเป็นที่ตั้งของตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่กรมศิลปากรได้ขุดพบบนเทือกเขาถนนธงชัยในเส้นทางตาก-แม่สอด มีเป็นจำนวนมากและหลายชนิดมีแหล่งโบราณคดีไม่น้อยกว่า 5 แห่งและแหล่งโบราณคดีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของทั้งสองหมู่บ้านนี้คือ³

- 1) แหล่งโบราณคดีคอยมณฑา บ้านห้วยปลาหลด ตำบลด่านแม่ละเมา พบเศษภาชนะดินเผา แหวนสำริด ไหบรรจุกระดูกเผาไฟ
- 2) แหล่งโบราณคดีคอยส้มป่อย หมู่บ้านมูเซอส้มป่อย ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด พบเศษภาชนะดินเผาแบบเคลือบและไม่เคลือบผิว เครื่องมือเหล็ก เครื่องประดับทำด้วยสำริด และลูกแก้ว เครื่องมือสกดหิน

จากข้อมูลข้างต้นตำบลด่านแม่ละเมามีความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์การรบและมีความสำคัญทางด้านเป็นแหล่ง โบราณคดีดังนั้นผู้วิจัยจึงขอนำเสนอสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของตำบลด่านแม่ละเมาเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์ดังข้อมูลต่อไปนี้⁴

สภาพทั่วไป

ลักษณะที่ตั้ง

ตำบลด่านแม่ละเมอตั่งอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และที่ตั้งเป็นแนวภูเขาสูงสลับซับซ้อนบนเทือกเขาถนนธงชัยที่ทอดยาวกั้นพรมแดนไทย-พม่าหรือมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลโดยประมาณ 500 เมตรขึ้นไป ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของที่ว่าการอำเภอแม่สอด โดยมีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่สอดโดยประมาณ 38 กิโลเมตร บนถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 105 (ตาก-แม่สอด) ตรงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 42-43

³คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดตาก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544), หน้า 39.

⁴องค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555), (ตาก : องค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา, 2553-2555), หน้า 1-6.

ตำบลด่านแม่ละเมา มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ คือ เดิมพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งตำบลด่านแม่ละเมาในปัจจุบันเคยเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของตำบลพะวอและเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์หลายชนเผ่า เช่น กระเหรี่ยง ม้ง และมูเซอ เป็นต้น การอพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด เป็นเพียงข้อสันนิษฐานเล่าต่อกันมาว่า ในสมัยของเจ้าเมืองตาก หรือพระเจ้าตากสินมหาราช ในสมัยนั้นมีการทำสงคราม ผู้รบกันระหว่างไทยกับพม่า โดยเจ้าเมืองตากได้แต่งตั้ง

นายด่านชื่อ พะวอ ซึ่งเป็นชาวกระเหรี่ยงทำหน้าที่เป็นนายด่านสกัดกั้นกองทัพพม่าจนเป็นที่กล่าวขานในความสามารถเชิงการรบของขุนพะวอ ซึ่งปัจจุบันมีการค้นพบร่องรอยกำแพงด่านอาวุธ และวัตถุโบราณที่หมู่ที่ 1 บ้านพะวอ บริเวณที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนบ้านแม่ละเมาในปัจจุบัน หรืออีกนัยหนึ่งการตั้งชื่อตำบลด่านแม่ละเมาในปัจจุบัน เป็นการตั้งชื่อตามการตั้งด่านตรวจของตำรวจภูธรพะวอ ซึ่งตั้งด่านตรวจเป็นประจำอยู่บนถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 105 หรือตรงบริเวณทางเข้าบ้านห้วยยะอุหมู่ที่ 1 ตำบลด่านแม่ละเมาก็เป็นได้

อาณาเขตติดต่อ

ตำบลด่านแม่ละเมา มีอาณาเขตติดต่อหลายตำบลและหลายอำเภอ ของจังหวัดตาก ซึ่งเมื่อรวมแล้วมีพื้นที่ทั้งสิ้น 130 ตารางกิโลเมตร โดย

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลพะวอ	อำเภอแม่สอด	จังหวัดตาก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลคีรีราษฎร์	อำเภอพบพระ	จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลแม่ท้อ	อำเภอเมือง	จังหวัดตาก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลพะวอ	อำเภอแม่สอด	จังหวัดตาก

เขตการปกครอง

ตำบลด่านแม่ละเมา มีพื้นที่เขตการปกครองจำนวน 130 ตารางกิโลเมตรและพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติและเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านห้วยยะอุ	หมู่ที่ 2 บ้านปางसान	หมู่ที่ 3 บ้านห้วยพลู
หมู่ที่ 4 บ้านพะกา	หมู่ที่ 5 บ้านมูเซอสัมปอຍ	หมู่ที่ 6 บ้านขุนห้วยช้างไล่
หมู่ที่ 7 บ้านธงชัย	หมู่ที่ 8 บ้านห้วยปลาหลด	หมู่ที่ 9 บ้านใหม่โพธิ์ทอง
หมู่ที่ 10 บ้านใหม่พัฒนา		

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคม

ถนนสายหลัก

- ถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 105 (ตาก – แม่สอด) ระยะทาง 82 กิโลเมตร
- ถนนลาดยางในความรับผิดชอบของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) 1 สาย เชื่อมต่อระหว่างตำบลด่านแม่ละเมาและตำบลพะวอ

ถนนสายรอง

- ถนนลาดยางเชื่อมต่อบ้านปางสำน, ห้วยพลู, ห้วยยะอุ ระยะทาง 12 กิโลเมตร
- ถนนลูกรังเชื่อมต่อบ้านห้วยปลาหลด, บ้านขุนห้วยช้างไต้ ระยะทาง 18 กิโลเมตร
- ถนนดินลูกรังบ้านธงชัย ระยะทาง 20 กิโลเมตร

ระบบไฟฟ้า

- จำนวนหมู่บ้านที่มีกระแสไฟฟ้าใช้ รวม 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1,2,3,4,5,9 และหมู่ที่ 10
- จำนวนหมู่บ้านที่มีระบบพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) ใช้ รวม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 6,7,8

การนับถือศาสนาของประชาชน

- ศาสนาพุทธ มีจำนวนร้อยละ 88 %
- ศาสนาคริสต์ มีจำนวนร้อยละ 10 %
- ศาสนาอื่นๆ มีจำนวนร้อยละ 2%

ชาวมูเซอที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยสามารถจำแนกได้หลายพวกด้วยกันดังข้อมูลต่อไปนี้

เชื้อชาติ ชาวเขาเผ่ามูเซอมีเชื้อสายมาจากตระกูล จีน-ทิเบต ซึ่งเป็นชนชาติโลโล ชาวเขาเผ่านี้เรียกตัวเองว่า “ลาหู่” ส่วนคนไทยเรียกว่า “มูเซอ” เป็นภาษาฉาน แปลว่า “พรานป่าหรือนายพราน” เนื่องจากชาวเขาเผ่านี้เป็นนักล่าสัตว์ที่มีความชำนาญจึงได้รับการขนานนามดังกล่าว ชาวเขาเผ่ามูเซอ (ลาหู่) เมื่ออพยพจากจีนลงมา ก็กระจัดกระจายกันอยู่ตามบริเวณทั้งสองข้างพรมแดนอันยาวของประเทศจีน แคว้นยูนนาน ประเทศพม่า ทางทิศใต้ของพม่าจนถึงรัฐเชียงตุง จังหวัดน่านของประเทศไทยและในภาคเหนือของประเทศไทย

ชาวเขาเผ่ามูเซอในประเทศไทย ได้เริ่มอพยพมาจากประเทศพม่าและประเทศลาว เมื่อประมาณ 80 กว่าปีที่ผ่านมามีคนแบ่งเป็นพวกใหญ่ๆ ได้ 2 พวกคือ

- พวกมูเซอคำ (ลาฮู่ละ)
- พวกมูเซอแดง (ลาฮู่ญี่)

ที่มาของคำว่า “มูเซอ” ในหนังสือชาวเขาในเมืองไทยได้กล่าวไว้ว่า มีตำนานกล่าวว่า ครั้งหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินพม่าพระองค์หนึ่งได้เสด็จไปยังรัฐฉานเพื่อเกณฑ์คนไปรบกับประเทศเพื่อนบ้าน พระองค์ได้ทรงพบนักพรตที่กล้าหาญอยู่ในป่า จึงเรียกพวกเขาว่ามูเซอ แปลว่าพรานและได้เกณฑ์คนพวกนี้ไปเป็นทหาร ซึ่งนักพรตเหล่านั้นคือชาวลาหู่ จากนั้นเป็นต้นมา เขาจึงเรียกตนเองว่า “ลาหู่” ในปัจจุบันทั้งชาวไทยและชาวไทยใหญ่ในรัฐฉานเรียกชาวลาหู่ว่า “มูเซอ” เรียกลาหู่ละ ว่ามูเซอคำหรือมูเซอเมืองเหนือ เรียกลาหู่ญี่ว่า มูเซอแดง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลาหู่ละ

ลาหู่ละ (มูเซอคำ) อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก พวกนี้เข้าสู่ประเทศไทยจากลาวและพม่า “ลาหู่ละ” เป็นชื่อที่พวกเขาเรียกตนเอง แปลว่า ลาหู่คำหรือลาหู่แท้ ชาวลาหู่ละยังคงอยู่ทางตอนใต้ของมณฑลยูนนานและตอนเหนือของรัฐฉานของประเทศพม่า การแต่งกายของลาหู่ละ ในอดีตพวกผู้หญิงจะสวมเสื้อผ้าสีดำ เครื่องแต่งกายนี้เป็นลักษณะที่แยกลาหู่ละจากกลุ่มอื่น

ลาหู่ญี่

ลาหู่ญี่หรือลาหู่เมืองใต้เรียกตัวเองว่า “ลาหู่ย่า” ซึ่งแปลว่าชาวลาหู่ เนื่องจากว่ากลุ่มนี้อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของรัฐฉานมาเป็นเวลานาน พวกเขาจึงได้รับการขนานนามว่า ลาหู่เมืองใต้และเหตุที่ชาวไทยใหญ่เรียกพวกนี้ว่า ลาหู่แดงก็เพราะว่าในสายตาของชาวไทยใหญ่ พวกลาหู่เหล่านี้ดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก ในที่นี้คำว่า “แดง” หมายความว่ายังห้ามอยู่ คือคนที่ยังไม่เจริญเต็มที่ ในประเทศไทยเรียกชนกลุ่มนี้ว่าลาหู่แดงเช่นกัน แต่ในความหมายที่แตกต่างกัน โดยชาวไทยเรียกพวกเขาว่า ลาหู่แดง เนื่องจากเครื่องแต่งกายของหญิงจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีแดง

ลาหู่ญีกับลาหู่ณะเป็นชนกลุ่มเดียวกัน แต่ก่อนที่จะเข้ามาในประเทศไทย ทั้ง 2 กลุ่มได้แยกออกจากกันเป็นเวลากว่า 130 ปีทำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการแต่งกายและเรื่องของภาษา แต่ในการสื่อสารชาวลาหู่ญีและลาหู่ณะสามารถสื่อสารกันรู้เรื่อง⁵

ซึ่งเชื้อชาติของชาวมูเซอที่อาศัยอยู่ ณ หมู่บ้านมูเซอ ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นกลุ่ม ลาหู่ณะ ซึ่งคนไทยและชาวมูเซอเรียกตัวเองว่า “มูเซอคำ”

จากข้อมูลข้างต้น ชาวมูเซออพยพจากจีนลงมา กระจายอยู่ตามบริเวณสองข้างพรมแดนอันยาวของประเทศจีน แคว้นยูนนาน ทางทิศใต้ของพม่าจนถึงรัฐเชียงตุง จังหวัดน้ำทาของประเทศลาว และแถบจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย นอกจากทางด้านเชื้อชาติแล้วมูเซอยังมีภาษาในการสื่อสารเป็นของตนเองดังข้อมูลต่อไปนี้

ภาษา ภาษามูเซอเป็นภาษาในตระกูลภาษาย่อยทิเบต – พม่า (Tibeto-Burman) สาขาพม่า-โลโล (Burmese-Lolo) ลักษณะภาษาของชาวมูเซอมักเป็นคำโดดๆ พยางค์เดียว ไม่มีเสียงพยัญชนะสะกด มีเสียงสูงต่ำเพียง 3 เสียงเท่านั้น⁶

ภาษาที่ชาวมูเซอหมู่บ้านส้มป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลด อำเภอแม่สอด จังหวัดตากใช้ในการติดต่อสื่อสารคือจะใช้ภาษามูเซอพูดสื่อสารกันระหว่างกลุ่มของตนเอง มูเซอคำและมูเซอแดง ในการสื่อสารระหว่างกลุ่มมีภาษาที่แตกต่างกันไม่มากนักจึงพอฟังกันรู้เรื่องและใช้ภาษาไทยเหนือผสมกับภาษาไทยกลางในการติดต่อสื่อสารกับคนไทยทั่วไป

จากข้อมูลข้างต้นชาวเขาเผ่ามูเซอมีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นภาษาตระกูลย่อยทิเบต-พม่า ในด้านศาสนาชาวมูเซอมีการนับถือศาสนาต่างๆซึ่งมีความแตกต่างกันของมูเซอแต่ละกลุ่มดังรายละเอียดต่อไปนี้

⁵ไม่ปรากฏผู้แต่ง, ชาวเขาในเมืองไทย, (ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์วิธรรม, 2517), หน้า 19-21.

⁶สมัย สุทธิธรรม, สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูงมูเซอ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เลฟแอนด์ลิบเพรส จำกัด, 2541), หน้า 69.

ศาสนา ทางด้านศาสนาละฮันนะ (มุเซอคำ) บ้านส้มป่อยและบ้านห้วยปลาหลด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จะมีความเชื่อและนับถือศาสนาพุทธบ้างบางส่วน แต่พื้นฐานของชาวมุเซอคำทั้งหมดมีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี หรือพระเจ้ากือซ่า ซึ่งสังเกตได้จากประเพณีและพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผี เช่น พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมการกินข้าวใหม่หรือแม่แต่พิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย

ชาวมุเซอในจังหวัดต่างๆของแต่ละท้องที่ในประเทศไทยจะมีลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัยและลักษณะหมู่บ้านดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.3 ถิ่นที่อยู่อาศัย ที่ตั้งหมู่บ้านและลักษณะหมู่บ้าน

ถิ่นที่อยู่อาศัย ที่ตั้งหมู่บ้านและลักษณะหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามุเซอ

ทางด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและลักษณะหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามุเซอ ขจัดภัย บุษยพัฒน์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือชาวเขาดังต่อไปนี้

หมู่บ้านมุเซอมักจะตั้งอยู่บนที่ราบบนสันเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,200 เมตร ตั้งหมู่บ้านห่างไกลจากแหล่งน้ำประมาณ 2-3 กิโลเมตร ชาวมุเซอจะเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์แต่ละหมู่บ้านจะมีประมาณ 15-25 หลังขึ้นไป แต่ละบ้านจะตั้งล้อมรอบบ้านหัวหน้าหมู่บ้าน หมู่บ้านจะรวมเป็นกระจุก ลักษณะไม่แข็งแรงมากนัก เพราะมักย้ายถิ่นที่อยู่บ่อยๆเป็นพวก 3 ปีหนี 4 ปีย้ายบ้านเรือนส่วนมากปลูกยกพื้นใต้ถุนสูง ซึ่งจะใช้เป็นที่เก็บฟืนและใช้เป็นที่ตั้งครกตำข้าว เสาไม้เนื้อแข็งพื้นและฝาทำด้วยฟาก หลังคามุงด้วยใบคาหรือใบก้อ ตัวบ้านแบ่งออกเป็นสองตอนตอนหน้าเป็นชานนอกชายคา ตอนหลังเป็นห้องสี่เหลี่ยม กว้าง 4-5 เมตร มุเซอนิยมเลี้ยงสัตว์หลายชนิดได้แก่ ไก่ เป็ด ม้า ควาย วัว สุนัข หมู โดยเลี้ยงไว้บริเวณใต้ถุนบ้าน หรือมีคอก หรือเล้า ช้างๆบ้านหมูเป็นสัตว์เลี้ยงที่สำคัญที่สุด เพราะใช้เนื้อเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการทำพิธีต่างๆบ้านแต่ละหลังของมุเซอจะมีขนาดไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับฐานะ⁷

ในการศึกษาการเดินทางของชาวเขาเผ่ามุเซอผู้วิจัยศึกษา ณ หมู่บ้านส้มป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลด ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก หมู่บ้านส้มป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลดนั้นตั้งอยู่บนที่ราบสันเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 930 เมตร ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองตากประมาณหลักกิโลเมตรที่ 25 ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินสายตาก - แม่สอด จากถนนจังหวัดตากมุ่งไปทางอำเภอแม่สอดนั้นหมู่บ้านห้วยปลาหลดจะตั้งอยู่ทางด้านขวา เส้นทางจากทางหลวงนั้นเข้าไปในหมู่บ้านประมาณ 7 กิโลเมตร ส่วนหมู่บ้านมุเซอส้มป่อยนั้นที่ตั้งของหมู่บ้านจะอยู่ด้านหลังของ

⁷ ขจัดภัย บุษยพัฒน์, ชาวเขา, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยาอินเตอร์เนชันแนล, 2518), หน้า 94.

ตลาดคอยมุเซอใหม่ โดยทางเข้าหมู่บ้านจะอยู่ทางขวามือของตลาดคอยมุเซอ ระยะทางเข้าไปในหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร เหตุในการศึกษาทั้งสองหมู่บ้านเนื่องจากเดิมนั้นหมู่บ้านทั้งสองเป็นหมู่บ้านเดียวกันประชากรของทั้งสองหมู่บ้านอพยพมาจากหมู่บ้านมุเซออุมยอ (มุเซอบ้านเก่า) ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก จากนั้นจึงอพยพไปจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ชื่อหมู่บ้านมุเซอสัมป่อย ต่อมาได้แบ่งแยกหมู่บ้านบางส่วนตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่เป็นหมู่บ้านห้วยปลาหลด เหตุในการแบ่งแยกหมู่บ้านนั้นบันทึกรายงานการจัดตั้งหมู่บ้าน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้บันทึกสาเหตุมาดังข้อมูลต่อไปนี้

ขอแยกหมู่บ้านมุเซอสัมป่อยจากหมู่ที่ 5 ออกไปตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่อีก 1 หมู่บ้าน ตั้งเป็นหมู่ที่ 8 “บ้านห้วยปลาหลด” ตำบลด่านแม่ละเมา ซึ่งเคยเห็นชอบจากที่ประชุมราษฎรในหมู่บ้านเดิมที่ประชุมสภาตำบลและที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอแม่สอดแล้ว เหตุผลและความจำเป็นในการขอแยกหมู่บ้านใหม่เนื่องจากบ้านห้วยปลาหลด ราษฎรส่วนใหญ่มีสัญชาติไทย เชื้อสายมุเซอคำ ซึ่งตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มก้อนอยู่ประมาณ 60 หลังคาเรือน จำนวนราษฎรประมาณ 350 คน หมู่บ้านที่ตั้งขึ้นห่างจากหมู่บ้านเดิมถึง 8 กิโลเมตร การเดินทางระหว่างหมู่บ้านที่ขอตั้งใหม่กับหมู่บ้านเดิมต้องตามเส้นทางเป็นป่าเขาสูง ทุรกันดาร เจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เดินทางเข้าไปดูแลโดยไม่ทั่วถึงและยากลำบาก หากไม่แยกหมู่บ้านใหม่เกรงว่าราษฎรในหมู่บ้านเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ที่ขาดความเอาใจใส่จากหน่วยราชการอย่างใกล้ชิด จะสร้างปัญหาให้ราษฎรเข้าใจผิดและเกลียดชังรัฐบาลได้ง่าย เพื่อแก้ปัญหาการปกครองสมควรจะได้มีตัวแทนของราษฎรและทางราชการที่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงและใกล้ชิด จะได้มีความอบอุ่นและความเข้าใจอันดี ความจำเป็นที่จะต้องขอตั้งหมู่บ้านใหม่โดยขอยกเว้นหลักเกณฑ์เป็นกรณีพิเศษ มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาทางการเมืองและทางการปกครองซึ่งอำเภอแม่สอดมีชนหลายเผ่าหลายภาษา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมแตกต่างกันจึงสมควรจัดตั้งหมู่บ้านที่ขอตั้งขึ้นใหม่ (บันทึกรายงานการจัดตั้งหมู่บ้านเพิ่ม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก, สิงหาคม 2531).

ประวัติและที่มาของชื่อหมู่บ้านมุเซอทั้งสองหมู่บ้านนั้นจากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านมุเซอสัมป่อยนั้นมีชื่อมาจาก เดิมที่ตั้งของหมู่บ้านสัมป่อยเป็นพื้นที่ไร่ของผู้คนในหมู่บ้านอุมยอ จากนั้นผู้คนเหล่านั้นจึงอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ชั่วคราวในไร่ ซึ่งป่าแถบนั้นมีต้นสัมป่อยเป็นจำนวนมากจึงได้วางหญ้า ตัดต้นสัมป่อยเป็นจำนวนมาก ต่อมาจึงสร้างบ้านเรือนขึ้นและได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของต้นสัมป่อยซึ่งมีเป็นจำนวนมากในที่ตั้งหมู่บ้านนั้น

การตั้งชื่อหมู่บ้านมุเซอห้วยปลาหลดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนั้นมีลำธารที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำไหลตลอดปี เป็นแหล่งอาหารประเภทปลามากมายรวมทั้งมีปลาหลดอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จากการที่พื้นที่เหล่านี้อุดมสมบูรณ์ชาวมุเซอจึงอพยพโยกย้ายมาอาศัยและจัดตั้งหมู่บ้านขึ้น ซึ่งชื่อของหมู่บ้านตั้งตามชื่อของปลาหลดนั่นเอง

พื้นที่ส่วนใหญ่ของทั้งสองหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก อากาศอบอุ่นเย็นสบายในฤดูร้อน ฤดูหนาวอากาศเย็นจัด หมู่บ้านมุเซอสัมปอຍนั้นมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 196 หลังคาเรือน มีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน มีเนื้อที่ทั้งหมด 2,946 ไร่ หมู่บ้านห้วยปลาหลดมีทั้งหมด 284 หลังคาเรือนในหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ แต่บ้านบางหลังที่มีฐานะทางการเงินดีจะมีการใช้ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาเซลล์) มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 2,416 ไร่ ทั้งสองหมู่บ้านจะมีน้ำประปาภูเขาไว้ใช้ในการบริโภคและอุปโภค ในการตั้งบ้านเรือนของหมู่บ้าน บ้านหัวหน้าหมู่บ้าน หรือบ้านปุจารย์จะตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน จากนั้นชาวมุเซอจะตั้งบ้านเรือนอยู่รอบๆบ้านปุจารย์ บ้านมุเซอณ หมู่บ้านมุเซอสัมปอຍและมุเซอห้วยปลาหลดปัจจุบันจะปลูกสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง เป็นบ้านที่ค่อนข้างแข็งแรงซึ่งแตกต่างจากอดีต บ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกแบบใต้ถุนสูง ซึ่งใต้ถุนบ้านจะเป็นที่เก็บกองฟืนสำหรับก่อไฟปรุงอาหารและเป็นที่ยืนสำหรับเลี้ยงสัตว์ เส้าบ้าน พื้นบ้านและฝาบ้านทำด้วยไม้เนื้อแข็งทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่บริเวณรอบๆหมู่บ้านมีป่าไม้ มีต้นไม้เป็นจำนวนมากจึงทำให้ชาวมุเซอส่วนใหญ่ตัดไม้มาปลูกสร้างบ้านเรือน ปัจจุบันบ้านของชาวมุเซอส่วนใหญ่หลังคาจะทำด้วยสังกะสี เพราะมีความคงทนกว่าการใช้หญ้าคาทำหลังคาบ้าน ซึ่งตัวบ้านแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 ส่วนหน้าของบ้านจะเป็นชานนอกชายคา ส่วนที่สองเป็นห้องนอนซึ่งมีความกว้างประมาณ 4-5 เมตรเป็นห้องสี่เหลี่ยม ซึ่งในห้องนอนนี้จะเป็นห้องที่มีแท่นไว้สำหรับบูชาผีของชาวมุเซอ ส่วนที่ 3 ห้องทำครัว ในห้องครัวนั้นตรงกลางห้องจะมีแท่นก่อไฟตรงกลางห้องเพื่อการก่อไฟในการทำอาหารและมีไว้สำหรับผิงไฟสร้างความอบอุ่นในฤดูหนาวซึ่งสมาชิกทุกคนในบ้านจะมานั่งรวมกันในห้องครัวนี้ บางบ้านในห้องครัวนี้ยังสามารถใช้เป็นห้องนอนของสมาชิกในบ้าน ชาวมุเซอทั้งสองหมู่บ้านนิยมเลี้ยงสัตว์ คือ สุกร ไก่ และสุนัข สำหรับสุกรและไก่นั้นมีความสำคัญสำหรับมุเซอมากเพราะจะใช้เนื้อของสัตว์เลี้ยงทั้งสองเพื่อประกอบพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ พระเจ้าก้อซ่าโดยเลี้ยงบริเวณใต้ถุนบ้านหรือทำที่อยู่ไว้ข้างๆบ้าน ในหมู่บ้านสัมปอຍนั้นมีสำนักสงฆ์ 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านสัมปอຍ มีลานจะคีสำหรับเป็นลานเดินในการประกอบพิธีกรรม 2 แห่ง ปุจารย์ในการประกอบพิธีกรรมจำนวน 2 ท่านหมู่บ้านห้วยปลาหลด มีสำนักสงฆ์จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านห้วยปลาหลด มีลานจะคีก็อยู่ทั้งหมด 3 แห่ง ปุจารย์เพื่อประกอบพิธีกรรมจำนวน 3 ท่าน

ภาพที่ 1 : ลักษณะบ้านของชาวมูเซอที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ณ หมู่บ้านห้วยปลาหลด

ที่มา : ถ่ายภาพ โดย ผู้วิจัย 15 ตุลาคม พ.ศ. 2552

อาจสรุปได้ว่าชาวเขาเผ่ามูเซอมีถิ่นที่อยู่อาศัยและลักษณะหมู่บ้านคือมักจะตั้งอยู่บนที่ราบบนสันเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตร ตั้งหมู่บ้านห่างไกลจากแหล่งน้ำประมาณ 2-3 กิโลเมตรชาวมูเซอจะเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ในการตั้งหมู่บ้าน หมู่บ้านจะรวมเป็นกระจุก เดิมใช้ไม้ไผ่ เพราะมักย้ายถิ่นที่อยู่บ่อยๆ บ้านเรือนส่วนมากปลูกยกพื้นใต้ถุนสูง เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง พื้นและฝาทำด้วยฟาก หลังคามุงด้วยใบคาหรือใบก่อ ตัวบ้านแบ่งออกเป็นสองตอน น้ำใช้ของหมู่บ้านนิยมต่อเข้ามาใช้ในตำแหน่งใกล้ หมู่บ้านของเขา โดยการใ้รางไม้ไผ่ต่อกันเป็นแนวบนพื้นดินสูงพื้นระดับศิระคน และหลังของสัตว์เลี้ยง แหล่งน้ำได้มาจากลำธาร ตอนเหนือสุดของหมู่บ้านส่วนมากจะเป็นที่ตั้งของโบสถ์ (บางหมู่บ้านก็ไม่มีโบสถ์) ใช้เป็นสถานที่ประกอบกรบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดของชาวมูเซอ คือพระเจ้า กือซ่า บางโอกาสก็ใช้เป็นสถานที่เดินรำในวันพระของเดือน(วันซียี) ทางด้านอนามัยของหมู่บ้าน ตรงที่ลาดต่ำลงไปทั้งทางด้านข้างและท้ายหมู่บ้านมักจะมีลำห้วยตามบริเวณนี้จะเป็นที่สำหรับถ่ายอุจจาระ ในตอนเช้าสัตว์เลี้ยงเช่น สุนัข สุกร และไก่มักจะเฝ้ากินในบริเวณนี้

2.1.4 ลักษณะทางกายภาพของชาวเขาเผ่ามูเซอ

ชาวเขาเผ่ามูเซอจะมีลักษณะทางกายภาพในด้านของรูปร่าง ความสูง น้ำหนักและเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า ซึ่งศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยได้กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพและเครื่องแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอไว้ในหนังสือความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอไว้ดังนี้

มูเซอมีผิวเนื้อสีน้ำตาล ผมดำเหยียดตรง ชายนิยมไว้ผมสั้น หญิงไว้ผมยาวเกล้าผมมวยตกลง ใบหน้ามีลักษณะคล้ายจีนผสมพม่า ตาสองชั้นผู้ชายสูงประมาณ 157 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 49 กก. หญิงสูงประมาณ 144 ซม. มีน้ำหนักประมาณ 46 กก. โดยเฉลี่ย

การแต่งกาย มูเซอแดงที่อาศัยอยู่ตามภูเขาสูง ผู้ชายมักชอบสวมเสื้อเชิ้ตสีน้ำเงินแก่ มีกระเป๋ารวมด้วยผ้าปิดอยู่ตรงหน้าอกทั้งสองข้าง สวมกางเกงขาก๊วยสีเดียวกับเสื้อ คาดเข็มขัด ถ้ามีการเดินทางไปไร่ เขาจะพันน่องด้วยผ้าสีน้ำเงิน เมื่อมีโอกาสเดินเข้าไปในเมือง นิยมสวมรองเท้าฟองน้ำหรือรองเท้าหุ้มส้นและสวมถุงเท้า ส่วนหญิงนิยมสวมเสื้อสีดำรัดรูปผ่าหน้าอก คอกลมมีความยาวถึงแกวแขนเสื้อทรงกระบอกมีสีแดงหรือลาย สีแดงคาดตรงข้อแขนท่อนบนและท่อนล่างนุ่งผ้าซิ่นสีแดงและขลิบปลายซิ่นด้วยผ้าสีแดง เครื่องประดับของหญิงมูเซอมักจะทำด้วยเงิน มีต่างหู ห่วงคอ ห่วงแขนและเข็มขัดชนิดที่นำเอาเหรียญเงินรูปอินเดียเชื่อมกันด้วยห่วงเล็กๆ ติดต่อกัน

หญิงมูเซอดำสวมเสื้อแขนยาวสีดำกับผ้าถุงที่เย็บติดกันยาวถึงหน้าแข้ง ตรงแขนเสื้อจะขลิบด้วยผ้าขาวไว้ 3 ขลิบ มีเครื่องประดับต่างหู ห่วงคอและห่วงแขนทำด้วยโลหะเงิน ไม่ใช่เข็มขัด ส่วนชายแต่งกายคล้ายมูเซอแดง หญิงมูเซอดำนิยมโพกผ้าดำหากไม่โพกผ้าจะมีลักษณะทรงผมกลัดผมตั้งแต่หน้าผากขึ้นผมจนถึงกลางศีรษะ มูเซอดำมีการไว้ทรงผม 2 แบบ แบบแรกไว้ผมแบบหญิงในเผ่าเดียวกัน กลุ่มนี้จะพบได้ในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แบบที่ 2 คือไว้ทรงผมแบบคนเมือง กลุ่มนี้อาศัยอยู่ในจังหวัดตาก

มูเซอที่นับถือศาสนาคริสต์ มักจะแต่งกายแบบคนในเมือง มีสัญลักษณ์ประจำเผ่าให้เห็นก็คือย้อมที่สะพายมีลวดลายสีส้มและทำด้วยด้ายเส้นโตๆซึ่งหญิงมูเซอนิยมทำด้วยตนเอง⁸

⁸ ศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ กองสงเคราะห์ชาวเขา กระทรวงมหาดไทย, ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2519), หน้า 5-6.

จากการศึกษาชุมชนบ้านส้มป่อยและชุมชนบ้านห้วยปลาหลดในเรื่องเครื่องแต่งกายและการแต่งกายพอสรุปได้ดังข้อมูลต่อไปนี้

ชาวมุเซอของทั้งสองหมู่บ้าน มีผิวพรรณทั้งขาวเหลืองและแดงดำ ผสมกัน ชายมีความสูงประมาณ 1.50 – 1.75 เมตร หญิงมีความสูงประมาณ 1.40 – 1.65 เมตร ในด้านการแต่งกาย กลุ่มลาหู่ (มุเซอดำ) มีการแต่งกายในลักษณะดังนี้

การแต่งกายชาย ชายจะสวมกางเกงเป๋าคำ เสื้อคอกลมแขนยาวสีคำผ่าหน้า ตกแต่งลวดลายสีแดง เหลือง ฟาไว้ภายในตัวเสื้อ เมื่อสวมใส่จะไม่เห็นลวดลาย มักจะสะพายย่ามสีแดง

การแต่งกายหญิง หญิงจะสวมกางเกงเป๋าคำ เสื้อคอกลมแขนยาวผ่าหน้า เสื้อยาวลงมาถึงประมาณเข่า ขอบเสื้อทำด้วยสีขาวยบริเวณสามเหลี่ยมด้านหน้า ด้านข้างและชายเสื้อ แขนเสื้อตัดเย็บเป็นสีขาวยาวรีวห่างกันจากข้อมือถึงไหล่ ประมาณ 5-6 แฉว ซึ่งแถบแขนเสื้อตัดเย็บด้วยสีต่างๆ เช่น สีแดง ชมพู เขียว ฟา ขาว เป็นต้น มักโพกศีรษะด้วยผ้าขาว ใช้เครื่องเงินประดับตามตัวเสื้อ มักสวมปลอกขาส่วนน่องสีคำหรืออาจมีลวดลายสีต่างๆ

ภาพที่ 2 : เครื่องแต่งกายของชายลาหู่ (มุเซอดำ)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย 29 ตุลาคม พ.ศ. 2552

ภาพที่ 3 : เสื้อของหญิงลาหู่ณะ (มูเซอดำ)
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย 29 ตุลาคม พ.ศ. 2552

จากข้อมูลข้างต้น ชายชาวมูเซอสูงประมาณ 1.55-1.70 เมตร หญิง สูงประมาณ 1.40-1.60 เมตร การแต่งกายชายแบ่งได้เป็นหลายกลุ่ม เช่นมูเซอแดงและมูเซอดำ สวมเสื้อสีดำทำด้วยผ้าฝ้าย ส่วนใหญ่การสวมเสื้อจะไม่ติดกระดุม มักจะโพกศีรษะด้วยผ้าสีดำ สีน้าเงินหรือสวมหมวก กางเกงจะมีลักษณะเป็นกางเกงตัวใหญ่ขวยาวเลยเข่า เครื่องประดับของชายมักจะเป็นกำไลเงิน การแต่งกายของหญิงแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน หญิงมูเซอแดง จะสวมโสร่งหรือนุ่งผ้าซิ่นสวมเสื้อสีดำ มีเครื่องประดับเป็นแผ่นเงินกลมๆ ผูกติดกับเสื้อตอนหน้า บริเวณชายเสื้อและขอบกระโปรงจะมีแถบผ้าสีแดงขาว หญิงมูเซอดำจะสวมกางเกงเป๋าคำและเสื้อแขนยาวสีดำความยาวถึงประมาณหน้าแข้ง ตรงแขนเสื้อจะขลิบด้วยผ้าสีต่างๆหลายสี ซึ่งตัวเสื้อจะติดด้วยห่วงเงินระหว่างหน้าอก สวมเครื่องประดับเช่นต่างหู ห่วงคอและห่วงแขน นิยมโพกผ้าดำหากไม่โพกผ้าจะมีลักษณะทรงผมกล้อนผมตั้งแต่หน้าผากจนถึงกลางศีรษะ หญิงที่ฐานะดีจะใส่ต่างหูเงิน สร้อยคอ กำไล แหวน และเข็มขัดทำด้วยเครื่องเงิน มูเซอที่นับถือศาสนาคริสต์ มักจะแต่งกายแบบคนในเมือง นอกจากลักษณะเรื่องการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์แล้วชาวเขาเผ่ามูเซอยังมีระบบสังคมในการปกครองหมู่บ้านซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.5 ระบบสังคมในครอบครัวของชาวเขาเผ่ามูเซอ

หน่วยโครงสร้างพื้นฐานของสังคมมูเซอคือครัวเรือน ภายใต้การนำของหัวหน้าครัวเรือนที่เรียกว่า เม เซ ปา หมู่บ้านมูเซออาจดูเหมือนเป็นกลุ่มบ้านซึ่งมีความเกี่ยวพันกัน ด้วยระบบความเกี่ยวข้องทางญาติ ซึ่งในระบบสังคมนี้

จากการศึกษาระบบสังคมในครอบครัว การแต่งงานและการหย่าร้าง ของชาวมูเซอบ้านส้มป่อยและมูเซอบ้านห้วยปลาหลดนั้นลักษณะของสังคมในครัวเรือนมีลักษณะดังต่อไปนี้

ครัวเรือนของชาวมูเซอบ้านส้มป่อยและมูเซอบ้านห้วยปลาหลดนั้นประกอบด้วย ฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงและบุตร การตั้งบ้านเรือนนั้นถ้าในเครือญาติเดียวกันจะปลูกบ้านใกล้ๆกัน แต่การใช้ชีวิตอยู่ในกิจกรรมประจำวันนั้นบุตรทุกคนสามารถมาทำอาหารหรือรับประทานอาหารที่บ้านพ่อและแม่ของตนได้ ถ้าชายและหญิงแต่งงานกันแล้วนั้นฝ่ายชายจะต้องไปอาศัยอยู่บ้านฝ่ายหญิงยกเว้นแต่บ้านของฝ่ายหญิงนั้นมีพี่น้องจำนวนหลายคนหรืออาจเป็นที่สาวคนโตของบ้าน เมื่ออาศัยอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิงได้สักระยะเวลาประมาณ 2-3 ปี ก็สามารถแยกครอบครัวปลูกสร้างบ้านเรือนเองได้ เว้นแต่ฝ่ายหญิงเป็นลูกคนสุดท้องจะไม่สามารถแยกครอบครัวหรือย้ายไปอาศัยอยู่สถานที่อื่นได้ เนื่องจากต้องอยู่ดูแลพ่อแม่ของฝ่ายหญิงไปตลอดชีวิตซึ่งบ้านหลังที่อาศัยอยู่และสมบัติทั้งหมดของพ่อแม่ฝ่ายหญิงก็จะตกเป็นของฝ่ายหญิงซึ่งเป็นลูกคนสุดท้อง

การแต่งงาน การแต่งงานของชาวมูเซอนั้นเกิดจากการที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงรักใคร่กันเองเป็นส่วนใหญ่ เมื่อถึงเวลาอันเหมาะสมฝ่ายชายจะต้องพูดคุยตกลงกับพ่อแม่ของตนเองเพื่อมาสู่ขอพ่อแม่ของฝ่ายหญิง การแต่งงานของชาวมูเซอส้มป่อยและชาวมูเซอบ้านห้วยปลาหลดนั้นฝ่ายหญิงจะเริ่มแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 14 ปี ขึ้นไปแต่โดยส่วนมากแล้วนิยมแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 15 ปี ฝ่ายชายจะแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 17 ปีขึ้นไป โดยส่วนมากมักนิยมแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 20 ปี ในสมัยอดีตชายและหญิงมูเซอนิยมมีบุตรประมาณ 5-7 คน แต่ในปัจจุบันชาวมูเซอมีการศึกษามากขึ้นจึงมีบุตรจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากการศึกษาในปัจจุบันชาวมูเซอต้องเสียเงินเป็นค่าเล่าเรียนของบุตรจึงมีความนิยมที่จะมีบุตรประมาณ 2-3 คนเท่านั้น ในการสู่ขอ นั้นทั้งหญิงและชายจะตกลงกันที่บ้านปู่จาร์พร้อมทั้งพ่อและแม่ของทั้งสองฝ่าย การสู่ขอจะเป็นเวลากลางคืน ถ้าทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ก็จะนำน้ำชาดื่มไปประกอบพิธีกรรม 1 หม้อ เพื่อให้ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงดื่มเพื่อเป็นข้อตกลงว่าหญิงและชายคู่นี้ดื่มน้ำชาพร้อมกันแล้วเป็นสามีภรรยากันอย่างถูกต้อง ซึ่งปู่จาร์จะเป็นผู้สวดประกอบพิธีกรรม เมื่อเวลารุ่งเช้าจะมีพิธีการเฉลิมฉลอง ณ บ้านฝ่ายหญิง โดยฝ่ายหญิงจะต้องฆ่าหมูเพื่อเป็นการสังเวกแก่ผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องเป็นหมูตัวผู้เท่านั้น เมื่อเสร็จพิธีก็จะนำหมูมารับประทานในการเฉลิมฉลอง แต่การแต่งงานของชาวมูเซอมีความเชื่อคือ เมื่อจัดงานเลี้ยงที่บ้านของฝ่ายหญิงพ่อแม่ของฝ่ายชายจะไม่นิยมไปร่วมงาน เนื่องจากมีความเชื่อว่าถ้า

ไปร่วมงานแต่งงานนั้นลูกชายของตนจะอายุสั้น จะไม่มีความสุขในชีวิตการแต่งงาน เมื่องานเลี้ยงบ้าน ฝ่ายหญิงรีบร้อยแล้ว ถ้าฝ่ายชายมีฐานะดีฝ่ายชายก็จะฆ่าหมูเพื่อเลี้ยงฉลอง ณ บ้านฝ่ายชายอีกครั้งหนึ่ง แต่พ่อและแม่ของฝ่ายหญิงก็ไม่นิยมมาร่วมงาน ณ บ้านฝ่ายชายเช่นกัน ในการแต่งงานนั้นจะไม่มีค่าสินสอด ตามแต่การตกลงกันระหว่างชายและหญิงที่จะมอบทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนให้แก่กันและกัน ในกรณีที่จะมีการแต่งงานใหม่นั้นชายชาวมูเซอจะแต่งงานซ้ำซ้อนมิได้ต้องเลิกกับภรรยาคนเก่าเสียก่อนจึงจะแต่งงานกับภรรยาคนใหม่ได้

การหย่าร้าง เมื่อชาวมูเซอทั้งชายและหญิงตกลงกันว่าไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมเป็นสามีภรรยากันได้ทั้งสองฝ่ายจะตกลงหย่าร้างกัน โดยการนำน้ำชาไปที่บ้านปุจารย์ 1 หม้อ แล้วราดลงกับพื้นเพื่อเป็นการยืนยันว่า ทั้งคู่หย่าร้างกันแล้ว ในการหย่าร้างกันทั้งชายและหญิงจะต้องเสียค่าปรับคือ ฝ่ายชายจะเสียค่าปรับเป็นจำนวน 150 บาท ฝ่ายหญิงจะเสียค่าปรับเป็นเงิน 75 บาท ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมหย่าร้างกัน เช่นถ้าชายไม่ยินยอมหย่าร้าง ฝ่ายหญิงจะเสียค่าปรับ 75 บาท ให้แก่ฝ่ายชาย หรือถ้าฝ่ายหญิงไม่ยินยอมหย่าร้างฝ่ายชายจะต้องเสียเงินค่าปรับให้แก่ฝ่ายหญิง 150 บาท แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ เงินของทั้งฝ่ายชายและหญิงจะนำเข้ากองทุนของหมู่บ้านซึ่งเก็บเงินจำนวนนี้ไว้ ณ บ้านปุจารย์ ในการกลับมาใช้ชีวิตคู่กันนั้นถ้าฝ่ายชายและหญิงยังคงรักกันก็สามารถกลับมาเป็นสามีภรรยากันได้ โดยนำน้ำชามาดื่มที่บ้านปุจารย์อีกครั้งก็จะถือว่าสามีภรรยาคู่นั้นกลับมาใช้ชีวิตร่วมกันอีกครั้งอย่างถูกต้อง

นอกจากลักษณะสังคมในครอบครัวแล้ว ในด้านการปกครองหมู่บ้าน ชาวมูเซอจะมีผู้นำในการปกครองหมู่บ้านเพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และความสงบของหมู่บ้านซึ่งมีรายละเอียดดังข้อมูลต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.6 ลักษณะการปกครองหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอ

การปกครองหมู่บ้านของชาวมูเซอจะมีการบริหารจัดการซึ่งมีผู้นำอยู่หลายฝ่าย หนึ่งคือ ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดคฤหัสถ์กรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการปกครองในหมู่บ้านมูเซอดังข้อมูลต่อไปนี้⁹

ผู้นำหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมูเซอขนาดใหญ่มักจะมีผู้นำร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ หัวหน้าหมู่บ้าน ผู้นำทางศาสนาและผู้อาวุโสที่มีอิทธิพล บรรดาลูกบ้านมักจะเข้าใจและนิยมอยู่ภายใต้การปกครองระบบนี้

หัวหน้าหมู่บ้าน มีอำนาจในการปกครองลูกบ้าน ซึ่งเน้นในเรื่องต่างๆ เช่น ดูแลความสงบ ความปลอดภัย การตัดสินกรณีพิพาท ระดมแรงงานสร้างสิ่งสาธารณะในหมู่บ้าน อบรมสั่งสอน ลูกบ้านให้ประพฤติและปฏิบัติตามประเพณีนิยมและนำลูกบ้านเข้าร่วมในพิธีกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน บางแห่งมีผู้ช่วยหัวหน้าหมู่บ้าน ผู้ซึ่งทำหน้าที่บางอย่างแทนหัวหน้าหมู่บ้าน

ผู้นำทางศาสนา มีหน้าที่ในการนำลูกบ้านเข้าร่วมในการทำพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อ สนับสนุนการปกครองหมู่บ้าน โดยมีหน้าที่อบรมสอดส่องดูแลและควบคุมความประพฤติของ ลูกบ้านให้ดำเนินชีวิตไปตามคำสั่งสอนของศาสนา

ผู้อาวุโสที่มีอิทธิพล บุคคลผู้นี้มักจะมีฐานะดีในหมู่บ้าน เป็นญาติผู้ใหญ่ของทั้งหัวหน้าหมู่บ้านและผู้นำทางศาสนา เขาจะเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนในการแต่งตั้งตำแหน่งสำคัญๆ ในหมู่บ้านเป็นบุคคลที่ทั่วทั้งหมู่บ้านให้ความเคารพยำเกรง เป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินกรณีพิพาท ระหว่างกลุ่มผู้อาวุโส โดยหัวหน้าหมู่บ้านและผู้นำทางศาสนาไม่อาจจะกระทำได้ในปัญหาที่สำคัญ บางอย่างเช่น จะย้ายหมู่บ้านหรือไม่ย้ายนั้น บุคคลผู้นี้จะเป็นผู้ที่ชี้ขาด บุคคลผู้นี้ยังสามารถระงับ ความระส่ำระสายแตกแยกของลูกบ้านนี้อีกด้วย อาจนับได้ว่าเขาเป็นผู้ที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้าน

กรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าครัวเรือนที่มีฐานะดี ความประพฤติดีและมีความขยันขันแข็ง รวมทั้งบรรดาผู้นำในหมู่บ้านมักจะเป็นกรรมการหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ พวกเขาจะนัดประชุม กันบางครั้งบางคราวเพื่อพิจารณาเรื่องสำคัญของหมู่บ้าน เช่นการย้ายหมู่บ้าน ทิศทางที่จะทำไร่ในปีต่อไปเป็นมติของกรรมการหมู่บ้านมักจะเป็นที่ยอมรับนำมาเป็นหลักการในการปฏิบัติทั่วไป

⁹ ศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ กองสงเคราะห์ชาวเขา กระทรวงมหาดไทย, ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดคฤหัสถ์กรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2519), หน้า 12-14.

การเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ของบรรดาผู้นำ บุคคลที่เคยรับตำแหน่งผู้นำทางศาสนา อาจจะสละหน้าที่นี้และรับหน้าที่เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ส่วนหัวหน้าหมู่บ้านไม่เคยพบว่าเขาหันมารับหน้าที่เป็นผู้นำทางศาสนา สำหรับผู้มีอิทธิพลนั้นเป็นผู้ที่มีฐานะและบทบาทค่อนข้างถาวร

ทางด้านลักษณะการปกครองของชาวเขาเผ่ามูเซอ ณ หมู่บ้านมูเซอคือหมู่บ้านสัมป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลดลักษณะการปกครองนั้นมีผู้นำของหมู่บ้านประกอบด้วย พระสงฆ์ ปู่จารย์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อาวุโสและคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาททางด้านสังคมและมีความสำคัญต่อสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านดังข้อมูลต่อไปนี้

พระสงฆ์ เป็นพระภิกษุที่มีความสำคัญทางด้านศาสนาของชาวมูเซอเป็นผู้มีอิทธิพลทางความเชื่อและเป็นผู้นำการทำกิจกรรมทางศาสนาของชาวมูเซอที่นับถือศาสนาพุทธ

ปู่จารย์ เป็นผู้ประกอบพิธีทางพิธีกรรมต่างๆของชาวมูเซอ เป็นบุคคลที่ทุกคนในหมู่บ้านเคารพยำเกรง เชื่อฟัง ปู่จารย์นั้นเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและมีอิทธิพลต่อชาวมูเซอมากที่สุดเพราะเป็นผู้ทำนายโชคชะตาของทุกคนในหมู่บ้าน การคัดเลือกบุคคลมาดำรงตำแหน่งปู่จารย์นั้นโดยส่วนมากจะสืบทอดเชื้อสายจากรุ่นสู่รุ่น เช่น เมื่อพ่อเป็นปู่จารย์ ลูกชายก็จะมีสิทธิเป็นปู่จารย์ บุคคลที่จะเป็นปู่จารย์นั้นต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ไม่ดื่มสุรา ไม่เข้าสู้อ ต้องเสียสละเวลาของตนเองเพื่อทุกคนในหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านสามารถมีปู่จารย์ได้หลายท่าน เช่นหมู่บ้านสัมป่อยมีปู่จารย์ 2 ท่าน หมู่บ้านห้วยปลาหลดมีปู่จารย์ทั้งหมด 3 ท่าน การที่แต่ละหมู่บ้านมีปู่จารย์จำนวนหลายท่านเนื่องจาก ในหมู่บ้านมีประชากรจำนวนมาก แต่ละปีชาวมูเซอต้องทำพิธีกรรมหลากหลายพิธีกรรมเกือบตลอดทั้งปี ซึ่งการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นอาจมีฤกษ์วันมงคลที่ตรงกัน การประกอบพิธีกรรมไม่สามารถกระทำพร้อมกันได้ บางครั้งอาจทำให้ปู่จารย์มีเวลาไม่เพียงพอในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งแต่ละหมู่บ้านของชาวมูเซอจะมีลานจะคี่ก็กึ่งที่แห่งนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนของปู่จารย์ เช่น หมู่บ้านสัมป่อยมีปู่จารย์ 2 ท่าน ก็จะมีลานจะคี่ก็กึ่ง 2 แห่ง หมู่บ้านห้วยปลาหลดมีปู่จารย์จำนวน 3 ท่าน ก็จะมีลานจะคี่ก็กึ่งจำนวน 3 แห่ง เป็นต้น ซึ่งลานจะคี่ก็กึ่งจะตั้งอยู่ใกล้ๆกับบริเวณบ้านของปู่จารย์

ผู้ใหญ่บ้าน ผู้จะดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี พร้อมทั้งจะเสียสละเวลาให้แก่ลูกบ้านซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ติดต่อประสานงานระหว่างลูกบ้านและทางราชการ ฉะนั้นผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง การเลือกสรรผู้ใหญ่บ้านนั้นมาจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย ถ้าผู้ใดได้คะแนนเสียงมาก บุคคลผู้นั้นจะได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แต่ละหมู่บ้านอาจมีจำนวน 1-2 คน ซึ่งมาจากการคัดสรรของผู้ใหญ่บ้าน ปู่จารย์ และผู้อาวุโสในหมู่บ้านช่วยกันเลือกสรร มีหน้าที่คอยช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านและเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส อบต.) ถือว่าเป็นบทบาทใหม่ของชาวมูเซอที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตน เป็นสื่อกลางในการติดต่อและเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีความเจริญ มีความเป็นอยู่ที่ดี สะดวกสบาย เช่น การพัฒนาจากถนนลูกรังมาเป็นถนนคอนกรีต โดยการของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนการสร้างถนนในหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นแต่ละหมู่บ้านมีได้จำนวน 2 คน มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน ถ้าผู้ใดมีคะแนนเสียงมาก 2 อันดับแรกผู้นั้นก็จะได้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้อาวุโส เป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในหมู่บ้าน สมาชิกในหมู่บ้านให้ความนับถือ เป็นผู้สูงวัย อายุประมาณ 60 ปีขึ้นไปเป็นที่ปรึกษาของทุกตำแหน่งของหมู่บ้าน ซึ่งการตัดสินใจในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นทางด้านพิธีกรรม การบริหาร หรือการพัฒนาต่างๆ เป็นต้น

คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านมีจำนวน 8-10 คนทั้งหญิงและชายสามารถเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านได้ มีหน้าที่ให้คำปรึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆของหมู่บ้าน

จากข้อมูลข้างต้น หมู่บ้านมูเซอทุกแห่งไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก จะมีหัวหน้าหมู่บ้านหนึ่งคน บางหมู่บ้านอาจมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้านจะปกครองโดยการฟังเสียงส่วนมากของสภาหมู่บ้าน จะไม่ทำการบริหารโดยอำเภอใจ หัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างลูกบ้าน การลงโทษจะปรับเป็นเงิน หรือถ้าเป็นกรณีร้ายแรง เช่นการฆาตกรรม จะนำตัวผู้กระทำความผิดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไทย ผู้นำทุกตำแหน่งของหมู่บ้านล้วนมีความสำคัญ เพราะชาวบ้านมูเซอนั้นจะให้ความเคารพ ให้ความเชื่อถือและปฏิบัติตามผู้นำอย่างเคร่งครัด ชาวมูเซอมีระบบเศรษฐกิจที่เป็นการสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.7 ระบบเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่ามูเซอ

ชาวมูเซอที่อยู่ในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่แล้วมักประกอบอาชีพเกษตรกรรม การเพาะปลูก ทำไร่ ปลูกพืชชนิดต่างๆ เศรษฐกิจมูเซอขึ้นอยู่กับเกษตรแบบทำไร่เป็นหลัก และมีการเลี้ยงสัตว์ ลำสัตว์และหาของป่า พืชหลักของชาวมูเซอได้แก่ ข้าวและข้าวโพด ในอดีตมูเซอปลูกฝิ่นกันแทบทุกหมู่บ้านแต่ปัจจุบันเลิกปลูกฝิ่นกันหมดแล้ว และหันมาปลูกพืชทดแทนฝิ่นตามโครงการต่าง ๆ ที่ทางราชการและองค์กรเอกชนเข้าไปส่งเสริมการปลูกพืชผักชนิดต่าง ๆ สำหรับขาย เช่น มะเขือเทศ มันฝรั่ง ถั่วแดง ถั่วลันเตา ผักกาดหอม ผักสลัด ผลไม้ ได้แก่ เสาวรส ท้อ เป็นต้น นอกจากปลูกพืชหลักแล้ว มูเซอยังมีการเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่นิยมเลี้ยงได้แก่หมู และไก่ ซึ่งส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ผีและเพื่อการบริโภค นอกจากนี้ยังนิยม

เลี้ยงม้า วัว ควาย สำหรับใช้งานและขายเป็นสินค้า มูเซอไม่นิยมทำคอกสัตว์ ใช้วิธีเลี้ยงปล่อยให้สัตว์หากินเองตามชายป่า จึงมักสูญหายอยู่เสมอ การล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร เนื้อสัตว์ป่าที่ล่ามาได้ บางครั้งก็เอาไปตากแห้งขายได้บ้าง วิธีการล่าสัตว์ใช้วิธีต่างคนต่างไป หรือไล่เหล่าคือไปกันเป็นหมู่ เป็นที่ยอมรับกันว่ามูเซอเป็นนายพรานที่มีความชำนาญ อาวุธที่ใช้แต่เดิมใช้หน้าไม้ และปืนแก๊ป เดียวนี้ใช้ปืนลูกซองเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสัตว์ป่าหายากขึ้นทุกที และเขาก็ทราบดีว่าการล่าสัตว์ป่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย จึงไม่ค่อยมีการล่าสัตว์ป่ากันอีกแล้ว ยกเว้นกรณีมีหมูป่ามากินข้าวโพด หรือมีนกมากินข้าวในไร่ที่ข้าวกำลังจะแก่ เจ้าของก็ต้องไล่ล่าสัตว์ดังกล่าวมิให้มาทำลายพืชผลของเขา¹⁰

จากการศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆของชาวเขาเผ่ามูเซอ ณ หมู่บ้านมูเซอสัมปอและหมู่บ้านมูเซอห้วยปลาหลดมีข้อมูลดังต่อไปนี้

อาชีพหลักของชาวมูเซอทั้งสองหมู่บ้าน คือ การทำไร่ การเพาะปลูกพืชผักต่างๆ มีการปลูกข้าวทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า นอกจากนี้ชาวมูเซอยังนิยมปลูกพืชต่างๆอีกมากมาย สำหรับไว้บริโภคในครอบครัวและสำหรับขาย ซึ่งสถานที่ในการค้าขายจะตั้งอยู่ใกล้ๆทั้งสองหมู่บ้าน คือ ตลาดคอยมูเซอจำนวน 2 แห่งด้วยกัน ตลาดแห่งแรกอยู่บริเวณใกล้ทางเข้าของหมู่บ้านมูเซอสัมปอ ตลาดแห่งที่สองอยู่บริเวณหน่วยบริการประชาชนคอยมูเซอของสถานีตำรวจภูธรพะวอ ซึ่งตลาดทั้ง 2 แห่งนี้ชาวมูเซอนำสินค้าออกขายเป็นจำนวนมากและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปมาบนเส้นทางถนนสายตาก – แม่สอด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰ สำนักพัฒนาสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, เอกสารองค์ความรู้และคู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาสังคมบนพื้นที่สูง, (ตาก : สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553), หน้า 23.

ภาพที่ 4 : ตลาดคอยมูเซอแห่งที่ 1 (ตลาดใหม่)
ที่มา : ถ่ายภาพ โดย ผู้วิจัย 15 ตุลาคม พ.ศ. 2552

ภาพที่ 5 : ตลาดคอยมูเซอแห่งที่ 2 (ตลาดเก่า)
ที่มา : ถ่ายภาพ โดย ผู้วิจัย 15 ตุลาคม พ.ศ. 2552

ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของชาวมูเซอนั้นในแต่ละปีชาวมูเซอต้องปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับการเกษตรดังข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางการปฏิบัติงานทางด้านการเกษตรในรอบปีของชาวเขาเผ่ามูเซอ

เดือน	อาชีพ	พืช ผลผลิตทางการเกษตร
มกราคม	- เริ่มเก็บผลกาแพเพื่อขาย (ถึง มี.ค.) หรือผลิตกาแพสดที่หมู่บ้าน (ตลอดปี)	- สวนกาแพที่มีผล (ถึง มี.ค.)
กุมภาพันธ์	- เริ่มเก็บลูกสะบ้าเพื่อขาย (ถึง มิ.ย.)	- กล้ายไม้บางชนิดเริ่มออกดอก - ต้นสะบ้า
มีนาคม	- ถางไร่เผาวัชพืชเตรียมพื้นที่สำหรับเพาะปลูก - เริ่มเก็บน้ำผึ้งเพื่อขาย	- กล้ายไม้กำลังออกดอกเริ่มเก็บกล้ายไม้ (ถึง พ.ค.) - ผึ้งมาก เริ่มเก็บน้ำผึ้ง(ถึง เม.ย.)
เมษายน	- กำลังเก็บน้ำผึ้ง	- ต้นดอกกระเจียวเริ่มออกดอก
พฤษภาคม	- เริ่มปลูกข้าว ข้าวโพด - เริ่มเก็บผลไม้ป่า	- ไม้ผลหลายชนิดเริ่มเก็บผลได้ เช่น มะไฟ ลูกเนียง - ดอกกระเจียวออกดอก - กระโดนฤๅษีกำลังออกดอก
มิถุนายน	- กำจัดศัตรูพืชไร่	- หน่อไม้เริ่มออก
กรกฎาคม	- กำจัดศัตรูพืชไร่ - ออกหาของป่า	- หน่อไม้มีมาก - เห็ดต่างๆเริ่มขึ้นหนาแน่น
สิงหาคม	- กำจัดศัตรูพื้นไร่ - ออกหาของป่าพืชผัก	- ของป่าต่างๆ เช่น กล้ายไม้ ดอกไม้ป่า
กันยายน	- ข้าวไร่รุ่นแรกสุกและเก็บเกี่ยวได้	- ลูกตาว (ลูกขิด) เริ่มออกผล
ตุลาคม	- กำลังเก็บเกี่ยวผลผลิตและเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวรุ่นแรก	- ลูกตาว (ลูกขิด) เริ่มเก็บเกี่ยวได้
พฤศจิกายน	- เก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งหมดที่ได้ปลูกไว้ในไร่ เพื่อที่จะเก็บไว้ที่บ้าน	- เก็บสมุนไพรนานาชนิด
ธันวาคม	- เก็บผลผลิตทั้งหมดมาไว้ในบ้าน - เตรียมการเฉลิมฉลองงานครั้งใหญ่ คืองานปีใหม่	- ดอกกาแพเริ่มออกดอก

ที่มา : สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สัตว์เลี้ยงของชาวมูเซอหมู่บ้านส้มป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลด ได้แก่ หมู ไก่ สุนัข ม้า เป็นต้น หมูเลี้ยงไว้เพื่อนำเนื้อประกอบอาหารบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ไก่ มักเลี้ยงไว้รับประทานหรือเลี้ยงไว้เพื่อบวงสรวงแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ม้า เลี้ยงไว้เพื่อลำเลียงข้าวสารและสิ่งของต่างๆจากตลาดเข้าสู่หมู่บ้าน แต่ปัจจุบันการใช้ม้าเป็นพาหนะและลำเลียงสิ่งของลดน้อยลง เพราะชาวมูเซอมีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น หลายครอบครัวมีรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นพาหนะ การใช้ม้าจึงไม่เป็นที่นิยม

ทางด้านเครื่องมือในการทำการเกษตรของชาวมูเซอหมู่บ้านส้มป่อยและบ้านห้วยปลาหลด คือ จอบ เสียม มีด ขวาน เป็นต้น จากข้อมูลข้างต้น ชาวมูเซอมีอาชีพหลักคือการทำเกษตร โดยการทำไร่เลื่อนลอย ไร่แต่ละไร่จะใช้ประโยชน์ได้ประมาณ 3 ปี จากนั้นจะย้ายสถานที่ไปหาแหล่งเพาะปลูกใหม่ ข้าวและข้าวโพดเป็นพืชหลัก ส่วนพืชอื่นๆ ได้แก่ แดง พักทอง ถั่ว ข้าวฟ่าง มันฝรั่ง แดงกวา กล้วย พริกไทย และพืชอื่นๆ ในการทำไร่จะเริ่มในเดือนมีนาคม โดยจะทำการถางไร่เตรียมดินก่อน สัตว์เลี้ยงที่สำคัญของชาวมูเซอคือ ไก่ หมู บางหมู่บ้านอาจมีม้า มูเซอมีความชำนาญในการล่าสัตว์ดังนั้นอาชีพอีกอย่างหนึ่งคือการหาสัตว์ป่าเอามาบริโภค อาหารที่ใช้ในการล่า มีทั้ง หน้ำไม้ และป็น เครื่องมือเครื่องใช้ของชาวมูเซอ เช่น มีด ขวาน จอบ เสียม มูเซอจะผลิตใช้เองในหมู่บ้าน ในด้านการติดต่อค้าขายนั้น ชาวมูเซอติดต่อกับคนพื้นราบโดยความต้องการเกลือ ข้าว ผ้า เหล็ก เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาหาร ไฟฉาย ยารักษาโรค นอกจากนี้ชาวมูเซอ บ้านส้มป่อยและบ้านห้วยปลาหลดสามารถปลูกพืชผักหลากหลายชนิดเพื่อขายยังร้านค้าชาวเขาคือ ตลาดคอยมูเซอเป็นสถานที่สำคัญในการทำรายได้ให้ชาวมูเซอเป็นอันมาก ชาวมูเซอมีประเพณีและข้อห้ามที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน ดังข้อมูลต่อไปนี้

2.1.8 ประเพณีและข้อห้าม

ในเรื่องของประเพณีและข้อห้าม มูเซอมีประเพณีและข้อห้ามที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งประภาส จารุเสถียร ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ชาวเขาในประเทศไทย ไว้ดังข้อมูลต่อไปนี้

ชาวมูเซอนับถือในเรื่องพระเจ้าว่ามีพระเจ้าสูงสุดสร้างสิ่งดีงามในโลก รวมทั้งผีต่างๆ ที่ดีและร้าย ทุกหมู่บ้านจะมีพ่อครูหรือหมอผีทำพิธีไสยศาสตร์ 1 คน พ่อครูบางคนเป็นพระเจ้าในสายตาของชาวมูเซอ มูเซอไทยนับถือคำสอนของผู้นำทางศาสนา คือ อาชาฟูคู ซึ่งมีคำสอนว่าให้จุดเทียนจี๊ผึ้งและธูปไว้ จนกระทั่งวันหนึ่งจะได้รับแสงสว่างจากพระเจ้า พวกมูเซอที่นับถือผีจะเรียกตัวเองว่า เป้ ตู ปา แปลว่า ผู้จุดเทียนจี๊ผึ้ง พวกเขามีความเชื่อกันว่า กลิ่นหอมของธูป ทำให้ผีพอใจและจะคุ้มครองตน

ในบ้านทุกหลังจะมีแท่นบูชาไว้สำหรับจุดธูปและเทียน ทางเข้าหมู่บ้านจะมีศาลเล็กๆ เรียกว่า ฤ พ้อครุหรือหัวหน้าหมู่บ้านจะนำข้าวและน้ำ ไปเซ่นไหว้ทุกคืนที่ 8 ของข้างขึ้นและคืนที่ 8 ของคืนข้างแรม ถ้ามีผู้เจ็บป่วยก็จะนำ หมู ไก่ เนื้อ ไปเซ่นไหว้ พ้อครุจะผูกค้ายที่ลงคาถาเวทมนต์ไว้ เพื่อผูกข้อมือทุกคน ถือว่าเป็นการป้องกันผีร้าย แต่ละครอบครัวจะมีศาล หรือคาชู่ไว้ประจำแต่ละบ้าน

ในประเพณีและข้อห้ามเกี่ยวกับการล่าสัตว์ ชาวมูเซอมีความสามารถในเรื่องของการล่าสัตว์มาก ในการล่าสัตว์ทุกครั้งจะต้องมีการกล่าวบนผีป่า เช่น หัวหน้ากลุ่มล่าสัตว์จะนำไข่ไก่ 1 ฟอง หมาก พลุและปูน วางไว้บนใบไม้ข้างทางเดินเมื่อพบรอยเท้าสัตว์ เชื่อว่าถ้าผู้ใดไปล่าสัตว์แล้วไม่ทำตามพิธีดังกล่าว ผีป่าจะให้โทษ อาจเจ็บป่วยหรือตายได้

วิธีแก้ ถ้าอาวูธปีนยังไม่ถูกสัตว์ เขาจะใช้ไข่ 1 ฟอง หมาก พลุและใบชา มารวมกัน แล้วใช้ใบและฝักส้มป่อยมาต้ม ท้องคาถาจนจบ นำน้ำส้มป่อยให้เจ้าของปีนอาบ แล้วเอาน้ำมันต์ที่เหลือมาพรมบนปีน กล่าวคำอธิษฐานต่อไป ถ้าปีนนี้จะมีสัตว์ถูก ขอให้แสดงผลในไข่ไก่นั้น คือถ้าต่อไข่เป็นสายเลือดก็จะถือว่าปีนกระบอกนั้นจะสามารถยิงสัตว์ได้แม่นยำ

มีข้อยกเว้นเรื่องการล่าสัตว์เล็กๆ เช่น กระจ่าย ไก่ป่า กระจอก นกต่างๆ ไม่ต้องทำพิธีขอต่อเจ้าที่หรือผีป่าและไม่ต้องเซ่นสังเวย¹¹

ในเรื่องของข้อห้าม ศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ กองสงเคราะห์ชาวเขา กระทรวงมหาดไทยได้กล่าวไว้ในหนังสือ ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอเกี่ยวกับข้อห้ามต่างๆ ดังข้อมูลต่อไปนี้

ในบริเวณของหมู่บ้านมูเซอแดงมักจะถือว่าเป็นสถานที่ซึ่งรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีนิยม มีกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติและปฏิบัติ ถ้ามีการฝ่าฝืนก็จะถูกหัวหน้าหมู่บ้านปรับไหมหรือไล่ออกให้ไปจากหมู่บ้าน

ข้อห้ามบางอย่างในหมู่บ้าน มีข้อห้ามมิให้มูเซอประพฤติในหมู่บ้านดังนี้

- ห้ามยิงปืนกลางหมู่บ้าน (ยกเว้นระหว่างประเพณีฉลองปีใหม่)
- ห้ามพูดจาหยาบค้ายหรือด่าผู้คนกลางหมู่บ้าน ห้ามเล่นการพนันทุกชนิด
- ห้ามเสพสุรา (ยกเว้นผี)
- ห้ามทะเลาะกันและทำร้ายร่างกายของกันและกัน (ยกเว้นภายในบ้านของตนเอง)
- ห้ามการแต่งงานระหว่างพี่น้องฝ่ายสามีกับพี่น้องฝ่ายภรรยา

¹¹ ประกาศ จารุเสถียร, ชาวเขาในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2509), หน้า 30.

ข้อห้ามในเรื่องของจรรยาบรรณของชาวมูเซอ

- ไม่ประพฤตินอกใจสามีหรือภรรยาของตน
- ไม่ขโมยสิ่งของผู้อื่น (ถ้าฝ่าฝืนและถูกจับได้จะถูกฆ่าตาย)
- ไม่พูดเท็จต่อผู้อื่น ถ้าฝ่าฝืนอีกครั้งเดียวจะถูกประจานให้รู้ทั่วทั้งเผ่า
- ห้ามให้ที่พักอาศัยแก่คนนอกเผ่าที่มีอุปนิสัยต่อไปทางไม่ดี เช่น เสพฝิ่น เทียวของสิ่งของจากชาวบ้านและเกี่ยวพาราสิทธิหญิงสาวในหมู่บ้าน¹²

ข้อห้ามที่สำคัญของหมู่บ้านมูเซอสัมพันธ์และมูเซอบ้านห้วยปลาหลดคือ การห้ามชาวมูเซอเลี้ยงช้าง เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ใหญ่ มีความดุร้าย อาจทำลายชีวิตของชาวมูเซอได้

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ชาวมูเซอนับถือในเรื่องพระเจ้าว่ามีพระเจ้าสูงสุดสร้างสิ่งดีงามในโลก รวมทั้งผีต่างๆ ที่ดีและร้าย ทุกหมู่บ้านจะมีพ่อครูหรือหมอผีทำพิธีไสยศาสตร์ ปูจรรย์หรือผู้นำทางศาสนา 1 คน ในบ้านทุกหลังจะมีแท่นบูชาไว้สำหรับจุดธูปและเทียน ทางเข้าหมู่บ้านจะมีศาลเล็กๆ เรียกว่า กู ในประเพณีและข้อห้ามเกี่ยวกับการล่าสัตว์เนื่องจากชาวมูเซอมีความสามารถในการล่าสัตว์มากในการล่าสัตว์ทุกครั้งจะต้องมีการกล่าวบนผีป่า เชื่อว่าถ้าผู้ใดไปล่าสัตว์แล้วไม่ทำตามพิธีดังกล่าว ผีป่าจะให้โทษ อาจเจ็บป่วยหรือตายได้ ในเรื่องของข้อห้ามมูเซอมีข้อห้ามต่างๆที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกัน เช่น ข้อห้ามเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆที่กระทำในหมู่บ้าน เช่นการยิงปืนในหมู่บ้าน การพูดจาหยาบคาย การเล่นเกมพนัน การเสพสุรา การทะเลาะกัน การแต่งงานซึ่งถ้ามีการกระทำผิดผู้กระทำต้องได้รับการลงโทษ นอกจากประเพณีและข้อห้ามแล้วมูเซอยังมีความเชื่อและมีพิธีกรรมต่างๆซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.9 ความเชื่อและพิธีกรรม

ชาวมูเซอส่วนใหญ่จะมีความเชื่อในผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติและพระเจ้าที่พวกเขา นับถือชื่อว่า“กือซ่า”พวกเขาเชื่อว่าเป็นพระเจ้าที่ปกครองอาณาจักรแห่งสรรพสัตว์

¹² ศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย, ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2519), หน้า 9, 12.

นอกจากจะนับถือพระเจ้าอันสูงสุดแล้วมุเซอยังมีความเชื่อในเรื่องผีต่างๆ ผี มุเซอแดง เรียกว่า “เน” ที่สำคัญคือผีใหญ่เรียกว่า “เงิฟู” มุเซอเชื่อว่าผีประจำอยู่ทุกหนทุกแห่งในธรรมชาติ ซึ่งจะมีทั้งผีดีที่ให้คุณไม่ทำอันตรายและผีร้ายที่ให้อันตรายแก่คน ทรัพย์สิ้นและสัตว์เลี้ยง เช่นมุเซอแดงเชื่อว่าผีใหญ่จะประจำอยู่ในธรรมชาติทุกแห่ง เช่น ภูเขา น้ำ ท้องฟ้า ผีดีที่ให้คุณคือผีเรือน ทุกบ้านของมุเซอจะมีหิ้งบูชาผีเรือนเพื่อช่วยคุ้มครองสมาชิกและทรัพย์สินในครัวเรือน ส่วนผีร้ายเชื่อว่าจะทำให้ความเดือดร้อน ต้องมีพิธีไล่ผี เช่นต้องมีการบวงสรวงก่อนการทำการเกษตรการเพาะปลูก มิฉะนั้นเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่การเกษตรหรือทำให้คนเจ็บป่วยขึ้นได้ ผีร้ายอีกประเภทหนึ่งที่ชาวมุเซอเกรงกลัวมาก มีอยู่ 3 ชนิด คือ ผีในตัวคน ผีในตัวไก่ และผีที่อยู่ในป่า ในตัวคนนับว่าร้ายที่สุด หากรู้ว่าใครมีผีประเภทนี้อยู่ที่ตัวจะมีวิธีการกำจัดวิธีเดียวคือ ต้องเนรเทศผู้นั้นออกจากหมู่บ้าน

นอกจากความเชื่อในเรื่องของผีแล้วชาวมุเซอหมู่บ้านสัมปอຍและมุเซอบ้านห้วยปลาหลด ยังมีความเชื่อในเรื่องของการทำนายกระดูกของไก่ ที่ว่าการทำพิธีเสี่ยงทายกระดูกไก่จะรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าว่าจะมีลักษณะเป็นอย่างไร ดีหรือร้าย จะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร เช่นการเสี่ยงทายในเรื่องของการทำการเกษตรว่าในปีนั้นจะได้ผลผลิตดีหรือไม่ ในเรื่องของการรักษาการเจ็บป่วยดูได้ว่า คนเจ็บนั้นป่วยเพราะสาเหตุใด ผีทำร้ายหรือไม่ ในเรื่องของการค้า การค้าขายจะได้กำไรหรือขาดทุน เป็นต้น โดยวิธีการ คือ นำไก่ที่มีชีวิตอยู่ไปเช่นไหว้ประกอบพิธีกรรม กล่าวถึงปัญหาในเหตุการณ์นั้นๆว่าอยากรู้ในเรื่องใด จากนั้นนำไปฆ่า แล้วนำกระดูกส่วนขา มาดู ตรงกระดูกส่วนขาของไก่นั้น จะมีลักษณะเป็นรูเล็กๆที่เกิดขึ้น แล้วดูผลจากรูของกระดูกไก่ ถ้าเป็นรูตรงกลางแสดงว่า ผลการทำนายออกมามีทางดี แต่ถ้ารูอยู่ตรงบริเวณใกล้ข้อกระดูกแสดงว่าเหตุการณ์นั้นออกมาในลักษณะที่ไม่ดี

ความเชื่อในเรื่องของการแต่งงาน ในพิธีกรรมแต่งงานนั้นชาวมุเซอมีความเชื่อว่าเป็นวันเสี่ยงฉลองการแต่งงานที่บ้านเจ้าสาว พ่อและแม่ของฝ่ายชายจะไม่สามารถมาร่วมพิธีแต่งงานได้ เพราะเชื่อว่าถ้าไปร่วมงานแล้วลูกชายของตนจะอายุสั้น ไม่มีความสุขในชีวิตการแต่งงาน หรือถ้ามีการจัดงานเลี้ยงที่บ้านฝ่ายชายพ่อและแม่ของฝ่ายหญิงก็ไม่นิยมไปงานเลี้ยงเช่นกันเพราะมีความเชื่อในลักษณะเดียวกันคือ ลูกสาวของตนจะอายุสั้น ใช้ชีวิตการแต่งงานไม่มีความสุข

นอกจากความเชื่อในเรื่องต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วชาวมุเซอยังนับถือผีอีกชนิดหนึ่ง คือ ผีบรรพบุรุษ ชาวมุเซอจะทำพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษในพิธีกรรมสำคัญๆคือ พิธีวันขึ้นปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ โดยจะมีพิธีการเชื้อเชิญมาร่วมฉลองงานพิธีกรรมและอวยพรให้แก่พวกตน เมื่อเสร็จพิธีก็จะอัญเชิญกลับ ในด้านพิธีกรรม พิธีกรรมที่สำคัญของมุเซอมืออยู่มากมายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวมุเซออย่างจะขาดเสียมิได้ ซึ่งในรอบ 1 ปีชาวมุเซอมีพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติดังข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอในรอบปี

เดือน	ชื่อพิธีกรรม	ลักษณะพิธีกรรม	วันหยุด
มกราคม	พิธีขออนุญาต เจ้าที่เพื่อถาง ไร่ “จะมีพอ กะเลอ”	เป็นพิธีของแต่ละครัวเรือนที่ประกอบขึ้นเพื่อขอ อนุญาตเจ้าที่ ผีป่า ผีคอย ทำการถางไร่และขอไม่ให้เกิด อุบัติเหตุขณะทำงาน	-
กุมภาพันธ์	พิธีปีใหม่ “เขาะจะเลอ”	เป็นพิธีรวมของหมู่บ้านที่จัดขึ้นเพื่อบูชาพระ เจ้าก้อซ่า เป็นการขอขอบคุณที่คลบน้าคาลให้สมาชิกใน หมู่บ้านอยู่ดีกินดีตลอดปีที่ผ่านมาและขอให้ได้ผลผลิตที่ อุดมสมบูรณ์ในปีต่อไป นอกจากนี้ยังมีการรดน้ำคำหัว อวยพรให้ผู้อาวุโสและเพื่อนบ้าน พิธีกรรมนี้ถือว่าเป็น การเฉลิมฉลองที่ยิ่งใหญ่ เป็นช่วงเวลาแห่งความสุข สนุกสนานรื่นเริงของหมู่บ้านซึ่งปัจจุบันยินยอมให้คน นอกเข้าร่วมพิธีกรรมด้วย	7-15 วัน (ครอบ ครัวที่ เคร่งครัด มากจะ หยุดงาน ถึง 30 วัน)
มีนาคม	พิธีขับไล่ผี “เขาะหนีกา เลอ”	เป็นพิธีรวมของหมู่บ้านซึ่งจัดขึ้นเพื่อขับไล่ภูตผี ร้ายที่อาจเข้ามาแฝงตัวอยู่ในหมู่บ้านระหว่างการ ประกอบพิธีปีใหม่ สถานที่ประกอบพิธีจะกระทำที่ริมลำ ธารใกล้หมู่บ้าน ชาวบ้านจะนำเครื่องบูชาไปที่นั่นหมอผี จะเป็นผู้นำในการทำพิธีสวดขับไล่ภูตผีไล่ตามแม่น้ำ ออกไปจากหมู่บ้าน	2 วัน
เมษายน	พิธีเซ่นไหว้ ประจำทิศ “ซาบี่ชื้อเว”	ชาวมูเซอเชื่อว่าทิศต่างๆมีผีหรือเทวดาคอยปกป้อง รักษาอยู่โดยเฉพาะทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเป็น ทิศที่สำคัญมากทิศตะวันออกถือว่าเป็นที่สิงสถิตของผี ร้ายส่วนทิศตะวันตกเป็นที่สิงสถิตของบรรพบุรุษจะนั้น จึงมีพิธีการเซ่นไหว้ผีทั้งสองทิศนี้ทุกปีเพื่อความ ปลอดภัยในการเดินทางไปทำไร่โดยจะมีการสร้างศาล เพียงตาขึ้นทั้งสองทิศนี้ด้วย หลังพิธีห้ามผู้ใดรื้อถอนหรือ แตะต้องศาลนี้เพราะอาจเกิดภัยพิบัติต่อตนและ ครอบครัวได้พิธีซาบี่ชื้อเวนี้เป็นพิธีที่ชาวมูเซอปฏิบัติกัน	2 วัน

เดือน	ชื่อพิธีกรรม	ลักษณะพิธีกรรม	วันหยุด
		ในการประกอบพิธีมากบุคคลภายนอกหากไม่สนิทสนมกับสมาชิกในหมู่บ้านอาจไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมพิธี	
เมษายน	พิธีหยอดเมล็ดข้าวไร่	เป็นพิธีของแต่ละครัวเรือนที่จะบอกกล่าวแก่ผีเจ้าที่ว่าจะปลูกข้าวแล้วให้ช่วยดูแลอย่าให้มีพันธุ์ข้าวเสียหายด้วย	1 วัน เฉพาะ ครัว เรือนที่ ประกอบ พิธี
พฤษภาคม	พิธีทำขวัญข้าว “จะฮากูเลอ”	เป็นพิธีของแต่ละครัวเรือนแต่จะทำพร้อมกันเพื่อขอให้เมล็ดพันธุ์ที่ลงแรงเพาะปลูกไว้นั้นเจริญงอกงาม ที่ตกหล่นเสียหายก็ขอให้ได้กลับคืนมา	4 วัน เฉพาะ ครัว เรือนที่ ประกอบ พิธี
มิถุนายน	พิธีทำบุญตันข้าว “จำกู่เลอ”	เป็นพิธีส่วนรวม กระทำเมื่อต้นข้าวอายุ 30 วันหรือหลังจากการกำจัดวัชพืชครั้งที่หนึ่ง เพื่อขอให้ผีไร่ ผีคอยป้องกันไม่ให้ หนู แมลงหรือสัตว์ป่ามากัดกิน หรือทำลายต้นข้าว	2 วัน
กรกฎาคม		ในเดือนนี้ไม่มีการประกอบพิธีกรรม แต่ทุกคนในหมู่บ้านจะนัดวันพากันไปร่วมลงแรงทำงานตอบแทนให้ผู้นำชุมชนและกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน	
สิงหาคม	พิธีทำบุญคอกข้าว “จำวิกู”	เป็นพิธีส่วนรวม กระทำเมื่อต้นข้าวแตกรวงเพื่อขอให้ผีไร่ ผีคอยช่วยให้ข้าวได้ผลผลิตดี ไม่ลึบ ไม่ร่วง	-
กันยายน	พิธีส่งข้าวโพด ข้าวฟัชไร่ หรือพิธีกินข้าวใหม่	ก่อนถึงวันพิธีกินข้าวใหม่ชาวบ้านแต่ละหลังคาเรือนจะนำผลผลิตจากไร่ของตนพร้อมด้วยใบชา ไปแสดงความเคารพต่อกันเพื่อแสดงถึงความรัก ความมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อที่มีต่อกันในชุมชนเป็นพิธีกรรมส่วนรวมที่สำคัญมาก หากละเลยไม่ประกอบพิธีกรรมนี้ก็จะเก็บเกี่ยวข้าวมาบริโภคไม่ได้	4 วัน

เดือน	ชื่อพิธีกรรม	ลักษณะพิธีกรรม	วันหยุด
		เพราะถือว่าไม่ได้บอกกล่าวและขออนุญาตต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ประกอบพิธีกรรมจะกระทำที่ห้องผีของแต่ละครัวเรือน โดยมีผู้นำทำพิธีเป็นผู้กล่าวสวดให้จนครบทุกหลังคาเรือน	
ตุลาคม	พิธีทำบุญต้นฝิ่น “ขายฝิ่นเกลือ”	เป็นพิธีของแต่ละครัวเรือนเฉพาะครัวเรือนที่ปลูกฝิ่น	1 วัน
พฤศจิกายน	พิธีทำบุญไร่ฝิ่น “ฆ่าผีหมื่นบูติเลอ”	เป็นพิธีของแต่ละครัวเรือนเฉพาะครัวเรือนที่ปลูกฝิ่น	
ธันวาคม	พิธีเรียกขวัญข้าว “จำฮาคูเลอ” พิธีเลี้ยงผีหมู่บ้าน “คะกู”	เป็นพิธีของแต่ละครัวจะต้องกระทำอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการขนข้าวเข้าเก็บในยุ้ง เป็นพิธีพิเศษแตกต่างจากพิธีอื่น คือ เป็นพิธีที่จะกระทำได้ตลอดปี เป็นทั้งพิธีกรรมส่วนรวม เมื่อใกล้จะถึงพิธีกรรมสำคัญของหมู่บ้าน เช่น พิธีปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่และพิธีกรรมส่วนตัวของแต่ละครัวเรือนเมื่อเกิดกรณีมีเรื่องขัดแย้งกันขึ้นและผ่านการตัดสินกรณีพิพาทแล้วก็จะประกอบพิธีที่บ้านหัวหน้าหมู่บ้าน	การกระทำพิธีแต่ละครั้งหยุดงาน 1 วัน

ที่มา : สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เอกสารวิชาการลำดับที่ สวข. 00-41-08, ชาวเขาความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม, (เชียงใหม่: นันทกานต์ กราฟฟิค/การพิมพ์, 2541), หน้า 91-95.

จากข้อมูลตารางข้างต้นชาวเขาเผ่ามูเซอมีพิธีกรรมเกือบตลอดทั้งปีทั้งพิธีกรรมส่วนรวม และพิธีกรรมส่วนตัวซึ่งพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการบูชาพระเจ้าและผีต่างๆในหมู่บ้าน ซึ่งพิธีกรรมที่สำคัญๆนั้นจะมีการเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมบวงสรวง เรียกว่าการเดินจะคี เดินเพื่อถวายพระเจ้า ชาวมูเซอมีความเชื่อว่าถ้าพระเจ้ามีความสุขก็จะอวยพรให้ทุกคนมีแต่ความสุขและความโชคดี พิษผลทางการเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ ผู้คนที่เจ็บป่วยพระเจ้าก็จะรักษาให้หายได้ ซึ่งการเดินจะเดินประกอบพิธีกรรมต่างๆเช่น พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาความเจ็บป่วยซึ่งจะเดินในลานจะคีคือ อีกทั้งในปัจจุบันชาวมูเซอยังนำการเดินในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของพวกชาวมูเซอมาเผยแพร่ให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับ ดังรายละเอียดของพิธีกรรมต่างๆดังข้อมูลต่อไปนี้

2.2 ประวัติความเป็นมาของการเดินจะคี 4 พิธี ของชาวเขาเผ่ามูเซอ

2.2.1 การเดินในพิธีกรรมปีใหม่

นอกจากชาวไทยที่มีการจัดงานปีใหม่แล้ว ชาวเขาเผ่ามูเซอก็เป็นอีกชนเผ่าหนึ่งที่มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานปีใหม่ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองส่งท้ายปีเก่าอีกทั้งยังเป็นการต้อนรับปีใหม่ที่มาถึง การจัดงานปีใหม่นั้นนับว่าเป็นงานที่สำคัญต่อชาวมูเซอมาก เป็นพิธีกรรมรวมของหมู่บ้านที่จัดขึ้นวัตถุประสงค์ในการจัดพิธีกรรมนี้ขึ้นมาเพื่อบูชาพระเจ้ากือซ่าและผีบรรพบุรุษ เป็นการขอขอบคุณที่คลันดาลให้สมาชิกในหมู่บ้านอยู่ดีกินดีตลอดปีที่ผ่านมาและขอให้ได้ผลผลิตที่อุดมสมบูรณ์ในปีต่อไป นอกจากนี้ยังมีการรดน้ำคำหว่าอวยพรให้ผู้อาวุโสและเพื่อนบ้าน พิธีกรรมนี้ถือว่าการเฉลิมฉลองที่ยิ่งใหญ่ เป็นช่วงเวลาแห่งความสุขสนุกสนานรื่นเริงของหมู่บ้าน ชาวมูเซอทุกคนจะให้ความสนใจและมีการจัดเตรียมสิ่งของทุกอย่างที่ใช้ในงานปีใหม่ล่วงหน้า ซึ่งสิ่งของที่เตรียมแต่ละอย่างนั้นนับว่าเป็นของใหม่เกือบทั้งหมด เช่นมีการจัดเตรียมเสื้อผ้าชุดใหม่ที่ใส่เดินรำในงานปีใหม่หรือของใช้ภายในบ้านก็จะเปลี่ยนใหม่เป็นต้น มูเซอทุกกลุ่มจะฉลองวันขึ้นปีใหม่ในระยะเวลาเดือนเดียวกันปกติจะอยู่ในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ หัวหน้าหมู่บ้านและผู้อาวุโส จะเป็นผู้กำหนดวันเพื่อความสะดวกและพร้อมเพรียงกัน พิธีฉลองปีใหม่จะมีหลายวัน โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ปีใหม่ของเพศหญิงและปีใหม่ของเพศชาย ในวันฉลองปีใหม่หนุ่มสาวจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่พร้อมเครื่องประดับสวยงาม มีการแลกของขวัญ ขนมและอาหารเป็นต้น ชาวมูเซอเชื่อว่าในวันปีใหม่ผีบรรพบุรุษจะมาร่วมฉลองด้วยทุกครัวเรือนจะต้องหยุดงานในไร่ ซึ่งพิธีกรรมปีใหม่มีทั้งหมด 4 วัน แต่ละวันมีความสำคัญดังนี้ ในวันแรกของงานจะเป็นวันเช่นไหว้อัญเชิญผีบรรพบุรุษ วันที่สองจะเป็นวันแลกของขวัญ วันที่สามจะเป็นวันที่ผีบรรพบุรุษออกจากหมู่บ้าน เป็นอันว่าพิธีปีใหม่ของเพศหญิงได้เสร็จสิ้นลง วันต่อมาวันที่สี่ จะเป็นวันปีใหม่ของเพศชายผีบรรพบุรุษจะกลับมาอีกครั้งปีใหม่ของฝ่ายชายจะมีวันเดียวและผีบรรพบุรุษจะกลับเมื่อพิธี

สิ้นสุดลง แต่ในงานพิธี ไม่ว่าจะเป็วันงานของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายทุกคนสามารถร่วมงานได้ทุกคนและในงานวันปีใหม่นี้ก็จะมี การเดินรำที่เรียกว่า “จะคี” จะเดินในลานพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่า “จะคีก่อ” สำหรับวัตถุประสงค์ในการเดินจะคีในพิธีกรรมปีใหม่นี้คือ เป็นการเดินเพื่อประกอบการบวงสรวงพระเจ้าก้อซ่า เดินเพื่อให้พระเจ้ารับชมแล้วมีความสุข ความเพลิดเพลิน ชาวภูเขอมิความเชื่อว่าถ้าพระเจ้ามีความสุขก็จะอวยพรให้ทุกคนมีความสุข ความเจริญ ความโชคดี มีแต่สิ่งที่ดีๆในชีวิต อีกทั้งเป็นการเดินเพื่อขอบคุณพระเจ้าที่อวยพรและดลบันดาลให้สมาชิกในหมู่บ้านทุกคนอยู่ดีกินดีตลอดปีที่ผ่านมารวมทั้งขอให้ได้ผลผลิตที่อุดมสมบูรณ์ในปีต่อไป การเดินจะคีเป็นวัฒนธรรมการเดินที่สำคัญในงานปีใหม่ นอกจากชาวบ้านในหมู่บ้านจะมาเดินแล้วยังมีการเชิญชาวภูเขอที่อยู่ต่างหมู่บ้านหรือต่างจังหวัดมาร่วมกันเดินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนและทำความรู้จักกันระหว่างหมู่บ้านอีกด้วย เช่น ชาวภูเขอจังหวัดเชียงใหม่อาจจะมาเดินร่วมงานที่จังหวัดตาก หรือชาวภูเขอของจังหวัดตากอาจจะไปเดินร่วมงานที่จังหวัดเชียงราย เป็นต้น เพื่อเป็นการสังสรรค์เฉลิมฉลองพบปะกันของผู้คนต่างพื้นที่ ซึ่งผู้ที่เป็เจ้าบ้านจะต้องจัดเตรียมอาหารเพื่อเลี้ยงต้อนรับให้เพียงพอสำหรับแขกที่จะเดินทางเข้ามาในหมู่บ้าน

ในการเดินจะคินั้น ทุกคนในหมู่บ้านจะต้องฝึกเดิน ทั้งหญิงและชาย การเดินนั้นจะต้องมีเครื่องบวงสรวงตรงกลางลานจะคีก่อ ซึ่งงานปีใหม่จะใช้เครื่องบวงสรวงประกอบด้วย 1. เทียน 2. ข้าวตอก 3. ข้าวเปลือก 4. ใบชาแห้ง 5. ยาสูบ 6. เครื่องเงิน เป็นต้น ซึ่งการเดินปีใหม่ในแต่ละวันนั้นมีการปฏิบัติดังนี้ ในวันแรกของงานจะเป็นวันเช่นไหว้ธัญเชิญสิบรรพบุรุษ ในเวลาช่วงเช้าแต่ละบ้าน สมาชิกทุกคนจะไหว้พระเจ้าก้อซ่า สิบรรพบุรุษและผีบ้านผีเรือนของตนเอง จากนั้นทุกคนจะนำเครื่องบวงสรวงแต่ละชนิดมารวมกันที่บ้านปุจารย์เพื่อให้ปุจารย์ทำพิธี เมื่อเสร็จพิธีปุจารย์จะนำเครื่องบวงสรวงไปวางตรงกลางลานจะคีก่อ ซึ่งตอนสายของวันแรกสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านจะรดน้ำคำหัวผู้อาวุโส เป็นการอวยพรให้ผู้อาวุโสอายุมันขวัญยืน มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ และขอพรจากผู้อาวุโส ต่อมาเมื่อรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุเรียบร้อยแล้ว ช่วงบ่ายของวันแรกสมาชิกในหมู่บ้านจะมาร่วมกันเดินจะคีในลานจะคีก่อ และเนื่องจากในแต่ละหมู่บ้านมีปุจารย์จำนวนหลายท่าน มีลานจะคีหลายที่ ชาวภูเขอจึงมีการแบ่งกลุ่มการเดินตามลานที่ใกล้เคียงกับบริเวณบ้านของตนเอง โดยช่วงเวลาในการเดินมักจะเดินพร้อมกันทุกลาน จนถึงเวลาประมาณ 20.00 น. ณ บ้านของปุจารย์แต่ละท่าน ในห้องผีจะมีการประกอบพิธีกรรมโดยปุจารย์จะนำเครื่องบวงสรวงเช่นไหว้พระเจ้าก้อซ่าและสิบรรพบุรุษเพื่อเป็นการธัญเชิญให้มาร่วมงานปีใหม่ ขอพรจากพระเจ้าอวยพรให้กับทุกคนให้มีความสุข ความเจริญ เป็นการขอบคุณพระเจ้าที่ดลบันดาลให้สมาชิกในหมู่บ้านอยู่ดีกินดีตลอดปีที่ผ่านมาและขอให้หมู่บ้านมีแต่ความสงบสุข ได้ผลผลิตที่อุดมสมบูรณ์ในปีต่อไป เมื่อทำพิธีกรรมในห้องผีเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้ช่วยปุจารย์จะนำเครื่องบวงสรวงมาไว้ตรงกลางของลาน

จะก็คือ ซึ่งนักดนตรีจะเป่าเครื่องดนตรีในระหว่างการทำพิธีกรรม จากนั้นจะตามผู้ช่วยปุจารย์มายังลานจะก็คือเพื่อเป็นผู้นำในการเดินจะคี่ การเดินจะคี่ตั้งแต่กลางคืนจนถึงรุ่งเช้า วันที่สองจะเป็นวันแลกของขวัญ สมาชิกในหมู่บ้านจะนำของขวัญเพื่อแลกกันระหว่างคนในหมู่บ้านและคนต่างหมู่บ้านได้ไม่จำกัดจำนวน ตามความพอใจของแต่ละบุคคล ในวันที่สมาชิกของแต่ละหมู่บ้านสามารถเดินทางออกไปเดินนอกหมู่บ้านเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างหมู่บ้าน แต่ในช่วงเวลากลางคืนสมาชิกของแต่ละหมู่บ้านต้องกลับมาทำพิธีบวงสรวง ณ บ้านปุจารย์และเดินจะคี่ ณ หมู่บ้านของตนจนถึงรุ่งเช้า วันที่สามจะเป็นวันที่ศิบรรพบุรุษออกจากหมู่บ้าน วันที่สมาชิกของแต่ละหมู่บ้านสามารถออกไปเดิน ณ หมู่บ้านอื่นได้ แต่ในเวลากลางคืนต้องกลับมาทำพิธีกรรมบวงสรวงและเดินจะคี่ ณ หมู่บ้านของตนเช่นเดิม เมื่อปีใหม่วันที่สามผ่านพ้นไปก็เป็นที่มั่นใจว่าพิธีปีใหม่ของเทศหญิงได้เสร็จสิ้นลง วันต่อมาวันที่สี่ จะเป็นวันปีใหม่ของเพศชายศิบรรพบุรุษจะกลับมาอีกครั้ง ปีใหม่ของฝ่ายชายจะมีวันเดียวและศิบรรพบุรุษจะกลับเมื่อพิธีสิ้นสุดลง ในวันสุดท้ายนี้ชาวมูเซอก็สามารถออกไปเดินนอกหมู่บ้านได้ แต่กลางคืนต้องกลับมาเดิน ณ หมู่บ้านของตนจนถึงรุ่งเช้าเป็นที่มั่นใจว่าเสร็จพิธีของการฉลองงานปีใหม่ การเดินในพิธีกรรมปีใหม่ในอดีตจะเดินถึง 7 วัน แต่ปัจจุบันจะเดินจำนวน 4 วัน โดยจะมีการเดินทั้งกลางวันและกลางคืน การเดินเพื่อแลกเปลี่ยนของแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละพื้นที่นั้น ชาวมูเซอจะต้องแลกเปลี่ยนการเดินแต่ละพื้นที่ในเวลาเพียง 3 วัน โดยเริ่มจากวันที่ 2 สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป

ภาพที่ 6 : การเตรียมงานในการบวงสรวงพระเจ้าและผีต่างๆในพิธีกรรมปีใหม่

ที่มา : ภาพจากพิพิธภัณฑ์ชุมชนเขาค้อ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

การเดินจะคี่นอกจากการเดินในพิธีกรรมปีใหม่แล้วยังเป็นการเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่ดังรายละเอียดของข้อมูลต่อไปนี้

2.2.2 การเดินในพิธีกรรมกินข้าวใหม่

พิธีกรรมกินข้าวใหม่นั้นเป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวมูเซอ ซึ่งพิธีกรรมกินข้าวใหม่นี้เกิดจากการที่ชาวมูเซอมีความเชื่อในเรื่องของการนับถือพระเจ้ากือซาและผีต่างๆ โดยพิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นเมื่อชาวมูเซอเก็บเกี่ยวพืชผักในการเกษตรเสร็จสิ้นลงแล้วนำผลผลิตที่ได้นั้นมาประกอบพิธีกรรมไหว้พระเจ้าและผีบ้านของแต่ละบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ชาวมูเซอมีความเชื่อว่าถ้านำพืชผลมาถวายพระเจ้าแล้ว พระเจ้าจะอวยพรให้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์มีผลผลิตทางการเกษตรที่ดี พืชผลจะเจริญเติบโตอย่างองงามดังนั้นก็จึงนำพืชผลต่างๆมาถวายพระเจ้าและขอคำอวยพรจากพระเจ้า เพื่อให้พืชผลทางการเกษตรในปีต่อไปอุดมสมบูรณ์

ในงานพิธีกรรมกินข้าวใหม่นั้นจะจัดขึ้นเป็นเวลาหนึ่งวัน ก่อนวันที่ทำพิธีกรรมนั้นชาวบ้านทุกคนจะต้องประชุมกันเพื่อนัดหมายวันที่สมาชิกทั้งหมดบ้านสะดวกและเห็นสมควร ซึ่งจะทำพิธีกรรมหลังจากที่ชาวบ้านทุกหลังคาได้เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในการปฏิบัติในพิธีกรรมกินข้าวใหม่นั้นมีขั้นตอนและช่วงเวลาในการปฏิบัติงานดังนี้ เวลาประมาณ 05.00 น. ชาวมูเซอแต่ละบ้านจะจัดพืชผลทางการเกษตรของตนทุกๆชนิดที่ตนได้ปลูกทำ ความสะอาดแล้วนำมาจัดเรียงไว้ในห้องผีของตนเองเพื่อไหว้และถวายพระเจ้า ผีบรรพบุรุษและผีบ้านผีเรือนของตนเอง โดยมีพืชผักต่างๆ เช่น แดงกวา พักทอง ข้าวโพด จิง ต้นข้าว ใบยาสูบใบสด อ้อยและข้าวเปลือก เป็นต้น นอกจากพืชผักในการทำพิธีแล้วยังมีเครื่องบวงสรวงที่ต้องใช้ประกอบพิธีกรรมในการไหว้ คือ 1. เทียน 2. ข้าวตอก 3. ข้าวเปลือก 4. ใบชาแห้งและ 5. ยาสูบ. จากนั้นชาวมูเซอที่ปฏิบัติภารกิจที่บ้านตนเองเสร็จสิ้นก็จะนำพืชผักที่ตนปลูกนำไปรวมกันที่บ้านปุจาร์ย ต่อมาชาวมูเซอจะนำพืชผลต่างๆไปแลกเปลี่ยนกันทุกบ้านในหมู่บ้านเพื่อถวายผีบ้านผีเรือนของเพื่อนบ้านแต่ละหลัง โดยนำพืชผลแลกเปลี่ยนกันให้ครบทุกหลังคาเรือน หลังจากนั้นเวลาประมาณ 10.00 – 11.00 น. ชาวบ้านทุกคนจะไปรวมตัวกัน ณ บ้านปุจาร์ยเพื่อจัดเตรียมอาหารสำหรับรับประทานกลางวันและอาหารเย็น จะมีการฆ่าหมูเพื่อทำพิธีกรรม หมูนั้นต้องเป็นหมูตัวผู้ ต้องเป็นหมูที่ต้องตอน หรือทำหมันก่อน หลังจากนั้นเวลาประมาณ 19.00 น. ชาวบ้านทุกคนจะมารวมตัวกัน ณ บ้านปุจาร์ยเพื่อทำพิธีกรรมในการกินข้าวใหม่ ไหว้พระเจ้าและผีต่างๆ ในการประกอบพิธีนั้นมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

ปุจาร์ยจะจัดเตรียมเครื่องบวงสรวง โดยเครื่องบวงสรวงนั้นผู้ที่จับหรือสัมผัสได้ต้องเป็นชาย ผู้หญิงนั้นไม่สามารถจะจับได้เนื่องจากชาวมูเซอมีความเชื่อที่ว่าเครื่องบวงสรวงนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์เพศหญิงนั้นมีประจำเดือนจึงไม่สามารถจับต้องได้ โดยขั้นตอนนั้นเริ่มจากแม่เต่าหรือภรรยาปุจาร์ยจะจุดไฟที่ตั้งเป็นแท่นไม้ในกรอบใหญ่ที่ตั้งอยู่กลางห้องให้มีแสงสว่าง โดยใช้ฟืนทำ

เชื้อเพลิง ก่อนทำพิธีปุจรรย์ต้องอาบน้ำชำระล้างร่างกายแล้วจึงเข้าห้องทำพิธี ซึ่งในห้องพิธีนั้น ประกอบด้วยปุจรรย์ 1 คน ผู้ช่วยปุจรรย์จำนวน 2 คน แม่เต่าและนักดนตรี 1 คน จากนั้นแม่เต่าจะนำเทียน 8 คู่ จุดไฟ นำเทียนมาไว้ตรงบริเวณกลางพิธี ปุจรรย์จะเป็นผู้นำสวด คำสวดนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับขอให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่กันอย่างสงบสุข เป็นการบอกกล่าวให้พระเจ้าทราบว่าทุกคนในหมู่บ้านนำพืชผักมาถวายและขอพรให้พืชผักในปีต่อไปอุดมสมบูรณ์เจริญเติบโตอย่างงอกงาม ฝนตกต้องตามฤดูกาล จากนั้นแม่เต่าจะต้มน้ำชาเพื่อถวายแก่พระเจ้า ซึ่งในขณะที่ทำพิธีนี้นักดนตรีจะเป่าแคนตัวใหญ่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้แก่พระเจ้า จากนั้นผู้ช่วยปุจรรย์จะนำเทียนและเครื่องบวงสรวงออกจากห้องเดินไปยังลานจะก็คือที่เตรียมไว้ ชาวชุมชนทุกคนเดินตามไปยังลานจะก็คือ ผู้ช่วยนำเครื่องบวงสรวงวางไว้บริเวณตรงกลางลานจะก็คือ นักดนตรีจะเป่าแคนตั้งแต่ห้องทำพิธีมายังลานจะก็คือ โดยนักดนตรีจะเป็นผู้นำในการเดินจะก็ จากนั้นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมก็จะเดินตามนักดนตรี ซึ่งถือว่าพิธีในห้องผีเสร็จสิ้นลง หลังจากนั้นทุกคนจะรวมตัวเพื่อเดินจะก็ในลานจะก็คือ จุดประสงค์ในการเดินเพื่อให้พระเจ้ารับชมแล้วมีความสุข เพลิดเพลิน อีกทั้งยังเป็นการขอพรให้พระเจ้าอวยพรให้ทุกคนมีความสุขความเจริญ ทำการเกษตร อุดมสมบูรณ์พืชผลเจริญงอกงามฝนตกต้องตามฤดูกาล การเดินดำเนินไปเรื่อยๆ ถ้าผู้ใดเหนื่อยก็สามารถหยุดพักได้ เมื่อหายเหนื่อยก็สามารถเดินต่อไปได้เรื่อยๆจนถึงเวลาประมาณ 06.00 น. ของอีกวันหนึ่ง จากนั้นเวลาประมาณ 07.00 น. ชาวบ้านทุกคนก็จะกลับบ้านเพื่อขอพรจากผีบ้านผีเรือนของตนเอง จากนั้นจึงกลับไปบ้านปุจรรย์อีกครั้งเพื่อให้ปุจรรย์ผูกข้อมือให้เพื่อเป็นสิริมงคลต่อตัวเอง ซึ่งในวันนั้นผู้คนในหมู่บ้านจะต้องหยุดงานในไร่เพื่ออยู่ในหมู่บ้านของตน ห้ามออกนอกหมู่บ้าน ห้ามฆ่าสัตว์ เพราะถือว่าไม่เป็นสิริมงคลต่อตนเอง

ภาพที่ 7 : พิธีขึ้นศาลเจ้าก่อนเข้าฤดูเพาะปลูก

ที่มา : ภาพจากพิพิธภัณฑ์หมู่บ้านเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

นอกจากการเดินในพิธีกรรมกินข้าวใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแล้วชาวมูเซอยังมีพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคโดยวิธีการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับบุคคลในหมู่บ้านซึ่งมีรายละเอียดดังข้อมูลต่อไปนี้

2.2.3 การเดินในพิธีกรรมการเรียกขวัญ

พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยนี้เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของชาวมูเซอ โดยชาวมูเซอมีความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรคคือ เมื่อชาวมูเซอเกิดการเจ็บป่วยนั้นสาเหตุเกิดจากการที่ผีร้ายต่างๆมาทำร้ายจนทำให้เกิดความเจ็บป่วยหรืออาจจะพาขวัญของผู้ป่วยออกจากตัวไป จึงทำให้ไม่มีสิ่งใดดูแลตัวผู้ป่วย ดังนั้นชาวมูเซอจึงมีพิธีกรรมการเรียกขวัญเพื่อเป็นการรักษาผู้ป่วยให้หาย เพื่อให้ขวัญกลับเข้ามาดูแลร่างกายของตนเอง โดยชาวมูเซอมีความเชื่อว่าถ้าจะให้หายจากการเจ็บป่วยนั้นต้องประกอบพิธีกรรมโดยการให้พระเจ้าเป็นผู้ดูแลรักษาผู้ป่วย ดังนั้นวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมนี้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นการเรียกขวัญของผู้ป่วยที่ผีร้ายต่างๆอาจพาออกไปจากร่างกายให้กลับเข้ามาอยู่ในตัว ดูแลร่างกายและให้พระเจ้ารักษาผู้ป่วยให้หายจากการเจ็บป่วย

เมื่อมีบุคคลเกิดการเจ็บป่วยขึ้นมาในหมู่บ้าน ทางด้านสังคม ชาวมูเซอจะมีความรัก ความสามัคคีกลมเกลียวต่อกันเป็นอย่างมาก เป็นการแสดงความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับสมาชิกทุกคนในหมู่บ้าน เมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นกับบุคคลในหมู่บ้าน ญาติผู้ป่วยและผู้อาวุโสทุกคนในหมู่บ้านจะปรึกษากันปุจฉาเพื่อประกอบพิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาคนเจ็บป่วย โดยจะมีการเสี่ยงทายกระดูกไก่ เพื่อเป็นการเสี่ยงทายว่าผู้ป่วยนั้นถูกผีร้ายทำร้ายมาหรือไม่ ถ้าผลการทำนายกระดูกไก่ปรากฏว่าถูกผีร้ายทำร้ายมาจะมีการจัดเตรียมพิธีการเรียกขวัญขึ้น ญาติของผู้ป่วยจะประกาศให้ทุกคนในหมู่บ้านทราบ จากนั้นญาติของผู้ป่วยจะรับการบริจาคเรียไรเงินซึ่งเป็นการทำเนียมของการรักษาการเจ็บป่วยที่ทุกคนในหมู่บ้านต้องช่วยกันบริจาคเงินสมทบให้กับผู้ป่วย เพื่อแสดงความมีน้ำใจ ความเห็นใจต่อกันและกัน โดยจะบริจาคเงินตามแต่ศรัทธาไม่จำกัดจำนวนเงิน จากนั้นทุกหลังคาเรือนจะนำข้าวสารมาสมทบรวบรวมไว้ที่บ้านของปุจฉา เพื่อนำข้าวสารทั้งหมดมาประกอบอาหารเลี้ยงสำหรับผู้ที่มาช่วยงานในพิธีกรรม

ในวันประกอบพิธีกรรมนั้น การจัดเตรียมเครื่องบวงสรวงจะจัดเตรียมไว้สองสถานที่ คือ ที่บ้านปุจฉาและบ้านของผู้ป่วยเอง โดยเครื่องบวงสรวงประกอบด้วย 1. เทียน 2. ข้าวตอก 3. ข้าวเปลือก 4. ด้ายผูกข้อมือ และ 5. อาหาร ญาติผู้ป่วยต้องนำเงินมาร่วมทำบุญเพื่อเป็นค่าครูของปุจฉาเป็นเงินจำนวน 10-20 บาท มีการเตรียมหมากไว้ให้สำหรับแขกที่มาช่วยงานที่บ้านผู้ป่วย มีการเตรียมด้ายสายสิญจน์เพื่อผูกข้อมือคนเจ็บ เพื่อเป็นสิริมงคลและเตรียมหมากสำหรับทำเครื่อง

ลังเวยในการบวงสรวงจำนวน 1 ตัว เป็นต้น โดยมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังต่อไปนี้ ตอนเช้าเวลาประมาณ 06.00 น. ปู่จารย์และผู้ช่วยปู่จารย์จะออกเดินทางไปยังป่าหรือบริเวณที่ผู้ป่วยเดินทางออกไปแล้วกลับมาเจ็บป่วย เช่น ในป่า ลำธาร ในไร่ เป็นต้น เพื่อไปทำพิธีเช่นไหว้บวงสรวง โดยมีเครื่องบวงสรวงพร้อมผ้าสีขาวตัดเป็นรูปคนขนาดเล็กไป ณ บริเวณจุดนั้นเพื่อเป็นการขอโทษหรือขอขมาในสิ่งที่ผู้ป่วยอาจประพฤติดังกล่าวไม่เหมาะสม จึงต้องทำให้ผู้ป่วยเจ็บไข้ เพื่อให้ผีร้ายนั้นยกโทษให้ จากนั้นจึงกลับบ้านปู่จารย์โดยนำเครื่องบวงสรวงกลับมาไว้ ณ ห้องผีบ้านปู่จารย์ ต่อมาเวลาประมาณ 10.00-11.00 น. ทุกคนจะมาช่วยกันจัดเตรียมอาหารเพื่อรับประทานในตอนกลางวันและตอนเย็น จนถึงเวลาประมาณ 14.00 น. ชาวบ้านจะช่วยกันทำหมูเพื่อประกอบการบวงสรวง แล้วนำไปต้มให้สุก ในการทำมีข้อห้ามคือ ห้ามรับประทานหมูก่อนการทำพิธี เพราะจะถือว่าไม่ให้ความเคารพต่อพระเจ้า จากนั้นเวลาประมาณ 16.00 น. ปู่จารย์ ผู้ช่วยปู่จารย์และนักดนตรีเป่าแคนจะไปประกอบพิธี ณ ห้องผีของบ้านผู้ป่วย ซึ่งในขณะที่ทำพิธีที่บ้านผู้ป่วยนั้น ณ บ้านปู่จารย์แม่เต่าจะเป็นผู้ประกอบพิธีที่บ้านปู่จารย์ด้วยเช่นกัน ในการทำพิธีกรรมนั้นมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังต่อไปนี้ ปู่จารย์จะเข้าทำพิธีกรรมที่ห้องผีบ้านผู้ป่วย ผู้ช่วยจะเป็นผู้จุดเทียน ปู่จารย์นำสวด ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ป่วยได้กระทำความผิดและขอให้พระเจ้าและผีบ้านผีเรือนช่วยรักษาให้ผู้ป่วยหายและช่วยคุ้มครองจากผีร้ายต่างๆ จากนั้นปู่จารย์จึงนำน้ำชาถวายพระเจ้า ซึ่งขณะทำพิธีนั้น นักดนตรีจะเป่าเครื่องดนตรีประกอบการทำพิธีกรรมด้วย จากนั้นปู่จารย์จะผูกข้อมือให้กับผู้ป่วยพร้อมสวดเรียกขวัญ เนื้อหาคือ เรียกขวัญขอให้ขวัญมาอยู่กับตัวไม่หนีไปไหนคอยดูแลผู้ป่วย ขอให้อาการป่วยหายเป็นปกติ ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์รักษาและคุ้มครองคนเจ็บป่วย เมื่อเสร็จพิธีปู่จารย์จึงกลับบ้านเพื่อรับประทานอาหารเย็น ผู้คนในหมู่บ้านรับประทานอาหารร่วมกัน จากนั้นประมาณ 19.00 น. ปู่จารย์นำเครื่องบวงสรวงเพื่อไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้า ณ บ้านปู่จารย์ จากนั้นผู้ช่วยปู่จารย์จึงนำเทียนที่ประกอบพิธีกรรมแล้วออกไปยังลานจะคี่ก่อ ซึ่งนักดนตรีจะเป่าเครื่องดนตรีในการประกอบพิธีจนกระทั่งออกมาพร้อมผู้ช่วยปู่จารย์เพื่อนำชาวบ้านมาเดินจะคี่ยังลานจะคี่ก่อ สำหรับการเดินจะคี่ในพิธีการเรียกขวัญนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ชาวภูมูเชอมีความเชื่อว่าทั้งผีร้ายและผีดีจะมาดูการเดินเป็นการขอโทษขอขมา สร้างความเพลิดเพลินให้กับผีร้ายแล้วผีที่ทำร้ายจะยกโทษให้ ทำให้ผู้ป่วยหายจากการเจ็บป่วย เดินเพื่อให้ผีดีรับชมแล้วเกิดความปรานีช่วยรักษาคุ้มครองให้ผู้ป่วยหายจากการเจ็บป่วย อีกทั้งยังเป็นการเดินเพื่อความสนุกสนาน เพื่อให้ขวัญของผู้ป่วยที่ออกจากตัวกลับเข้าสู่ตัวผู้ป่วยและช่วยดูแลรักษาผู้ป่วย การเดินในพิธีกรรมนี้ทุกคนในหมู่บ้านจะมาช่วยกันเดิน การเดินนั้นจะดำเนินไปจนถึงสว่าง ซึ่งวันรุ่งขึ้นนั้นสมาชิกในครอบครัวของผู้ป่วยต้องหยุดงานอยู่กับบ้านรักษาศีล

ภาพที่ 8 : การผูกข้อมือในพิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย
ที่มา : ภาพจากพิพิธภัณฑ์หมูเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ปัจจุบันนอกจากการเดินในพิธีกรรมต่างๆแล้วชาวมูเซอยังมีแนวคิดที่นำการเดินในพิธีกรรมมาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขกผู้มาเยือน เพื่อเป็นการสร้างความเพลิดเพลินและสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน ดังรายละเอียดข้อมูลต่อไปนี้

2.2.4 การเดินเพื่อการต้อนรับ

การเดินเพื่อการต้อนรับนั้นเกิดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2547 โดยผู้ที่มีแนวคิดริเริ่ม คือ คุณวินัย พนาโยธิน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ท้อ อำเภอเมืองจังหวัดตาก โดยได้มีแนวคิดที่นำการเดินประกอบพิธีกรรมบวงสรวงมาเดินเพื่อการต้อนรับแขก เพราะในปัจจุบัน หมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอนั้นมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเมื่อชาวมูเซอออกไปท่องเที่ยวยังสถานที่อื่นๆ สถานที่เหล่านั้นได้จัดชุดการแสดงเพื่อเป็นการแสดงในการต้อนรับ รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอจังหวัดตาก ได้สนใจและอยากเรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอ ดังนั้น คุณวินัยจึงมีแนวคิดที่จะนำการเดินจะขึ้นมาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขก โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อให้แขกผู้มาเยือนและผู้พบเห็นได้รับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวเขาเผ่ามูเซอและยังเป็นการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน สร้างความประทับใจให้กับแขกที่มาเยือน การเดินเพื่อการต้อนรับแขกนั้นในช่วงแรกๆจะเป็นการเดินต้อนรับคณะแขกที่สำคัญหรือบุคคลสำคัญ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือหน่วยงานราชการต่างๆที่เดินทางมาเยือนในหมู่บ้านอูมยอม ต่อมาหมู่บ้านมูเซอ สัมปอຍและหมู่บ้านห้วยปลาหลด เมื่อมีแขกหรือบุคคลสำคัญเข้ามาเยือนหมู่บ้านจึงได้มีการจัดการเดินเพื่อการต้อนรับขึ้นอีกเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม ด้านการ

อนุรักษ์และการท่องเที่ยวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอ คือ สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงทำให้การเดินของชาวเขาเผ่ามูเซอทั้งในด้านของพิธีกรรมและการเดินเพื่อการต้อนรับแขกเป็นที่รู้จักกับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น

เมื่อนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอกให้ความสนใจกับศิลปวัฒนธรรมการเดินจะคึกของชาวเขาเผ่ามูเซอมากขึ้น มีการจัดการเดินทั้งสถานที่ในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เช่นจัดการแสดง ณ งานตากสินราชานุสรณ์ในงานตากสินมหาราชของทุกๆปี จากการแสดงที่มีจำนวนครั้งมากขึ้น ดังนั้นการเดินจึงได้ปรับเปลี่ยนการเดินเพื่อการต้อนรับแขกมาเป็นการเดินเพื่อการพาณิชย์ ในระบบการจัดการในการรับงานเดินจะคึกเพื่อการต้อนรับแขกแต่ละครั้งนั้นในหมู่บ้านจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวขึ้นโดยมีแกนนำคือ คุณวินัย พนาโยธินซึ่งผู้ที่สนใจจะรับชมการเดินนั้นสามารถติดต่อรับชมการเดินได้จากการติดต่อที่ คุณวินัย พนาโยธินหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน การจัดการเดินแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับแขกที่จะรับชม โดยอัตราค่าบริการในการจัดการเดินนั้นมีการกำหนด คือ การเดินชุดเล็กราคาประมาณ 500-600 บาท ใช้ผู้เดินประมาณ 8-10 คน การเดินชุดใหญ่ราคาประมาณ 1000 บาท ใช้ผู้เดินประมาณ 10-15 คน ขั้นตอนในการรับจัดการเดินเพื่อการต้อนรับแขกนั้น เมื่อมีผู้มาติดต่อที่จะรับชมการเดิน คุณวินัยและคณะกรรมการจะเป็นผู้ประสานงานจัดผู้เดิน ผู้เดินนั้นเป็นชาวมูเซอทั้งหญิงและชายไม่จำกัดอายุ การเดินของหญิงนิยมจัดแสดงเป็นคู่ ส่วนชายนั้นเป็นคู่หรือไม่คู่ก็ได้ เช่น ชุดเล็ก ใช้ผู้เดินทั้งหมด 10 คน ใช้ผู้เดินหญิง 6 คน ผู้เดินชาย 4 คน หรือชุดใหญ่ใช้ผู้เดินทั้งหมด 15 คน ผู้เดินหญิง 8 คน ผู้เดินชายจำนวน 7 คน เป็นต้น ซึ่งในการเดินต้อนรับแขกนั้นผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเดินกับผู้เดินทั้งหญิงและชายได้ เครื่องดนตรีที่นำมาใช้จะใช้ 4 ชนิด คือ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึงและขลุ่ย นักดนตรีที่ใช้ประมาณ 3-4 คน การเดินเพื่อการต้อนรับนั้นจะไม่เดินในลานจะคึกก็ต่อ แต่จะเดิน ณ สถานที่บนลานที่ทางผู้นำการเดินได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งรายได้ที่ได้รับนั้นจะแบ่งรายจ่ายออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง หักเงินจากรายได้ร้อยละ 3-5 บาท ของรายได้ทั้งหมดเข้ากองทุนหมู่บ้าน ส่วนที่สอง รายได้ที่เหลือจากการหักเข้าหมู่บ้านมอบให้กับผู้เดินและทีมงาน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งของชาวมูเซอ เวลาในการจัดเดินไม่แน่นอนอาจจะประมาณ 2-3 ชั่วโมง ในช่วงฤดูหนาวการแสดงเพื่อการต้อนรับจะมีการจัดเป็นจำนวนหลายครั้งต่อเดือนมีทั้งการติดต่อจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งการเดินจะไม่มีเครื่องบวงสรวง

จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ชาวเขาเผ่ามูเซอ คือชาวเขาเผ่าหนึ่งที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่เฉพาะกลุ่ม ซึ่งเดิมนั้นชาวมูเซออาศัยอยู่ในประเทศจีน – ทิเบต อพยพลงมา กระจายกันอยู่ตามบริเวณทั้งสองข้างพรมแดนอันยาวของประเทศจีน แคว้นยูนนาน ทางทิศใต้ของพม่าจนถึงรัฐเชียงตุง จังหวัดน้ำทาของประเทศลาวและแถบจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ชาวเขาเผ่ามูเซอที่เข้ามาอาศัยอยู่ทางภาคเหนือในประเทศไทย มี 2 พวกใหญ่ คือ ลาหู่ณะ(มูเซอคำ) ลาหู่ญี (มูเซอแดง) ชาวเขาเผ่ามูเซอมีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นของตนเอง ในทางศาสนาชาวมูเซอคำมีการนับถือศาสนาพุทธอยู่บ้างบางส่วน แต่ชาวมูเซอส่วนใหญ่จะมีความเชื่อในผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เหนือธรรมชาติ ซึ่งพระเจ้าที่พวกเขา นับถือ ชื่อ “กือซ่า” ชาวมูเซอเชื่อว่าเป็นพระเจ้าสูงสุดที่สร้างสิ่งดีงามในโลกและเป็นพระเจ้าที่ปกครองสวรรค์ อีกทั้งชาวมูเซอยังนับถือผีต่างๆ เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน ผีป่า ผีน้ำ ซึ่งผีต่างๆมีทั้งผีที่ดีคือผีบรรพบุรุษที่ให้คุณ ไม่ทำอันตรายและผีร้ายที่ให้อันตรายแก่คน ทรัพย์สินและสัตว์เลี้ยง ดังนั้นการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของชาวมูเซอจึงมีความเชื่อมโยงกับการนับถือผีต่างๆเช่น ถิ่นที่อยู่อาศัย ลักษณะหมู่บ้าน การตั้งบ้านเรือนและรูปแบบของบ้านเรือนจึงมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ คือลักษณะหมู่บ้าน ทางเข้าหมู่บ้านจะมีศาลเล็กๆ เรียกว่า กู เพื่อเป็นศาลที่สร้างไว้สำหรับผีที่คอยปกป้องและคุ้มครองคนทั้งหมู่บ้าน ตอนเหนือสุดของหมู่บ้านจะมีลานจะคี่คือ ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวมูเซอและใช้เป็นสถานที่ในการเดินรำเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆของคนในหมู่บ้าน รูปแบบของบ้านเรือน ในบ้านทุกหลังจะมีห้องผี ซึ่งในห้องผีจะมีแท่นบูชาไว้สำหรับจุดธูปและเทียนเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้านระบบสังคมในครอบครัว เช่น การแต่งงานต้องมีการจัดพิธีกรรมเพื่อมีการเช่นสังเวช บวงสรวง เป็นการบอกกล่าว ขออนุญาต ผีต่างๆ ด้านลักษณะการปกครองในหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านจะมีพ่อครู ปู่จารย์ หรือผู้นำทางศาสนา 1 คน เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ อีกทั้งด้านระบบเศรษฐกิจการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมมีการนำพืชผลผลิตใหม่ๆมาบวงสรวง ด้านประเพณีและข้อห้าม เช่นห้ามทะเลาะวิวาทภายในลานพิธีกรรม ด้านความเชื่อมีความเชื่อในเรื่องผีต่างๆ ซึ่งความเชื่อเรื่องผีเหล่านี้ล้วนทำให้การนับถือผีเข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งชาวมูเซอได้นำความเชื่อเรื่องผีมาเป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้เกิดแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิต จากความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆนั้น ทำให้ชาวมูเซอมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆขึ้น เช่น ด้านประเพณีการเฉลิมฉลองคือพิธีกรรมปีใหม่ ด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตรคือพิธีกรรมกินข้าวใหม่และทางด้านการรักษาโรคคือพิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย ซึ่งในพิธีกรรมต่างๆเหล่านี้จะมีการเดินเพื่อบูชาและเป็นการบวงสรวงพระเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์เรียกว่าการเดิน “จะคี” การเดินจะคีนั้นวัตถุประสงค์ของการเดินในแต่ละพิธีกรรมแตกต่างกันคือ การเดินในพิธีกรรมปีใหม่เดินเพื่อประกอบการบวงสรวงพระเจ้า เป็นการอัญเชิญพระเจ้าให้มาร่วมงานพิธีกรรมเพื่อให้พระเจ้ารับชมการเดินแล้วมีความสุข

ความเพิดเพลิน ชาวมุเซอมีความเชื่อว่าถ้าพระเจ้ามีความสุขก็จะอวยพรให้ทุกคนมีแต่ความสุข ความเจริญ ให้ปีนั้นๆมีแต่สิ่งมงคลเกิดขึ้นกับชาวมุเซอทุกคน อีกทั้งยังเป็นการเดินเพื่อเป็นการ ตั้งสรรครื่นเรียงในวันปีใหม่ สร้างความสามัคคีในกลุ่มของหมู่บ้านตนเองและเป็นการเชื่อม ความสัมพันธ์ระหว่างต่างหมู่บ้าน การเดินในพิธีกรรมกินข้าวใหม่นั้นเดินเพื่อประกอบการ บวงสรวงทางการเกษตร เป็นการอัญเชิญพระเจ้ามาร่วมงานบวงสรวงผลผลิตทางการเกษตรใหม่ๆที่ ชาวมุเซอได้เพาะปลูกในปีนั้นๆ เดินจะคีเพื่อให้พระเจ้ารับชมแล้วมีความสุขชื่นชอบ ชาวมุเซอเชื่อว่า ถ้าพระเจ้าชื่นชอบก็จะอวยพรให้การเกษตรมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพาะปลูก พืชผลได้เจริญงอกงาม ได้ผลผลิตทางการเกษตรมากเพียงพอต่อความต้องการสำหรับบริโภคและ การค้า ซึ่งส่งผลให้ชาวมุเซอมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การเดินในพิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการ เจ็บป่วยมีวัตถุประสงค์ในการเดินคือ เดินเพื่อเป็นการบวงสรวงพระเจ้า ให้พระเจ้าช่วยเรียกขวัญ กลับมาดูแลรักษาคนเจ็บป่วยให้หายจากโรคนั้นๆอีกทั้งยังขอให้พระเจ้าช่วยปกป้อง คุ้มครอง ดูแล ผู้ป่วยจากการทำอันตรายจากผีร้ายต่างๆและปัจจุบันการเดินจะกินนอกจากจะเดินในพิธีกรรมต่างๆ แล้วยังได้นำการเดินในการประกอบพิธีกรรมมาพัฒนาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขกเพื่อเป็นการ เดินต้อนรับแขกผู้มาเยือนในหมู่บ้านของชาวมุเซอ ให้แขกเกิดความสนุกสนานเพิดเพลิน สร้าง ความประทับใจให้กับแขกในการมาเยือน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้บุคคลภายนอก ได้รับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุเซอ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย การเดินจะคีของลาหู่ณะ (มุเชอคำ) กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อให้ผลงานการวิจัยมีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ บทความที่เกี่ยวข้องกับการเดินจะคีและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงภาคสนามในด้านของพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยรวมทั้งการเดินจะคีที่พัฒนาจากการเดินในพิธีกรรมมาเป็นการแสดงเพื่อการต้อนรับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์และจัดให้เป็นหมวดหมู่ ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงกล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.2 ระยะเวลาในการดำเนินงาน
- 3.3 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร

ศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและบทความจากแหล่งข้อมูลต่างๆดังต่อไปนี้

- หอสมุดแห่งชาติ
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ห้องสมุดประชาชน จังหวัดตาก
- สำนักวัฒนธรรมจังหวัดตาก
- ศูนย์การท่องเที่ยวจังหวัดตาก
- สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ที่ว่าการอำเภอแม่สอด

- ที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา
- พิพิธภัณฑ์มูเซอคำ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

โดยทำการศึกษาจากเอกสารดังต่อไปนี้

- ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย โดย กองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ศึกษาข้อมูลด้านประชากรของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- ชาวเขา โดย ขจัดภัย บรูษพัฒน์ ศึกษาข้อมูลด้านตำนานถิ่นกำเนิดและการอพยพของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดตาก โดย คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านห้วยปลาหลดและหมู่บ้านส้มป่อย
- ข้อมูลสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน โดย ที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ศึกษาข้อมูลด้านลักษณะสภาพทั่วไปของตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- บันทึกรายงานการตั้งหมู่บ้านเพิ่ม โดย ที่ว่าการอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ศึกษาข้อมูลด้านเหตุผลในการจัดตั้งหมู่บ้าน คือหมู่บ้านส้มป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลดซึ่งทั้งสองหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยทำการศึกษา
- แบบสำรวจข้อมูลหมู่บ้านที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดย ที่ว่าการอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ศึกษาข้อมูลด้านพื้นที่ ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ประกอบอาชีพของหมู่บ้าน
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง การตรวจสอบบ้านจากทะเบียนบ้าน โดยที่ว่าการอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ศึกษาข้อมูลด้านจำนวนหลังคาเรือนของประชากรชาวเขาเผ่ามูเซอ
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ตรวจสอบประชากรจากทะเบียนบ้าน โดยที่ว่าการอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ศึกษาข้อมูลด้านจำนวนประชากรของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- ชาวเขาในไทย โดย บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ศึกษาข้อมูลด้านการแต่งกาย ระบบสังคมในครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ ของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- ชาวเขาในประเทศไทย โดย ประภาส จารุเสถียร ศึกษาข้อมูลด้านประเพณีและข้อห้ามของชาวเขาเผ่ามูเซอ

- ชาวเขาในเมืองไทย ไม่ปรากฏผู้แต่ง ศึกษาข้อมูลด้านเชื้อชาติของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ โดย ศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ กองสงเคราะห์ชาวเขา กระทรวงมหาดไทย ศึกษาข้อมูลด้าน ลักษณะทางกายภาพ เครื่องแต่งกาย การปกครองในหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- ชาวเขาความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม โดย สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ศึกษาข้อมูลด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- การแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอ โดย สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศึกษาข้อมูลด้านการแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอ
- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดย สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บทความเพื่อการท่องเที่ยว ศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอในจังหวัดตาก
- ตารางแสดงจำนวนประชากรชุมชนบนพื้นที่สูงเผ่ามูเซอ (ลาหู่) จังหวัดตาก โดย สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศึกษาข้อมูลด้านประชากรมูเซอในจังหวัดตาก
- ปฏิทินรอบปีชาวไทยภูเขาโดยมูเซอ โดย สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศึกษาข้อมูลด้านการปฏิบัติงานทางการเกษตรและวิถีชีวิตในรอบปีของชาวเขาเผ่ามูเซอ

3.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การออกเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็นวิธีการต่างๆดังต่อไปนี้

- 1) การสำรวจ ผู้วิจัยได้ออกสำรวจพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย
- 2) การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยวิธีบันทึกลงในเครื่องบันทึกเสียงและจดบันทึกจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ได้แก่ ปู่จารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้ใหญ่บ้าน นักดนตรีและชาวบ้านผู้แสดงการเต้นจะคี ถึงข้อมูลของวิถีชีวิต ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆที่การเต้นจะคีเข้าไปมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรม ในด้านของ องค์ประกอบ วิวัฒนาการ เพลงและเครื่องดนตรี ทำเต้น ในการเต้นจะคีของชาวเขาเผ่ามูเซอ กรณีศึกษาหมู่บ้านมูเซอ ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตากและนำข้อมูลที่ได้อ้อมศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ ดังรายชื่อต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางรายชื่อผู้สัมภาษณ์

ลำดับที่	รายชื่อ	อายุ/ปี	ตำแหน่ง
1	นายจะหา สัมปอຍหลวง	80	ปู่จารย์บ้านสัมปอຍ
2	นางนะฟ้า สัมปอຍหลวง	65	ภรรยาปู่จารย์บ้านสัมปอຍ
3	นายจะลา คีร์รอง	74	ปู่จารย์บ้านห้วยปลาหลด
4	นางนะระ คีร์รอง	48	ภรรยาปู่จารย์บ้านห้วยปลาหลด
5	นายจะทอ ไทยเจริญกุล	60	ปู่จารย์บ้านห้วยปลาหลด
6	นางนะสอ ไทยเจริญกุล	45	ภรรยาปู่จารย์บ้านห้วยปลาหลด
7	นายชัยรัฐ กิตติยศคีรี	35	ผู้ใหญ่บ้านสัมปอຍ
8	นายจะกอ คอยสำราญ	44	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ท้อและผู้ริเริ่มจัดแสดงการเต้นจะคีเพื่อการต้อนรับ
9	นายวินัย พนาโยธิน	42	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ท้อและผู้ริเริ่มจัดแสดงการเต้นจะคีเพื่อการต้อนรับ
10	นายสารแก้ว สันติมงคล	80	นักดนตรีหมู่บ้านห้วยปลาหลด

ลำดับที่	รายชื่อ	อายุ/ปี	ตำแหน่ง
11	นายจะพีระ ชัยเรืองรอง	48	นักดนตรีหมู่บ้านส้มป่อย
12	นายจะแบ๊ จองพันราย	42	นักดนตรีหมู่บ้านส้มป่อย
13	นายธนา จินดาพนากุล	22	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
14	นางนะเมื้อะ ผูกพนา	58	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
15	นางมธุรส ผูกพนา	33	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
16	นางสาวชลธิชา ผูกพนา	21	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
17	นายจเร คงคาจรุง	22	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
18	นายวินัย ชมนิรันดร	17	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
19	นายอนุรักษ์ คีรีจำรูญ	22	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
20	นางนะแธ พนาโยธิน	70	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
21	นางนะพื้อ คีรีทักษิณ	27	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
22	นางสาวฐิติพร กาญจศิริกุล	16	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
23	นางสาวน้ำฝน คีรีทักษิณ	23	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
24	นางนะหา จอมขจี	30	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
25	ค.ญ.นิพาพร บุษพาวิหา	14	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
26	นางนะอื้อ ช่อมหาทรัพย์	29	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
27	นางสาวสุภารัตน์ ไตรทิพย์คีรี	18	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
28	นางศิริพร ชัยสุพรรณ	33	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
29	นางสาวนราพร ชอบบริการ	20	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
30	นางสาวอรทัย ชัยสุพรรณ	16	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
31	นางนภาวรรณ กำเนิดวนารี	28	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
32	นางพิมพ์พา ชัยนิติธร	30	ชาวบ้านหมู่บ้านส้มป่อย
33	นายไพรัฐ กิรีติยศคีรี	37	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
34	นายกิตติพงษ์ ไทยเจริญกุล	30	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
35	นายจะฟ้า ไทยเจริญกุล	52	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
36	นายจะมู โชติธรรมรัฐ	53	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
37	นางนะมู ตาพะยู	27	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
38	นางสาวจันทนา เลิศจิมพนากุล	18	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด

ลำดับที่	รายชื่อ	อายุ/ปี	ตำแหน่ง
39	นางสาวพรรุ้ง วนาลัยนุรักษ์	18	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
40	นางสาวขวัญจิต ขวัญใจเลิศ	18	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
41	นางนะอื้อ จรูญธารา	25	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
42	นางสุจิตรา จรุงพนม	25	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
43	นางสาวสุดาทิพย์ จรูญพนาลัย	22	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
44	นางนะหา จรูญธารา	32	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
45	นางสาวฟ้า จรูญพนาลัย	20	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
46	ค.ญ.ชุตินา ไทยเจริญกุล	13	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
47	ค.ญ.ชลธิชา กิรติยุกคีรี	10	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
48	นางนะเมอะ กิรติยุกคีรี	35	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด
49	นางนะจ้อย ไทยเจริญกุล	47	ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลาหลด

3) การสังเกตการณ์ ในการสังเกตนั้น ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตทั้งการประกอบพิธีกรรมและการเดินจะคีทั้ง 4 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเดินเพื่อการต้อนรับ โดยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในด้านขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมทั้ง 4 พิธีกรรมและสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมเดินจะคีใน 4 พิธีกรรม อีกทั้งได้มีการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆจากชาวบ้านที่ปรากฏในระหว่างการประกอบพิธีกรรมและการเดินจะคีในลานจะคีคือ

4) การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการจดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพทั้งที่เป็นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ทั้ง 4 พิธีกรรม โดยได้บันทึกขั้นตอนการประกอบพิธีตั้งแต่เริ่มพิธีไปจนเสร็จพิธีรวมไปถึงการเดินจะคีทั้ง 4 พิธีกรรมในลานจะคีคือ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ถึงขั้นตอนการเดินและท่าเดินจะคีของชาวเขาเผ่ามูเซอ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- การจดบันทึก โดยมีการจดบันทึกข้อมูลต่างๆที่ได้จากการสัมภาษณ์และสอบถามในทุกๆ รายละเอียดของข้อมูล ทั้งตำนาน ถิ่นกำเนิด วิถีชีวิต ลักษณะทางสังคม การปกครอง เศรษฐกิจ ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวเขาเผ่ามูเซอ

- เครื่องบันทึกเสียง โดยบันทึกเสียงของเครื่องดนตรีในการใช้ประกอบพิธีกรรมทั้ง 4

- เครื่องบันทึกภาพนิ่ง โดยเก็บข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ลักษณะของผู้เดิน สถานที่ในการเดิน เครื่องบวงสรวงประกอบการเดิน เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย การแต่งกายและท่าเดินในการเดินจะคีทั้ง 4 พิธีกรรม

- เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว โดยบันทึกภาพเคลื่อนไหวทั้งในการประกอบพิธีกรรมและการเดินจะตีในลานจะตีคือ

5) การฝึกปฏิบัติ ในการฝึกปฏิบัติทำตื้นนั้น ผู้วิจัยได้ฝึกปฏิบัติทำตื้นจากนักดนตรีและชาวบ้านผู้มีความชำนาญในด้านการเดินจะตีจากเครื่องดนตรีทั้ง 5 ชนิด ได้แก่ 1. แคนขนาดใหญ่ 2. แคนขนาดกลาง 3. แคนขนาดเล็ก 4. ซึง 5. ขลุ่ย

3.2 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

การดำเนินงานในการทำวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยแบ่งเวลาในการดำเนินงานออกเป็นช่วงๆ ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการรวบรวมให้เป็นรูปเล่มเพื่อนำเสนอเป็นรูปเล่มงานวิจัย โดยมีระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. 2552 – มีนาคม พ.ศ. 2553 โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ตารางระยะเวลาในการดำเนินงาน

(เริ่มทำ วิทยานิพนธ์เมื่อ เดือน เมษายน พ.ศ. 2552)	2552									2553		
	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค
1. ขึ้นเสนอโครง ร่างวิทยานิพนธ์			←→									
2. ขึ้นเก็บ รวบรวมข้อมูล			←								→	
3. ขึ้นตรวจสอบ ข้อมูล							←				→	
4. ขึ้นวิเคราะห์ ข้อมูล								←			→	
5. ขึ้นเรียบเรียง และเสนอ ผลการวิจัยให้ อาจารย์ที่ปรึกษา								←			→	
6. ขึ้นจัดพิมพ์ ผลการวิจัย								←				→

3.3 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ในเรื่องการวิจัยการเดินจะคีของลาหู่ณะ (มุเซอคำ) กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์เอกสารโดยทำการสรุปเป็นความเรียงแล้วเสนอผลการสังเคราะห์เอกสาร จากเอกสารต่างๆและจากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สังเกตการณ์ สัมภาษณ์ การจดบันทึก ตลอดจนการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของการเดินจะคีทั้ง 4 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเดินเพื่อการต้อนรับ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบ โดยการสังเคราะห์ การวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ จึงนำข้อมูลมาตรวจสอบในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลด้านทฤษฎี โดยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์ ุจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้ใหญ่บ้าน นักดนตรีและชาวบ้านผู้แสดงการเดินจะคี ในประเด็นที่เหมือนกันและประเด็นที่ต่างกัน เพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล

2. ข้อมูลด้านกระบวนการทำเดิน โดยเก็บข้อมูลซ้ำๆในการสังเกตการเดินในโอกาสที่ต่างกัน ทั้ง 4 พิธีกรรม ว่าการแสดงแต่ละครั้งมีทำเดินที่มีความเหมือนหรือความต่างกันหรือไม่อย่างไร หากมีการเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบใด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆมาจัดลำดับหัวข้อวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเสนอรูปแบบผลการวิจัย โดยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารทางวิชาการ บทความและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเดินของชาวเขาเผ่ามูเซอทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา ดำเนินถิ่นกำเนิด การอพยพ ประชากร เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ถิ่นที่อยู่อาศัย ที่ตั้งหมู่บ้าน ลักษณะหมู่บ้าน ลักษณะทางกายภาพ ระบบสังคมในครอบครัว ลักษณะการปกครองในหมู่บ้าน ระบบเศรษฐกิจ ประเพณี ข้อห้าม ความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่นำไปสู่การวิจัยโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดเป็นหมวดหมู่ ทำการสังเคราะห์ในลักษณะความเรียง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์จากการสำรวจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์บุคคลหลายกลุ่ม การจดบันทึก รวมไปถึงการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวใน 4 พิธีกรรม ตั้งแต่การประกอบพิธีกรรมจนถึงการเดินเพื่อการบวงสรวงของแต่ละพิธีกรรมเพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ทางด้านองค์ประกอบ ขั้นตอน ท่าเดินและกระบวนการเดินจะศึกษาเฉพาะผู้วิจัย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

3) นำข้อมูลที่ได้นำจัดเป็นหมวดหมู่แล้วแปลความหมายของข้อมูล อาศัยหลักทฤษฎีจากเอกสารงานวิจัยต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเดินของชาวเขาเผ่ามูเซอ จากนั้นนำข้อมูลที่วิเคราะห์และตรวจสอบเรียบร้อยแล้วมารวบรวมและเรียบเรียงให้เป็นรูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปเป็นความเรียงใช้วิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์โดยแบ่งเป็นบทต่างๆตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาการเดินจะศึกษาหมู่บ้าน (มูเซอดำ) กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งทางด้านประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆของชนเผ่ามูเซอ ซึ่งศึกษาการเดินใน 3 พิธีกรรมคือพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ การเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย และการเดินที่พัฒนาเป็นการแสดงเพื่อการต้อนรับ โดยได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาจำนวน 1ปี ระยะเวลาตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2552 – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่างๆทั้ง หอสมุดแห่งชาติ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ฯลฯ โดยคัดเลือกข้อมูลจากเอกสาร บทความจากนักวิชาการหลายท่าน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์การเดินของชาวเขาเผ่ามูเซอ ศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจพื้นที่ สัมภาษณ์บุคคลหลายกลุ่ม ทั้งผู้ประกอบพิธี ผู้ใหญ่บ้าน นักดนตรีและชาวบ้านมูเซอ สังเกตการณ์โดยการสังเกตทั้งที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมการเดินกับชนเผ่ามูเซอในงานพิธีกรรมและไม่มีส่วนร่วมในระหว่างการประกอบพิธีกรรม มีการจดบันทึกบันทึกเสียง บันทึกภาพทั้งที่เป็นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ทั้ง 4 พิธีกรรม โดยได้บันทึกขั้นตอนการประกอบพิธีตั้งแต่เริ่มพิธีไปจนเสร็จพิธี รวมไปถึงการเดินจะศึกษาทั้ง 4 พิธีกรรมในสถานจะศึกษาและมีการฝึกปฏิบัติท่าเดินเพื่อให้มีความเข้าใจในแต่ละกระบวนการของการเดินประกอบเครื่องดนตรีทั้ง

5 ชนิด ได้แก่ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ยจากนั้นได้มีการตรวจสอบข้อมูลทั้งทางด้านทฤษฎีและกระบวนการทำเต็นซึ่งได้ข้อมูลจากภาคสนาม เพื่อเป็นการตรวจสอบถึงความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทั้งทางด้านองค์ประกอบ ขั้นตอน ทำเต็นและกระบวนการเต็น เสนอผลงานวิจัยโดยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์จากการประมวลข้อมูลที่ศึกษามา สรุปเรียบเรียงเป็นบทต่างๆตามที่ได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์นำเสนอรูปเล่มทางด้านวิทยานิพนธ์ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

องค์ประกอบของการเดินจะคี

ในการศึกษาเรื่องการเดินจะคีของลาหู่ณะ (มุเซอคำ) กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากการศึกษาภาคสนามผู้วิจัยพบว่าในการเดินประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเดินในพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญและการเดินเพื่อการต้อนรับนั้น ยังแฝงไปด้วยองค์ประกอบในหลายๆด้าน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้านและการให้ความสำคัญกับทุกๆด้านที่อยู่รอบๆตัวโดยนำมาหลอมรวม เพื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆล้วนมีความสำคัญและมีข้อจำกัดในการปฏิบัติ ซึ่งชาวมูเซอได้มีความเชื่ออย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาวิเคราะห์การเดินจะคีของชาวเขาเผ่ามูเซอ ผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาถึงองค์ประกอบต่างๆของการเดิน โดยจะศึกษาดังหัวข้อต่อไปนี้

- 4.1 โอกาส
 - 4.2 สถานที่
 - 4.3 เครื่องบวงสรวง
 - 4.4 ผู้แสดง
 - 4.5 เพลงและเครื่องดนตรี
 - 4.6 เครื่องแต่งกาย
- ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

4.1 โอกาสการเดินจะคีใน 4 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมขึ้นปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเดินเพื่อการต้อนรับ

โอกาสและวัตถุประสงค์ในการเดินนั้นมีความแตกต่างกันดังข้อมูลต่อไปนี้

พิธีกรรมปีใหม่

ชาวมูเซอจะมีการจัดพิธีกรรมปีใหม่อันหนึ่งครั้ง ซึ่งแต่ละปีนั้นช่วงเวลาของการจัดงานอาจไม่ตรงกันขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกแต่ละหมู่บ้านคือประมาณเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ปีใหม่ของฝ่ายหญิงและปีใหม่ของฝ่ายชาย โดยปีใหม่ของฝ่ายหญิงจำนวน 3 วัน ปีใหม่ของฝ่ายชายจำนวน 1 วัน สาเหตุที่มูเซอมีพิธีปีใหม่แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเนื่องจากการเล่าสืบต่อกันมาว่าเดิมมีงานปีใหม่เพียงครั้งเดียวจำนวน 3 วัน บังเอิญในปีหนึ่งเมื่อถึง

กำหนดวันงานพิธีขึ้นปีใหม่ ฝ่ายชายไม่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเนื่องจากออกไปล่าสัตว์ในป่า ฝ่ายหญิงจึงจัดงานพิธีปีใหม่ขึ้นเองจำนวน 3 วัน เมื่อฝ่ายชายกลับมาในหมู่บ้านจึงไม่พอใจฝ่ายหญิง ดังนั้นจึงจัดงานปีใหม่เพิ่มขึ้นอีก 1 วัน จึงเป็นเหตุให้จำนวนวันเป็นดังที่กล่าวมา วัตถุประสงค์ของการจัดงานปีใหม่นั้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่กันระหว่างผู้คนในชนเผ่าเอง ซึ่งในงานปีใหม่จะมีพิธีกรรมเพื่อเป็นการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวมูเซอ คือ พระเจ้ากือซ่าและผีบรรพบุรุษ ในงานฉลองพิธีกรรมปีใหม่นี้ จะมีการเต้นจะคีเป็นการเต้นประกอบพิธีกรรม ซึ่งการเต้นนั้นชาวมูเซอจะเต้นทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ตลอดระยะเวลาทั้ง 4 วัน โดยเวลากลางวันจะเริ่มตั้งแต่วเวลาประมาณ 08.00 – 17.00 น. จากนั้นจึงสลับหมუნเวียน กลับไปทำภารกิจส่วนตัว ณ บ้านของตนเอง จนถึงเวลาประมาณ 19.00 น. ชาวมูเซอส่วนใหญ่จะเริ่มทำการเต้นอีกครั้ง จนกระทั่งถึงประมาณ 06.00 น. ของวันที่สอง จากนั้นชาวมูเซอจึงสลับเปลี่ยนหมუნเวียนไปพักผ่อนตามอัธยาศัย จนกระทั่งถึงเวลา 08.00 น. จึงกลับมาเริ่มการเต้นอีกครั้ง ซึ่งการเต้นจะคีนั้นจะปฏิบัติในเวลาดังกล่าวจนครบทั้ง 4 วันและ 4 คืน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วในพิธีกรรมปีใหม่ ชาวมูเซอจะมีการเต้นจะคีประมาณ 20 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งการเต้นในหมู่บ้านชาวมูเซอสามารถแบ่งได้หลายกลุ่มตามจำนวนของปู่จารย์ เช่น หมู่บ้านส้มป่อยมีปู่จารย์จำนวน 2 ท่าน ก็จะแบ่งจำนวนผู้เต้นออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งทั้ง 2 กลุ่ม ใช้ช่วงเวลาในการประกอบพิธีกรรมและเริ่มการเต้นจะคีในเวลาเดียวกัน ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเต้นคือเพื่อประกอบการบวงสรวงพระเจ้า เต้นเพื่อให้พระเจ้าชมแล้วมีความสุข ชาวมูเซอมีความเชื่อว่าถ้าพระเจ้ามีความสุขก็จะอวยพรให้ทุกคนมีแต่ความโชคดีและเป็นการเต้นเพื่อขอบคุณพระเจ้าที่อวยพรให้แก่ทุกคน

พิธีกรรมกินข้าวใหม่

อาชีพหลักของชาวมูเซอคือการทำกรเกษตร ทั้งพืชสวนและพืชไร่ เช่นการปลูกข้าว เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวประมาณเดือนกันยายน - พฤศจิกายน หลังจากเก็บเกี่ยวพืชผลเสร็จแล้วเรียบร้อยแล้ว ชาวมูเซอจะมีความเชื่อในเรื่องของการเพาะปลูกคือจะมีพิธีกรรมกินข้าวใหม่ เนื่องจากชาวมูเซอนิยมปลูกข้าวเป็นพืชหลัก อีกทั้งจะนำพืชผลที่เก็บเกี่ยวได้จากปีนั้นมารับประทานในงานพิธีกรรม จึงใช้ชื่อว่าพิธีกรรมกินข้าวใหม่ ซึ่งชาวมูเซอจะนำพืชผลหลากหลายชนิดที่แต่ละบ้านได้ปลูกมาประกอบพิธีกรรม เพื่อให้การเกษตรอุดมสมบูรณ์ ชาวมูเซอจึงมีพิธีกรรมบวงสรวงพระเจ้ากือซ่าและผีบรรพบุรุษ ซึ่งในการบวงสรวงนั้นจะมีการเต้นจะคีประกอบการบวงสรวง ซึ่งจะมีการประกอบพิธีกรรมในเวลากลางคืนประมาณ 19.00 น. โดยเริ่มการเต้นหลังจากการประกอบพิธีกรรมในเวลาประมาณ 19.30 – 06.00 น. ของวันรุ่งขึ้น ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วมีการเต้นประมาณ 11 ชั่วโมง สำหรับวัตถุประสงค์ในการเต้นจะคีในพิธีกรรมกินข้าวใหม่นี้คือเต้นเพื่อให้พระเจ้ารับชมแล้วมี

ความสุข อีกทั้งยังเป็นการขอพรให้พระเจ้าอวยพรให้แก่มุสลิมทุกคนมีความสุขความเจริญ ปลูกพืชผลทางการเกษตรเจริญงอกงามและเป็นการเดินเพื่อขอขอบคุณที่พระเจ้าอวยพรให้ทำการเกษตรอุดมสมบูรณ์ พืชผลเจริญงอกงาม ฝนตกต้องตามฤดูกาลในปีต่อไป

พิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย

ในเรื่องของการรักษาโรคนั้น เมื่อชาวมุสลิมในหมู่บ้านเกิดการเจ็บป่วย จะมีความเชื่อในเรื่องของการรักษาโรคคือชาวมุสลิมจะมีการบวงสรวงพระเจ้ากือซ่าและผีบรรพบุรุษเพื่อให้พระเจ้าช่วยคุ้มครองดูแล เรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว รักษาคนเจ็บป่วยให้หายจากโรค หลังจากการบวงสรวงแล้วจะมีการเดินจะถือเป็นการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงอีกเช่นกัน โดยเริ่มการเดินในเวลาประมาณ 19.00 – 06.00น. ของวันรุ่งขึ้น ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะมีการเดินจะถือในพิธีกรรมเรียกขวัญประมาณ 11 ชั่วโมง สำหรับวัตถุประสงค์ของการเดินในพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยคือ เป็นการเรียกขวัญของผู้ป่วยจากผีร้ายต่างๆซึ่งอาจพาออกไปจากร่างกายให้กลับเข้ามาอยู่ในตัวเพื่อดูแลร่างกาย อีกทั้งให้พระเจ้าช่วยรักษาผู้ป่วยให้หายและยังเป็นการเดินเพื่อขอขอบคุณพระเจ้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย

การต้อนรับแขกผู้มาเยือน

ปัจจุบันนอกจากจะมีการเดินจะถือประกอบพิธีกรรมต่างๆแล้ว การเดินจะถือยังพัฒนามาเป็นการเดินในโอกาสการต้อนรับแขกหรือผู้มาเยือนในหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอ นั้นมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเมื่อชาวมุสลิมออกไปท่องเที่ยวยังสถานที่อื่นๆ สถานที่เหล่านั้นได้จัดชุดการแสดงเพื่อเป็นการแสดงในการต้อนรับ รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอจังหวัดตาก สนใจและอยากเรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมของชาวเผ่ามูเซอ ดังนั้น ชาวมุสลิมจึงมีแนวคิดที่จะนำการเดินจะถือมาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขก ซึ่งเวลาในการเดินเพื่อการต้อนรับนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาสต่างๆในการต้อนรับ เช่น เป็นการต้อนรับแขกผู้ใหญ่ที่มาเยือนในหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการเดินประมาณ 20-30 นาทีหรือเป็นในเชิงกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งจะมีการนัดหมายกับทางผู้นำของชาวมุสลิม โดยส่วนใหญ่เวลาในการเดินจะประมาณ 1-2 ชั่วโมง สำหรับวัตถุประสงค์ในการเดินเพื่อการต้อนรับ คือ เพื่อให้แขกผู้มาเยือนและผู้พบเห็นได้รับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวเขาเผ่ามูเซอและยังเป็นการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน สร้างความประทับใจให้กับผู้ที่มาเยือนในหมู่บ้าน

ตารางที่ 5 ตารางสรุปช่วงเวลาในการเดินจะคี่ในแต่ละพิธีกรรม

พิธีกรรม	จำนวนวัน	ช่วงเวลากลางวัน	ช่วงเวลากลางคืน	รวม ชม./วัน
ปีใหม่	หญิง 3 คี่น 3 วัน	(วันที่ 1) 08.00 – 17.00 น.	19.00 – 06.00 น.	20 /1
	ชาย 1 คี่น 1 วัน	(วันที่ 2) 08.00 – 17.00 น.	19.00 – 06.00 น.	20/1
		(วันที่ 3) 08.00 – 17.00 น.	19.00 – 06.00 น.	20/1
		(วันที่ 4) 08.00 – 17.00 น.	19.00 – 06.00 น.	20/1
กินข้าวใหม่	1 คี่น	-	19.00 – 06.00 น.	11/1
เรียกขวัญ	1 คี่น	-	19.00 – 06.00 น.	11/1
ต้อนรับแขก	ตามแต่ช่วงเวลาในการตกลงระหว่างผู้นำการแสดงและแขกผู้มาเยือน			

จากข้อมูลข้างต้นชาวมูเซอจะเดินจะคี่ในโอกาสที่สำคัญต่างๆคือการเดินในพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี พระเจ้า อีกทั้งปัจจุบันยังพัฒนามาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขกผู้มาเยือนในหมู่บ้าน ซึ่งการเดินจะมีสถานที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2 สถานที่

สถานที่ในการเดิน ทุกหมู่บ้านของชาวมูเซอจะมีสถานที่สำหรับการเดินจะคี่เพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญของหมู่บ้าน สถานที่ในการเดินนั้น ชาวมูเซอเรียกว่า “จะคี่ก่อ” ซึ่งคำว่า “ก่อ” คือลานที่มีลักษณะกว้าง แต่ละหมู่บ้านสถานที่ดังกล่าวจะมีจำนวนตามจำนวนของปุจารย์ เช่น หมู่บ้านห้วยปลาหลดมีปุจารย์จำนวน 3 ท่าน ก็จะมีลานจะคี่ก่อจำนวน 3 ลาน ซึ่งลานจะคี่ก่อจะตั้งอยู่บริเวณใกล้ๆของบ้านปุจารย์ ปุจารย์จะเป็นผู้เลือกที่ตั้งของบ้านและลานจะคี่ก่อ ซึ่งลักษณะของลานจะคี่ก่อมีดังต่อไปนี้

ลักษณะลานจะคี่ก่อ

1) ที่ตั้งของลานจะคี่ก่อต้องอยู่ที่เนินสูงกว่าหมู่บ้าน เพราะชาวมูเซอมีความเชื่อว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีอันสำคัญของหมู่บ้านทุกพิธีกรรม ชาวมูเซอไม่สามารถสร้างบ้านเรือนให้สูงกว่าลานจะคี่ก่อได้ เนื่องจากความเชื่อที่ว่าถ้าบ้านหลังใดปลูกสร้างสูงกว่าลานจะคี่ก่อ บ้านหลังนั้นจะไม่มีความสุขร่มเย็น อยู่แล้วไม่มีความสุข ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการประกอบอาชีพ

2) เป็นลานดินที่มีลักษณะเป็นวงกลมหรือวงรี มีขนาดกว้างเพียงพอสำหรับที่ผู้คนที่หมู่บ้านสามารถเดินในลานได้ ความกว้างของเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10-15 เมตร ความสูงประมาณ 2-3 เมตร ซึ่งลานจะคี่จะมีรั้วอาจทำด้วยสังกะสีหรือทำด้วยไม้ไผ่ สร้างรั้วไว้เพื่อป้องกันสัตว์และสิ่งต่างๆเข้าไปทำลายในลานจะคี่ก่อ ซึ่งทุกคนในหมู่บ้านต้องช่วยกันดูแลรักษา ช่วยกันทำความสะอาดทั้งในเวลาที่ได้ประกอบพิธีกรรมหรือขณะประกอบพิธีกรรม

3) ภายในลานจะคี่ก่อ ตรงบริเวณกลางลานจะมีเนินเล็กๆความสูงประมาณ 50 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1-2 เมตร สำหรับวางเครื่องบวงสรวงในการประกอบพิธีกรรม

4) ภายในลานจะคี่ก่อห้ามพูดคำหยาบคาย ห้ามนินทาว่าร้ายบุคคลอื่นโดยเด็ดขาด มีข้อห้ามที่ต้องปฏิบัติคือห้ามนำของมีเงินมาเข้าไปค้ำกินในลานพิธี ถ้าฝ่าฝืนก็จะมีค่าปรับ ครั้งที่ 1 เสียค่าปรับ 75 บาท ครั้งที่ 2 เสียค่าปรับ 150 บาท ครั้งที่ 3 ปรับ 300 บาท ครั้งที่ 4 บุคคลนั้นจะต้องถูกขับไล่ออกจากหมู่บ้านให้ไปอาศัยอยู่ที่อื่น

ภาพที่ 9 : เนินสำหรับการวางเครื่องบวงสรวง

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 10 : ลานจะคี่ก่อ รั้วทำด้วยสังกะสี ของปู่จารย์จะทอ ไทยเจริญกุล
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 11 : ลานจะคี่ก่อ รั้วทำด้วยไม้ไผ่ ของปู่จารย์จะลา คีรีรงรอง
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

การเดินจะคี่เพื่อการต้อนรับแขกนั้น ชาวมูเซอจะไม่นำลานจะคี่ออกมาเป็นสถานที่ในการเดินเพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือนเพราะชาวมูเซอมีความเชื่อว่าลานจะคี่คือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สร้างไว้สำหรับการเดินจะคี่ในการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น ซึ่งสถานที่ในการเดินเพื่อการต้อนรับนั้น ชาวมูเซอจะสร้างไว้โดยมีลักษณะเป็นลานกว้างๆ ไม่มีเนินสูงสำหรับการวางเครื่องบวงสรวงเพราะการเดินเพื่อการต้อนรับแขกไม่มีเครื่องบวงสรวงในการเดิน ซึ่งการเดินแต่ละครั้งผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านจะเป็นผู้จัดสถานที่ในการเดิน

ภาพที่ 12 : ลานสำหรับการเดินจะก็เพื่อการต้อนรับ

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

นอกจากสถานที่ในการเดินจะก็ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย ยังต้องมีเครื่องบวงสรวงเพื่อเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมดังต่อไปนี้

4.3 เครื่องบวงสรวง

ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆคือ พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยนั้นชาวมูเซอจะมีเครื่องบวงสรวง เพื่อเป็นสื่อที่แสดงถึงความเคารพบูชาพระเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเครื่องบวงสรวงต่างๆทุกชนิดล้วนมีความสำคัญและมีความหมายในเชิงสร้างสรรค์และดีงามเพื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมที่สมบูรณ์โดยทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวมูเซอดีขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 1. เทียนขี้ผึ้ง 2. ข้าวตอก 3. ข้าวเปลือก 4. เครื่องเงิน 5. ใบชาแห้ง 6. ยาสูบ 7. ด้ายผูกข้อมือ 8. ข้าวและกับข้าว ซึ่งเครื่องบวงสรวงแต่ละชนิดมีความหมายในการนำไปใช้ดังต่อไปนี้

(1) เทียนขี้ผึ้ง

เทียนขี้ผึ้งเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่น่ามาประกอบพิธีกรรมทั้ง 3 พิธีกรรม ซึ่งทุกบ้านในหมู่บ้านจะต้องทำเทียนขี้ผึ้งขึ้น ก่อนถึงวันปีใหม่ กินข้าวใหม่ หรือเรียกขวัญในการรักษาคนเจ็บป่วย ทุกบ้านจะนำเทียนมารวมกันเพื่อทำพิธีที่บ้านปู่จารย์ ซึ่งในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านของชาวมูเซออาจมีปู่จารย์ได้หลายท่าน เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆของหมู่บ้าน โดยการเดินแต่ละครั้งนั้น ต้องมีการจุดเทียนระหว่างการเดิน

สาเหตุที่นำเทียนมาเป็นเครื่องบวงสรวงในการประกอบพิธีกรรมต่างๆก่อนการเดินจะคี่นั้น เนื่องจากเทียนสามารถนำมาหลอมรวมกันได้ ซึ่งเปรียบเสมือน การหลอมรวมความรักและความสามัคคีของสมาชิกทุกคนในหมู่บ้าน ซึ่งชาวมูเซอเชื่อว่าการจุดเทียนจะเป็นสื่อแทนในการอัญเชิญบูชา เป็นเสมือนแสงสว่างให้แก่ทุกคน เป็นสิริมงคลต่อชีวิตตนเองและครอบครัว จากนั้นปุจารย์จะนำเทียนที่หลอมรวมกันทำเป็นเล่มเทียนเพื่อประกอบพิธีกรรม ณ บ้านปุจารย์และเมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมจะนำเทียนมาใช้จุดประกอบการเดินจะคี่ในลานจะคี่ก็ต่อ ซึ่งแต่ละพิธีกรรมจะใช้เทียนในขนาดที่ไม่เท่ากัน ถ้าเป็นงานพิธีกรรมเล็ก เช่น เลี้ยงผีบ้านผีเรือน จะใช้เทียนเล่มเล็ก ถ้าเป็นพิธีกรรมใหญ่ เช่น พิธีกรรมปีใหม่ จะใช้เทียนเล่มขนาดใหญ่ ถ้าเทียนหมดจะถือว่าพิธีการเดินสิ้นสุดลง

ภาพที่ 13 : เทียนขี้ผึ้ง

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

(2) ข้าวตอก

ข้าวตอก คือลักษณะของข้าวที่นำไปคั่วแล้วแตกออก มีลักษณะเป็นข้าวพองๆสีขาวหรือเหลือง ข้าวตอกมีความสำคัญต่อการประกอบพิธีกรรม ทั้ง 3 พิธี คือ ชาวบ้านของมูเซอแต่ละหลังจะทำข้าวตอกขึ้นก่อนที่จะมีการประกอบแต่ละพิธีกรรม โดยจะทำขึ้นในปริมาณที่พอดีกับความต้องการที่จะใช้ต่อหนึ่งพิธีกรรม ซึ่งแต่ละหลังต้องทำขึ้นเองไม่สามารถหยิบยืมหรือขอจากเพื่อนบ้านอื่นได้ ถ้าบ้านใดหยิบยืมหรือไม่ได้ทำข้าวตอกเองก็ถือว่าบ้านหลังนั้นไม่ศรัทธาต่อพิธีกรรมของหมู่บ้าน จากนั้นจะนำข้าวตอกมารวมกันที่บ้านของปุจารย์เพื่อนำมาประกอบพิธีกรรมก่อน ในการใช้ข้าวตอกประกอบพิธีการบวงสรวงชาวมูเซอมีความเชื่อว่า ข้าวตอกเปรียบเสมือนตัวแทนของข้าวในการบูชาพระเจ้า เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญงอกงาม เพื่อพระเจ้าจะทำให้เกิดความอุดม

สมบูรณ์ต่อการทำการเกษตร ให้ผลผลิตในการเกษตรมากขึ้น การปลูกข้าวได้ผลเจริญงอกงาม
จากนั้นจึงนำข้าวตอกปริมาณ 1 ถ้วยไปประกอบพิธีกรรม ณ ลานจะคีก็้อ

ภาพที่ 14 : ข้าวตอก

ที่มา : ถ่ายภาพ โดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

(3) ข้าวเปลือก

ข้าวเปลือกก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญในการบวงสรวง ซึ่งข้าวเปลือกคือข้าวที่ยังไม่ได้ผ่านการนำไปสีหรือนำเปลือกออก ข้าวที่ใช้จะมีลักษณะที่แห้งและมีสีเหลือง ซึ่งข้าวเปลือกที่นำมาประกอบพิธีกรรมนั้นมักจะใช้ข้าวที่เป็นผลผลิตใหม่ผลิตได้ปีต่อปี สามารถใช้ประกอบพิธีกรรมได้ทั้งปี เลือกข้าวที่มีความสมบูรณ์ ซึ่งแต่ละพิธีกรรมจะใช้ข้าวเปลือกในปริมาณ 1 ถ้วย ซึ่งความหมายของการนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมนั้นคือ ใช้ข้าวเปลือกเป็นเครื่องแทนความอุดมสมบูรณ์ในการเกษตรซึ่งข้าวเป็นอาหารหลักในการบริโภค โดยขอพรจากพระเจ้าเพื่อให้ปลูกข้าวได้ผลเจริญงอกงาม ให้ข้าวเจริญเติบโตรวดเร็วและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นจำนวนมาก ซึ่งนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมคือ ทุกๆบ้านจะนำข้าวเปลือกของตนมารวมกัน ณ บ้านปุจารย์เพื่อให้ปุจารย์ประกอบพิธีกรรม จากนั้นจึงนำมาเป็นเครื่องบวงสรวงในลานจะคีก็้อ

ภาพที่ 15 : ข้าวเปลือก

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

(4) เครื่องเงิน

เครื่องเงิน ชาวบ้านทุกหลังจะนำเครื่องเงิน หรือเครื่องประดับที่ทำด้วยเงินที่ใช้ในการแต่งงานจะดี ซึ่งได้แก่ สร้อยคอ ห่วงคอ กำไล ต่างหู หรืออื่นๆมาทำความสะอาด จากนั้นนำเครื่องเงินเหล่านี้ไปรวมกัน ณ บ้านปู่จารย์ จำนวน 1 ชนิดเพื่อประกอบพิธีกรรม แล้วจึงนำไปใช้ประกอบพิธีกรรมการแต่งงานจะดีในลานจะดีคือ ชาวมูเซอเชื่อว่าเครื่องเงินเป็นตัวแทนของคนในครอบครัวนำมาใส่ไว้ในเครื่องบวงสรวงเพื่อความเป็นสิริมงคลของคนในครอบครัวนั้นๆ อีกทั้งเครื่องเงินเปรียบเสมือนทรัพย์สินมีค่าต่างๆ ซึ่งเมื่อนำไปบูชาพระเจ้าแล้ว พระเจ้าจะอวยพรให้ทุกคนมีความร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทองใช้เพียงพอต่อความต้องการ

ภาพที่ 16 : เครื่องประดับเงิน

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์มูเซอดำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

(5) ไบซาแห้ง

ไบซาแห้ง ชาวมูเซอจะนำไบซามาใช้ในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงโดยจะนำไบซาที่ทุกบ้านได้ปลูกไว้ นำมาทำความสะอาด นำมาตาก จนได้ไบซาแห้งตามความต้องการ จากนั้นจึงนำมารวมกันที่บ้านปุจารย์เพื่อให้ปุจารย์ประกอบพิธี ต่อมาจึงนำไบซาแห้งจำนวน 1 ถ้วยเทรวมลงในตะกร้าเพื่อใช้ในลานจะลี้ก็้อ สำหรับการนำไบซาใช้ประกอบพิธีการบวงสรวงนั้นชาวมูเซอเชื่อว่า ไบซาเป็นสิ่งแทนของพืชผลทางการเกษตร พระเจ้าจะช่วยให้การเกษตรอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งไบซาที่แห้งสามารถเก็บไว้ได้นานซึ่งเหมือนกับกรณีพืชผลทางการเกษตรไว้สำหรับใช้อย่างยาวนาน ไม่ขาดแคลน

ภาพที่ 17 : ไบซาแห้ง

ที่มา : ถ่ายภาพ โดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

(6) ยาสูบ

ยาสูบ เป็นพืชที่มูเซอปลูกไว้ใช้ในครัวเรือน ผู้อาวุโสในหมู่บ้านของชาวมูเซอส่วนใหญ่มักนิยมสูบบุหรี่ อีกทั้งชาวมูเซอยังมีความเชื่อว่าพระเจ้าที่ชาวมูเซอเคารพมีความนิยมสูบบุหรี่ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงนำยาสูบที่มีลักษณะเป็นใบสดและใบแห้งมาเป็นเครื่องบวงสรวง และเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมทุกบ้านจะนำใบยาสูบมารวมกันที่บ้านปุจารย์ เพื่อให้ปุจารย์ประกอบพิธี จากนั้นจึงนำใบยาสูบ จำนวน 1 ถ้วยวางรวมในตะกร้าเครื่องบวงสรวงเพื่อใช้สำหรับพิธีกรรม ณ ลานจะลี้ก็้อ

ภาพที่ 18 : ใบยาสูบ

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

(7) ค้ายผูกข้อมือ

ค้ายผูกข้อมือ คือลักษณะของค้ายที่เป็นสีขาว ใช้สำหรับผูกข้อมือผู้ป่วยในการประกอบพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย ซึ่งเมื่อชาวบ้านมุเซอมีอาการเจ็บป่วย จะมีการประกอบพิธีกรรมในการรักษา ผู้ที่เป็นเจ้าบ้าน ญาติผู้ป่วยหรือตัวผู้ป่วย ต้องนำค้ายเตรียมไว้สำหรับให้ปู้จารย์ประกอบพิธี ณ บ้านปู้จารย์ จากนั้นจึงนำมาผูกข้อมือระหว่างการประกอบพิธีกรรม ณ บ้านผู้ป่วย ซึ่งความยาวของค้ายประมาณ 30 – 40 เซนติเมตรจำนวนประมาณ 3-5 เส้น สำหรับปู้จารย์และผู้อาวุโสผูกข้อมือให้ผู้ป่วย ซึ่งความหมายของการนำค้ายมาผูกข้อมือนี้เพื่อเป็นสื่อในการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัวและดูแลผู้ป่วยให้หายจากโรค

ภาพที่ 19 : ค้ายผูกข้อมือ

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

(8) อาหาร

พิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยจะมีอาหารและเป็นอีกหนึ่งสิ่งในเครื่องบวงสรวง ซึ่งเมื่อชาวมูเซอเกิดการเจ็บป่วยขึ้น ผู้ป่วยต้องเตรียมอาหารเพื่อประกอบพิธีกรรม ซึ่งอาหารนั้นคือ ข้าวสวยและหมูทอด การนำข้าวสวยและหมูทอดมาเป็นเครื่องบวงสรวงด้วยเหตุที่ข้าวเป็นอาหารหลักของชาวมูเซอและหมูคือสัตว์เลี้ยงที่นิยมนำเนื้อมาประกอบอาหารบวงสรวง โดยนำเครื่องบวงสรวงรวมทั้งอาหารทั้งสองไปประกอบพิธีกรรม ณ บ้านปู่จารย์ จากนั้นจึงนำมาใส่ลงในภาชนะขนาดเล็กจำนวน 1 ถ้วยเล็ก นำไปวางบนตะกร้าเครื่องบวงสรวงแล้วประกอบพิธีกรรม ณ บ้านผู้ป่วยอีกครั้ง ซึ่งอาหารที่นำมาประกอบในพิธีกรรมนี้มีความหมายคือชาวมูเซอมีความเชื่อว่าเมื่อขวัญกลับมาสู่ตัวผู้ป่วย อาหารคือปัจจัยหลักในการบริโภค ขวัญจะได้รับประทานอาหารอย่างมีความสุขและดูแลผู้ป่วยต่อไป

ภาพที่ 20 : อาหารประกอบการบวงสรวง

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

จากเครื่องบวงสรวงข้างต้นในการประกอบพิธีกรรมแต่ละพิธีกรรมนั้น ชาวมูเซอแต่ละคนจะนำเครื่องบวงสรวงทั้ง 8 ชนิดมาสมทบที่บ้านปู่จารย์ จากนั้นปู่จารย์จะนำสิ่งของแต่ละชนิดรวมกัน เช่น เมื่อชาวบ้านมูเซอนำข้าวตอกไปสมทบ ปู่จารย์จะนำข้าวตอกของทุกคนมารวมกันแล้วนำเครื่องบวงสรวงแต่ละชนิดมาไว้ในภาชนะที่มีลักษณะคล้ายตะกร้า ซึ่งภาชนะที่ใส่ของบวงสรวงนั้นอาจมีลักษณะเป็นแบบทรงสูงหรือทรงแบน ซึ่งในหนึ่งพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมปีใหม่ อาจมีของบวงสรวงได้จำนวนหลายตะกร้าเนื่องจากของบวงสรวงต้องนำไปทั้งห้องที่ประกอบพิธีกรรมและนำไปไว้ในลานจะคีก็้อ ทั้งนี้สิ่งของแต่ละตะกร้าอาจมีจำนวนเครื่องบวงสรวงแต่ละชนิดไม่เท่ากัน

และแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเครื่องบวงสรวงในการประกอบแต่ละพิธีกรรมซึ่งแบ่งเป็น เครื่องบวงสรวงในพิธีกรรมปีใหม่ เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่และเครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมในการเรียกขวัญการรักษารักษาการเจ็บป่วย

ภาพที่ 21 : เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมปีใหม่

ได้แก่ เทียนขี้ผึ้ง ข้าวตอก ข้าวเปลือก เครื่องเงิน ใบชาแห้ง ใบยาสูบแบบแห้ง

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 22 : เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่

ได้แก่ เทียนขี้ผึ้ง ข้าวตอก ข้าวเปลือก ใบชาแห้ง ใบยาสูบแบบสด

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 23 : เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีกรรมการเรียกขวัญ
 ได้แก่ เทียนขี้ผึ้ง ข้าวตอก ข้าวเปลือก ด้ายผูกข้อมือ อาหาร
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 24 : การเตรียมเครื่องบวงสรวงในการเต้นจ๊ะคี ในลานจ๊ะคี
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปโดยแยกเครื่องบวงสรวงแต่ละพิธีกรรมและความหมายในการนำมาใช้ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ตารางสรุปเครื่องบวงสรวงและความหมายในการนำมาใช้

เครื่องบวงสรวง	พิธีกรรมปีใหม่	พิธีกรรมกินข้าวใหม่	พิธีกรรมเรียกขวัญ	ความหมายในการนำมาใช้
1. เทียนจี้ผึ้ง	ใช่	ใช่	ใช่	เป็นสื่อแทนในการอัญเชิญบูชา
2. ข้าวตอก	ใช่	ใช่	ใช่	เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญงอกงาม
3. ข้าวเปลือก	ใช่	ใช่	ใช่	เป็นเครื่องแทนความอุดมสมบูรณ์ในการเกษตรซึ่งข้าวเป็นอาหารหลักในการบริโภค
4. เครื่องเงิน	ใช่	-	-	เป็นเสมือนทรัพย์สินเงินทองให้มีเพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของคนในครอบครัวเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อครอบครัวนั้นๆ
5. ใบชาแห้ง	ใช่	ใช่	-	เป็นสื่อแทนการเกษตรที่สามารถเก็บไว้ได้ยาวนานไม่ขาดแคลน
6. ยาสูบ	ใช่ (แบบแห้ง)	ใช่ (แบบสด)	-	เป็นเครื่องบวงสรวงที่พระเจ้านิยมบริโภค
7. ด้ายผูกข้อมือ	-	-	ใช่	เป็นสื่อในการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัวและดูแลผู้ป่วยให้หายจากโรค
8. อาหาร	-	-	ใช่	เป็นปัจจัยหลักในการบริโภค

การที่ในแต่ละพิธีกรรมมีการใช้เครื่องบวงสรวงแต่ละชนิดต่างกัน เนื่องจากเป็นทำเนียมที่บรรพบุรุษของชาวมูเซอปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากนี้เครื่องบวงสรวงแล้วการเต้นจะก็ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆและการเต้นเพื่อการต้อนรับนั้นลักษณะของผู้แสดงยังมีความแตกต่างกันดังข้อมูลต่อไปนี้

4.4 ผู้แสดง

ลักษณะของผู้เต้นจะคือนั้น ผู้วิจัยแบ่งลักษณะของผู้เต้นตามวัตถุประสงค์ของการเต้น คือ ในการเต้นประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเต้นในพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย พิธีกรรมดังกล่าวเหล่านี้ ทุกคนในหมู่บ้านจะสามารถเต้นได้ทุกคนไม่จำกัดทั้งเพศและวัยแต่การเต้นเพื่อการต้อนรับนั้นลักษณะของผู้เต้นจะขึ้นอยู่กับคัดเลือกของผู้เฒ่า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางลักษณะของผู้เต้นจะคี่

ลักษณะของผู้เต้นจะคี่	การเต้นจะคี่ในพิธีกรรมปีใหม่ กินข้าวใหม่และเรียกขวัญ	การเต้นจะคี่เพื่อการต้อนรับ
1) เพศ	ทั้งเพศหญิงและเพศชาย	มีการจำกัดจำนวนของเพศซึ่งการเต้นแต่ละครั้งมีทั้งหญิงล้วนและชายหญิงผสมกันตามแต่การคัดเลือกของผู้เฒ่า
2) วัย	สามารถเต้นได้เริ่มตั้งแต่อายุ 5 ปีขึ้นไป จนถึงอายุประมาณ 80 ปี (ตามแต่สุขภาพของแต่ละบุคคล)	มีการจำกัด โดยส่วนใหญ่จะมีการคัดเลือกตั้งแต่อายุ 15-40 ปี
3) การศึกษา	ไม่จำกัดการศึกษา	โดยส่วนใหญ่จะคัดเลือกผู้ที่สามารถพูดภาษาไทยได้เพื่อความสะดวกในการสื่อสารกับแขกผู้มาเยือน
4) รูปร่าง	ไม่จำกัดรูปร่าง	ผู้แสดงมักมีรูปร่างที่ดีไม่อ้วนหรือผอมจนเกินไป
5) จำนวนผู้แสดง	ไม่จำกัดจำนวนผู้เต้นสามารถเต้นได้ทั้งหมู่บ้าน โดยเริ่มตั้งแต่จำนวน 10-100 คน	จำกัดจำนวนผู้แสดงอาจจะเป็นชุดเล็กจำนวน 8-10 คน ชุดใหญ่จำนวน 10-15 คน ตามราคาการว่าจ้าง

จากข้อมูลตารางข้างต้นการเต้นในพิธีกรรมต่างๆเช่น การเต้นจะคี่ในพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยนั้น จะไม่จำกัดในเรื่องของเพศ วัย การศึกษา รูปร่างและจำนวนผู้เต้น แต่การเต้นในการต้อนรับแขกผู้มาเยือนในหมู่บ้านจะมีข้อจำกัดในเรื่องของ เพศ วัย การศึกษา รูปร่างและจำนวนผู้แสดง เพื่อสะดวกในการสื่อสารระหว่างแขกผู้มา

เยื่อนและผู้แสดง อีกทั้งยังเป็นการสร้างความบันเทิงเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และจำกัดจำนวนผู้แสดงเพื่อไม่มากเกินไป ซึ่งนอกจากลักษณะของผู้แสดงแล้ว การเต้นจะถือเป็นการประกอบพิธีกรรมต่างๆและการเต้นเพื่อการต้อนรับนั้นจะเกิดขึ้นมิได้ หากไม่มีเสียงเพลงจากเครื่องดนตรีชนิดต่างๆซึ่งเครื่องดนตรีของชาวมูเซอมีจำนวนหลายชนิดดังต่อไปนี้

4.5 เพลงและเครื่องดนตรี

ในการเต้นจะถือทั้งการเต้นในงานพิธีกรรมและการเต้นเพื่อการต้อนรับองค์ประกอบอีกหนึ่งอย่างที่สำคัญสำหรับการเต้นคือ เครื่องดนตรี เพราะในการเต้นจะถือผู้เต้นจะต้องฟังเสียงดนตรีเป็นหลักในการเต้น ในอดีตมีการใช้เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเต้นจะถือ 6 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่ง ขลุ่ยและอ้อดำ (มีลักษณะคล้ายจ้องหน่อง) ทำด้วยไม้ไผ่มีขนาดเล็ก เพื่อสะดวกในการพกพา มักนิยมเสียบไว้ในกระบอกไม้ไผ่ขนาดเล็กใต้ผ้าคาดเอว การเป่านั้นจะเป่าทีละ 3 ชั้น แต่ละชั้นมีความยาวประมาณ 10-15 เซนติเมตร

ภาพที่ 25 : อ้อดำ

ที่มา : ถ่ายภาพ โดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

แต่ในปัจจุบันเครื่องดนตรีชนิดนี้ไม่ได้นำมาใช้ประกอบการเต้นจะถือแล้ว เนื่องจากมีขนาดเล็กและเสียงเบาเกินไป จึงทำให้เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะถือปัจจุบันนั้นเหลือเพียง 5 ชนิดคือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แคนขนาดใหญ่ ภาษามูเซอเรียกว่า “หน่อกุ่มา” หรือแคนน้ำเต้า เป็นแคนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ทำด้วยไม้ไผ่ประกอบกันทั้งหมด 5 ชิ้น ความยาวประมาณ 1 เมตร ตรงบริเวณที่เป่าและตรงส่วนปลายแคนจะทำด้วยน้ำเต้า ซึ่งจะมีไม้ไผ่ครอบตรงปลายแคนส่วนด้านล่างครอบไว้เพื่อเป็นตัวกำหนดเสียงและเป็นการปรับระดับเสียงของแคน ซึ่งแคนตัวใหญ่นี้จะนำไปเป่าในห้องประกอบพิธีกรรมในระหว่างที่ปุจารย์ประกอบพิธีและท่องบทสวด จากนั้นเมื่อปุจารย์ประกอบพิธีในห้องเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้ช่วยปุจารย์จะนำเครื่องบวงสรวงไปยังลานจะคีก็้อ นักดนตรีจะเป่าแคนขนาดใหญ่เดินออกมาจากห้องทำพิธีพร้อมกับผู้ช่วยปุจารย์เพื่อเป่าแคนเป็นเครื่องดนตรีนำในการเดินจะคี ซึ่งแคนขนาดใหญ่นี้จะใช้สำหรับประกอบการเดินจะคีในงานพิธีกรรมเท่านั้นไม่สามารถนำออกเป่าในการเดินเพื่อการต้อนรับ

ภาพที่ 26 : แคนขนาดใหญ่ เครื่องดนตรีประกอบการเดินจะคี

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

2) แคนขนาดกลาง ภาษามูเซอเรียกว่า “หน่อลี” หรือแคนหัวไม้ไผ่ จะมีขนาดเล็กกลางมาจากแคนขนาดใหญ่ เป็นแคนขนาดกลาง ประกอบด้วยไม้ไผ่ 5 ชิ้นเช่นกัน ความยาวประมาณ 80 เซนติเมตร ตรงบริเวณที่เป่าจะทำด้วยน้ำเต้า บริเวณปลายของแคนจะทำด้วยไม้ไผ่วางในลักษณะเป็นแนวตั้งฉากกับตัวแคนและมีไม้ไผ่ครอบตรงปลายแคนเพื่อปรับระดับเสียงให้เกิดความไพเราะ แคนชนิดนี้จะไม่นำไปเป่าในห้องทำพิธีกรรมแต่จะเป่าในลานจะคีก็้อเพื่อเป็นเครื่องดนตรีสำหรับสลับกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นในการเดินจะคีประกอบพิธีกรรม แคนชนิดนี้สามารถนำไปประกอบการเดินจะคีเพื่อการต้อนรับได้

ภาพที่ 27 : แคนขนาดกลาง เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

3) แคนขนาดเล็ก ภาษามูเซอเรียกว่า “หน่อเอ้” เป็นแคนที่มีขนาดเล็กที่สุด ประกอบด้วยไม้ไผ่ 5 ชิ้น ความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ตรงบริเวณที่เป่าจะทำด้วยน้ำเต้า ส่วนตัวแคนด้านบนมีขนาดสั้นกว่าด้านล่างทำด้วยไม้ไผ่ทั้งหมด จะมีเสียงแหลมกว่า แคนขนาดใหญ่และแคนขนาดกลาง สามารถเป่าได้ทั้งในลานจะคีก็่อในการประกอบพิธีกรรมและการเต้นเพื่อการต้อนรับ

ภาพที่ 28 : แคนขนาดเล็ก เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

4) ซิ่ง ภาษามูเซอเรียกว่า “ตั่ง” ซิ่งของมูเซอจะมี 3 สาย ความยาวประมาณ 70-80 เซนติเมตร มีลักษณะคล้ายซิ่งภาคเหนือของไทย ทำด้วยไม้ ซ้อ คือ ไม้เนื้ออ่อนที่มีความเหนียว ตรงกล่อง จะทำด้วยหนังตะกวด ใช้เล่นทั้งในการเต้นประกอบพิธีกรรมและการเต้นเพื่อการต้อนรับ

ภาพที่ 29 : ซิ่ง เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

5) ขลุ่ย ภาษามูเซอเรียกว่า “แเส่” ขลุ่ยของชาวมูเซอจะมีลักษณะใกล้เคียงกับขลุ่ยของไทย ทำด้วยไม้ไผ่ มีรูระดับเสียง 6 รู ความยาวประมาณ 40-50 เซนติเมตร ใช้เป่าทั้งในการเต้นประกอบพิธีกรรมและการเต้นเพื่อการต้อนรับ

ภาพที่ 30 : ขลุ่ย เครื่องดนตรีประกอบการเต้นจะคี

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

จากข้อมูลข้างต้นในการเต้นจะคี่นั้น เครื่องดนตรีเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบหลัก ซึ่งเครื่องดนตรีของชาวมูเซอในอดีตมีทั้งหมด 6 ชนิด แต่ปัจจุบันเครื่องดนตรีที่ใช้ในการเต้นประกอบพิธีกรรมมีทั้งหมด 5 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย ส่วนถ้าจะไม่นำมาใช้ประกอบการเต้น เนื่องจากมีขนาดเล็กและเสียงเบาเกินไป ส่วนการเต้นเพื่อการต้อนรับนั้น จะใช้เครื่องดนตรีเพียง 4 ชนิด คือ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย เนื่องจากไม่สามารถนำแคนขนาดใหญ่มาใช้ได้ เพราะจะใช้ในการเต้นประกอบพิธีกรรมเท่านั้น ในหมู่บ้านมูเซอจะมีนักดนตรีจำนวนหลายคน ซึ่งแต่ละคนมีความถนัดในการบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชนิดต่างกัน บางคนสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้เพียงชนิดเดียว แต่บางคนสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิด ซึ่งขึ้นอยู่กับการศึกษาของนักดนตรีแต่ละคน เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมนักดนตรีทุกคนในหมู่บ้านจะมารวมตัวกัน ณ สถานที่ที่ถือ ในการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมจะเริ่มด้วย นักดนตรีจะบรรเลงเครื่องดนตรี คือ แคนขนาดใหญ่ โดยจะบรรเลงตั้งแต่ห้องพิธีกรรมมาจนถึงลานจะก็คือ เมื่อนักดนตรีคนแรกบรรเลงเสร็จสิ้น นักดนตรีคนต่อไปจะสลับกันบรรเลงเครื่องดนตรี ซึ่งนักดนตรีแต่ละคนจะเป็นผู้เลือกเครื่องดนตรีและเลือกจังหวะที่จะบรรเลง โดยการเต้นวนในแต่ละรอบนั้น ส่วนใหญ่จะมีนักดนตรีบรรเลงทีละหนึ่งคน แต่มีบางครั้งจะให้นักดนตรีบรรเลงพร้อมกันทีละ 2 คน โดยใช้เครื่องดนตรีบรรเลงพร้อมกันทั้งสองชนิด แต่ในระหว่างการเต้นโดยบรรเลงเครื่องดนตรีพร้อมกันทั้ง 2 ชนิดนั้น ต้องมีนักดนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้บรรเลงนำ แล้วนักดนตรีคนที่ 2 เป็นผู้บรรเลงร่วม โดยทำเต้นจะใช้การเต้นในจังหวะของเครื่องดนตรีที่เป็นการบรรเลงหลักในการนำเต้น ซึ่งระยะเวลาในการบรรเลงนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและความต้องการของนักดนตรีที่สามารถบรรเลงเพลงได้หลายจังหวะหลายเพลงและในการบรรเลงดนตรีนักดนตรีจะสลับหมุนเวียนทีละคนจนครบหมดทุกคน ซึ่งนักดนตรีจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนของทำเต้น เนื่องจากถ้ามีการลดจำนวนเพลงในการบรรเลงลง จำนวนทำเต้นจึงต้องลดลงด้วยเช่นกัน การบรรเลงเพลงจะไม่มีชื่อเพลงและคำร้องแต่จะเป็นจังหวะที่มีทั้งช้าและเร็ว โดยมีตัวอย่างของโน้ตเพลงดังต่อไปนี้

ตัวอย่างโน้ตเพลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด

ลักษณะของการถอดโน้ต

1. เพลงทุกเพลงใช้การถอดโน้ตโดยอนุมาณให้มีระดับเสียงเดียวกับเสียงดนตรีไทย
2. เพลงทุกเพลงใช้การถอดโน้ตโดยประมาณเสียงให้เป็นทำนองหลัก โดยตัดเสียงปลีกย่อยที่ไม่สามารถบันทึกโน้ตได้ออก
3. บางเครื่องดนตรี เช่น แคนและขลุ่ย ใช้การเป่าลมโดยทำให้เสียงที่ออกมามีความเพี้ยน จึงใช้ตัวโน้ตที่ใกล้เคียงที่สุดในการบันทึกโน้ต
4. การบันทึกโน้ตในครั้งนี้ใช้หลักการบันทึกโน้ตแบบโน้ตดนตรีไทย กล่าวคือ ใช้อักษร ด ร ม ฟ ฯ แทนเสียงโน้ตและบันทึกในห้องเพลงแบบโน้ตดนตรีไทย

โน้ตเพลงของแคนขนาดต่างๆ

- การจัดห้องเพลงโดยอนุมาณให้มีจังหวะสม่ำเสมอ
- แคนเป็นเครื่องดนตรีที่ให้กำเนิดเสียงด้วยการเป่าและการดูดทำให้น้ำหนักของเสียงที่ได้ไม่สม่ำเสมอและมีความเพี้ยนจึงใช้ตัวโน้ตเสียงที่ใกล้เคียงที่สุดในการบันทึก
- กำหนดสัญลักษณ์ { เครื่องหมายปีกกา หมายถึง เพลงที่มีจังหวะเดียวกัน แต่มี 2 ทำนอง โดยต้องอ่านบรรทัดที่โยงเครื่องหมายนี้ไปพร้อมกันจึงจะได้บทเพลงที่สมบูรณ์
 - { เครื่องหมายปีกกา บรรทัดบน แทนเสียงประสานหรือเสียงเสพ คือเสียงที่ปิดรูแคนค้างไว้โดยขึ้นเสียงเดิมเป็นเวลายาวนาน
 - { เครื่องหมายปีกกา บรรทัดล่าง แทนเสียงทำนองเพลงที่เปิดปิด สลับเสียงกันไป

โน้ตเพลงของแคนขนาดใหญ่

1	--- ซ	- ซ --	----	- ซ --	- ซ --	- ซ - ซ	- ซ - ซ	- ซ - ซ
	- ซ - ล	- ซ --	ม - ซ ร	--- ม	- ร --	- ร - ม	ร - ม ร	ทุ - ร ล
2	- ซ - ซ	--- ซ	----	--- ซ	- ซ --	ซ -- ซ	- ซ --	- ซ --
	--- ท	- ร - ล	--- ล	- ท - ล	- ล --	ม -- ล	- ล --	- ม --

โน้ตเพลงของแกนขนาดกลาง

แกนขนาดกลางเพลงที่ 1

1	-----	---ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ--	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ
	-ล ชม	-ม-ล	-ม ซล	ชม-ตุ	-ม ชม	รค--	-ม ซล	-ค-ล
2	---ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	---ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	---ตุ
	-----	-ค-ล	ชม รค	ล--ล	ชม รค	---ล	--ซล	-ค-ล

แกนขนาดกลางเพลงที่ 2

1	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ล--
	-ล ชม	-ม ซล	ชม รค	---ล	-ม ซล	รค-ล	ชม รค	---ล
2	---ล	-----	-ล-ล	-----	---ล	-ล-ล	-ล-ล	---ล
	-ม ซค	---ล	ชม รค	---ล	-ม ซค	-ค-ล	ชม ซล	-ล--

แกนขนาดกลางเพลงที่ 3

1	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-----	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ล--
	-ล ชม	---ล	---ล	--ซค	---ตุ	---ล	-ม ชม	-ม ซล
2	---ตุ	-----	-ตุ-ตุ	---ตุ	---ตุ	---ตุ	---ตุ	---ตุ
	--ชม	--ซค	---ล	---ล	-ม ซค	-ตุ-ล	-ม ซค	---ล

แกนขนาดกลางเพลงที่ 4

1	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-----	-ตุ-ตุ	---ตุ	-ตุ-ตุ	---ตุ
	-ล ซล	-ม ซล	ชม รค	-ค-ตุ	-ล ชม	รค-ล	ชม รค	---ล
2	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ
	-ล-ค	-ซ-ล	-ล-ม	-ม ซล	-ล-ค	-ล ซล	-ม รค	-ล--

แคนขนาดกลางเพลงที่ 5

1	---ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	----	---ถ	---ตุ	---ตุ	---ตุ
	--ถซ	ถมซถ	-ถซม	รค-ตุ	-ถ-ถ	-ถซม	-ถซม	รค-ถ
2	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ	-ตุ-ตุ
	-ถ-ม	-มซถ	ร มซม	รค-ถ	-ถ-ม	-มซถ	ร มซม	รค-ถ

โน้ตเพลงของแคนขนาดเล็ก

แคนขนาดเล็ก เพลงที่ 1

1	----	---คั	---คั	----	---คั	---คั	---คั	---คั
	ซ ฟ ซ คั	----	----	-ถซ-	ถ---	----	---ฟ	----
2	---ถ	---ถ	---ถ	--ถถ	---ถ	--ถถ	---ถ	--ถถ
	----	--รฟ	--ซฟ	----	--รฟ	----	--รฟ	---คั

แคนขนาดเล็ก เพลงที่ 2

1	---ฟ	---ฟ	-ฟ-ฟ	-ฟ-ฟ	-ฟ-ฟ	--คั	---คั	---คั
	-ถซ-	-ถถซ	---ซ	--ถถ	-ซถคั	-คัถคั	----	-คั-ถ
2	---คั	---คั	----	---คั	-ฟ-ฟ	-ฟ-ฟ	-ฟ-ฟ	-ฟ-ฟ
	-ซถคั	-คัถคั	---ฟ	-คั-ถ	---ซ	---ซ	---ถ	-คั-ถ

แคนขนาดเล็ก เพลงที่ 3

1	---ฟ	-ฟ--	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ
	-ซฟคั	-ถ-คั	---ฟ	-คั-ถ	-คั-ฟ	--ถถซ	---ซ	-ถ-คั
2	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---	---	---
	---ถ	---ซ	-ซ-ซ	---ถ	-ซ-ซ	---ซ	ถซฟถ	-ซถคั

แคนขนาดเล็ก เพลงที่ 4

1	--- ฟ	--- ฟ	--- ฟ	--- ฟ	----	----	--- ฟ	- ฟ - ฟ
	- ล ซ คี่	--- คี่	- ล - ซ	--- ซ	--- ซ	-- ล ล	- ซ ล คี่	- คี่ ล คี่
2	----	- ฟ --	----	--- ฟ	--- ฟ	----	---- ฟ	- ร - ด
	- คี่ - ล	- ล ซ ฟ	--- ซ	- ฟ ล ด	--- คี่	--- ล	- ซ ล -	- ล - คี่

แคนขนาดเล็ก เพลงที่ 5

1	----	--- คี่	- คี่ - คี่	--- คี่	- คี่ - คี่	--- คี่	- คี่ - คี่	--- คี่
	----	- ล ซ -	----	- ล - ซ	--- ล	- ล ซ -	----	- ล - ซ
2	--- ซ	- ซ --	--- คี่	--- ซ	- คี่ - คี่	----	- คี่ - คี่	--- ซ
	--- ซ	ล คี่ - ล	- ล ซ -	- ล - ซ	----	--- ล	- ล ซ คี่	- ล - ซ

แคนขนาดเล็ก เพลงที่ 6

1	----	--- ด	- ฟ --	----	- ฟ --	--- ด	- ฟ --	----
	----	- ล ซ คี่	- ล - ซ	- ฟ - คี่	- คี่ --	- ซ ฟ คี่	- คี่ --	-- ล ซ
2	----	--- ด	- ฟ --	--- ด	- ฟ --	----	----	----
	ล ฟ - ล	- ซ ฟ คี่	- คี่ --	- ซ ฟ คี่	- คี่ - ล	- ล ซ ฟ	- ซ ล ฟ	- คี่ คี่ ล

โน้ตเพลงของซิ่ง

- กำหนดสัญลักษณ์ { เครื่องหมายปีกกา หมายถึง เพลงที่มีจังหวะเดียวกัน แต่มี 2 ทำนอง โดยต้องอ่านบรรทัดที่โยงเครื่องหมายนี้ทุกบรรทัดไปพร้อมกัน
- { เครื่องหมายปีกกา บรรทัดบน แทนเสียงประสาน (คือเสียงของสายที่ตีครบโดยไม่กดสายนั้น)
- { เครื่องหมายปีกกา บรรทัดล่าง แทนเสียงทำนองที่ตีและกดสาย

ซึ่งเพลงที่ 1

1	----	--- ชุ	----	----	--- ชุ	----	----	--- ชุ
	----	----	---ช	-- ฟร	-ค-ช	--- ทุ	--ค ร	--ฟ-
2	----	----	--- ชุ	----	--- ชุ	---ช	----	--- ชุ
	---ร	--ฟร	--ค ทุ	---ร	--คทุ	---ร	--ค ร	--ฟช

ซึ่งเพลงที่ 2

1	----	----	----	----	--- ชุ	----	----	--- ชุ
	----	----	---ช	-- ฟร	-ค-ท	--- ทุ	--ค ร	--ฟ-
2	----	----	--- ชุ	----	--- ชุ	---ช	----	--- ชุ
	---ร	--ฟร	--ค ทุ	---ร	--คทุ	---ท	--ค ร	--คท

ซึ่งเพลงที่ 3

1	----	----	--- ชุ	----	--- ชุ	----	----	--- ชุ
	---ช	--ฟร	--ค ท	--ค ร	---ร	--ฟค	---ค	--ทช
2	----	--- ชุ	----	--- ชุ	----	----	---ช	----
	---ร	--ฟช	--ฟร	--ค ร	---ร	--ฟค	--ทช	----

ซึ่งเพลงที่ 4

1	----	----	----	----	----	----	---ช	----
	---ช	---ช	--ฟร	--ฟค	--- ทุ	--ค ร	----	---ร
2	----	---ช	----	----	---ช	----	----	----
	--ฟร	---ค	---ท	--ค ร	---ค	--- ทุ	----	---ร

ซึ่งเพลงที่ 5

1	----	----	----	----	---ชฺ	----	---ชฺ	----
	---ช	--พร	---ท	---ร	--ฟ-	---ร	----	---ร
2	---ช	----	----	---ช	----	----	---ช	----
	----	--พร	---ท	---ท	--คร	---ท	----	---ร

ซึ่งเพลงที่ 6

1	---ช	----	---ช	----	---ช	----	---ช	----
	---ร	--พร	---ค	---ท	---ร	--พร	---ค	---ท
2	----	---ช	----	---ช	---ช	---ช	--ช-	----
	---ร	---ร	--พร	---ร	---ร	---ร	--ชท	----

โน้ตเพลงของขลุ่ย

ขลุ่ยเพลงที่ 1

- มํ ํ คํ	- ํ ํ ช	- ม --	คํ ํ ล คํ	-- ร ค	ล - ช ล	ม ล คํ -	-- ลํ ช
ค ร ล ค	-- ช ม	ช ล มํ ล	-- ม ช	ม - ช ล	-- มํ คํ	-- มํ ช	- ม --

ขลุ่ยเพลงที่ 2

--- ร	มํ - ช ล	- ล คํ ช	--- ม	คํ ม ช ล	- ช ม ร	- ช - ร	ค ช ค -
ร ช --	- ร ช ค	ร ช คํ ล	--- คํ	ํ - ช ล	--- คํ	ม ช - ม	--- คํ

ขลุ่ยเพลงที่ 3

--- คํ	- ํ - ล	--- คํ	- มํ ค ร	ค ล - ล	- ม - ช	ม ร ค ล	- ร ค ล
ค ร ค ม	ค ร ค -	ล - - ค	ร - ช ล	- คํ - ช	- ม ค ร	ค - - ช	- ม ค ร

ขลุ่ยเพลงที่ 4

ร ช --	- ร ช ค	ร ช ค ี ล	--- ค ี	ร ี - ช ล	--- ค ี	ม ช - ม	--- ค ี
- ม ี ค ี	- ร ี ม ช	- ม --	ค ี ร ี ล ค ี	-- ร ค	ล - ช ล	ม ล ค ี -	-- ค ี ช

ขลุ่ยเพลงที่ 5

ค ร ล ค	-- ช ม	ช ล ม ี ล	-- ม ช	ม - ช ล	-- ม ี ค ี	-- ม ี ช	- ม --
--- ค ี	- ร ี - ล	--- ค ี	- ม ี ค ี	ค ล - ล	- ม - ช	ม ร ค ล	- ร ค ล

จากโน้ตเพลงข้างต้น ในการเล่นเพลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดนั้น เนื่องจากแต่ละเพลงมีความยาวไม่มาก นักดนตรีจึงมักเล่นเพลงวนซ้ำ ซึ่งแต่ละเพลงในการเล่นวนซ้ำมากที่สุดประมาณ 30 รอบ น้อยที่สุดประมาณ 10 รอบ นอกจากเครื่องดนตรีแล้วการเต้นก็จะจะมีองค์ประกอบอีกหนึ่งอย่างที่สำคัญ คือในเรื่องของการแต่งกายประกอบการเต้นดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.6 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของชนเผ่ามูเซอเป็นการบ่งบอกถึงเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาวมูเซอ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาชาวลาหู่ (มูเซอคำ) ณ หมู่บ้านส้มป่อยและหมู่บ้านห้วยปลาหลด ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีลักษณะของการแต่งกายดังต่อไปนี้

การแต่งกายในการเต้นจะคือการประกอบพิธีกรรมนั้น โดยส่วนมากชาวมูเซอจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ อย่างเช่นการเต้นในพิธีกรรมปีใหม่ ชาวมูเซอทุกคนจะตัดเย็บเสื้อผ้าชุดใหม่ในการเต้น เพื่อแสดงว่าปีใหม่ควรเริ่มต้นด้วยสิ่งใหม่ที่ดียิ่งที่สวยามจะได้เป็นสิริมงคลกับตนเองไปตลอดทั้งปี ในการตัดเย็บเสื้อผ้านั้นชาวมูเซอจะตัดเย็บใช้เอง หรือผู้ที่มีฐานะอาจจ้างเพื่อนมูเซอในการตัดเย็บเสื้อผ้าชุดใหม่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องแต่งกายชาย

การแต่งกายผู้ชายลาหู่ (มูเซอคำ) มักสวมเสื้อสีดำทำด้วยผ้าฝ้าย สวมเสื้อไม่ติดกระดุม นิยมโพกศีรษะด้วยผ้าสีดำ หรือสีน้ำเงินหรืออาจสวมหมวก กางเกงจะมีลักษณะคล้ายกางเกงตัวใหญ่ ความยาวประมาณเข่า มักนิยมตัดเย็บด้วยสีดำและสีต่างๆหรืออาจมีลวดลาย มักผูกผ้าคาดเอว และผ้าพันน่อง

เครื่องประดับของชายมักจะสวมกำไลเงินและใช้เงินเหรียญประดับเป็นแถวคั่นหน้า
ตัวเสื้อ จากคอถึงเอว ในอดีตผู้ชายมักสวมต่างหู วยชราและวัยกลางคนมักจะนิยมสักแขน หลัง
หน้าอกและขา โดยมีความเชื่อว่าจะป้องกันอันตรายต่างๆแต่การสักนี้ได้ลดความนิยมลงในปัจจุบัน

ภาพที่ 31 : การแต่งกายของชายชาวลาหู่ (มูเซอดำ)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- (1) หมวก (ผู้จ้อชอหม่อ) ชายชาวมูเซอมักนิยมสวมหมวกในชีวิตประจำวันทั้งเมื่อขณะอยู่
ในบ้าน ไปทำไร่หรือระหว่างการเดินทางจะใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งโดยส่วน
ใหญ่หมวกจะมีลักษณะเป็นสีดำ

ภาพที่ 32 : หมวกผู้ชาย (ผู้จ้อชอหม่อ)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ ศูนย์อนุรักษ์ชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- (2) เสื้อ (อะปุตุ้) เสื้อของชายชาวมูเซอคนนั้นจะมีลักษณะเป็นเสื้อแขนยาวสีดำ ไม่มีกระดุม

ภาพที่ 33 : เสื้อ (อะปุตุ้)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- (3) กางเกง (ห้า) กางเกงของชายชาวมูเซอคนนั้นจะเป็นลักษณะกางเกงตัวใหญ่เป่าต่ำ อาจเป็นสีดำหรือผ้าลายดอกหลายสี

ภาพที่ 34 : กางเกง (ห้า)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- (4) ปลอกขาส่วนน่อง (คีตอ่กู) ปลอกขาส่วนน่องของชายจะมีลักษณะเป็นทรงกระบอก เป็นผ้าลายดอกสีสั้นต่างๆบริเวณตรงชายมักเป็นสีพื้น ความยาวประมาณ 30 เซนติเมตร

ภาพที่ 35 : ปลอกขาส่วนน่อง (คีตอ่กู)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- (5) กำไลข้อมือของชาย (แหะก้อดำ) นิยมสวมกำไลในการเต้นจะคีประกอบพิธีกรรม ซึ่งกำไลที่สวมไม่จำกัดด้านขนาดและจำนวน

ภาพที่ 36 : กำไลข้อมือของชายมูเซอ (แหะก้อดำ)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์มูเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- (6) ถุงย่าม (มิซอ) ถุงสำหรับใส่ของ ของชาวมุเซอใช้ได้ทั้งหญิงและชาย ซึ่งมีหลายขนาด ขนาดใหญ่ประมาณ 30-40 เซนติเมตร และขนาดเล็กขนาดประมาณ 20-30 เซนติเมตร

ภาพที่ 37 : ถุงย่าม (มิซอ)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์มูเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

เครื่องแต่งกายหญิง

หญิงลาหู่ (มุเซอคำ) จะสวมเสื้อและผ้าถุง เครื่องแต่งกายที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น ในพิธีงานแต่งงาน หรือวันฉลองปีใหม่ จะมีลักษณะเป็นกางเกงตัวใหญ่ ความยาวประมาณครึ่งน่องและสวมเสื้อผ่าหน้า แขนยาวมีขลิบเสื้อสีต่างๆ เช่น เขียว ขาว ฟ้า ชมพู เป็นต้น ความยาวของเสื้อยาวประมาณเข่า ประดับด้วยกระดุมเงินหรือเหรียญรูปด้านหน้าของตัวเสื้อ สวมผ้าพันน่องด้วยผ้าลักษณะสีต่างๆ นิยมสวมข้อเท้าไม่นิยมสักตามร่างกายเหมือนชาย หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานมักจะสวมหมวก ส่วนหญิงที่ผ่านการแต่งงานจะใช้ผ้าโพกศีรษะแทนหมวก

เครื่องประดับของหญิงมักจะประดับเสื้อด้วยกระดุมเงิน เหรียญรูป หญิงที่ฐานะดีจะสวมต่างหูเงิน สร้อยคอ กำไล แหวนและเข็มขัดทำด้วยเงิน เด็กทั้งหญิงและชายจะแต่งกายเหมือนผู้ใหญ่ โดยจะสวมเสื้อผ่าสีสดใส ทารกมักจะพันด้วยผ้าเก่า แต่จะสวมเสื้อตัวเล็กๆและสวมหมวกลักษณะกลมๆแบบศีรษะ ซึ่งการแต่งกายของหญิงมีลักษณะดังต่อไปนี้

ภาพที่ 38 : การแต่งกายของหญิงสาวลาหู่ (มุเซอดำ) ในการเดินประกอบพิธีกรรม
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 39 : การแต่งกายโดยการ โปกผ้าสีระของหญิงวัยกลางคน
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ซึ่งการแต่งกายของหญิงประกอบด้วย

- 1) หมวก (อั้นแป) ชาวเขาเผ่าลาหู่ (มุเซอคำ) หญิงสาวมักจะนิยมสวมหมวกในการเต้น จะคือในพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น พิธีกรรมปีใหม่ ซึ่งหมวกด้านบนส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ และถักทอด้วยด้ายสีแดง หรือสีอื่นๆ เป็นลายสวยงาม จะร้อยลูกปัดติดด้านบน และรอบๆ หมวก ยกเว้นด้านหน้า ด้านหลังมีขนาดความยาวมาถึงไหล่ ด้านหน้าหมวก จะถักด้วยด้ายสีต่างๆ ตามความสวยงาม การสวมหมวกเป็นการบ่งบอกถึงสถานภาพ ถ้าหญิงสาวคนใดสวมหมวกหมายถึงยังมีได้สมรส ซึ่งหมวกของหญิงสาวชาวมูเซอจะมีลักษณะหลายแบบ หลายสี สัน ตามแต่การออกแบบของแต่ละบุคคล

ภาพที่ 40 : หมวก (อั้นแป)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ บ้านชาวมูเซอ ต. ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- 2) เสื่อ (ผ้าปู) จะเป็นเสื่อคลุมแขนยาว สีต่างๆ ความยาวจะคลุมลงมาถึงเข่า เป็นเสื่อผ้า หน้า กระดุมด้านหน้าทำด้วยเครื่องเงิน สำหรับเสื่อคลุมนี้จะเป็นการแสดงถึงฐานะ เช่น เมื่อครอบครัวใดมีฐานะดีก็จะปักเสื่อคลุมด้วยเหรียญเงินเป็นจำนวนมากหรือ ทั้งตัว

ภาพที่ 41 : เสื่อ (ผ้าปู)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ บ้านชาวมูเซอ ต. ค่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- 3) กางเกง (ห้า) กางเกงของหญิงชาวลาหู่ (มูเซอคำ)จะมีลักษณะตัวใหญ่ ตัดเป็นทรงตรง มีความยาวถึงประมาณเข่า เมื่อสวมใส่จะพับเอว หรือใช้ผ้าคาดเอวผูก

ภาพที่ 42 : กางเกง (ห้า)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ บ้านชาวมูเซอ อ.แม่สอด จ.ตาก

- 4) ปลอกขาส่วนน้อง (คีตอ์กู) จะมีลักษณะเป็นลวดลาย สีต่างๆ เป็นรูปทรงกระบอก เมื่อสวมใส่จะพับส่วนบนลงเล็กน้อย ความยาวประมาณ 30 เซนติเมตร

ภาพที่ 43 : ปลอกขาส่วนน้อง (คีตอ์กู)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ บ้านชาวมูเซอ อ.แม่สอด จ.ตาก

- 5) ที่ผูกข้อเท้า (คีตอ์กูปี) ทำด้วยเชือกสีต่างๆ ร้อยด้วยลูกปัดทอง ไหมพรมและเหรียญ ใช้สำหรับผูกติดไว้กับข้อเท้า

ภาพที่ 44 : ที่ผูกข้อเท้า (คีตอ์กูปี)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ บ้านชาวมูเซอ อ.แม่สอด จ.ตาก

- 6) เครื่องประดับสำหรับติดเสื้อของหญิงชาวมุเซอดำ (พูหม่าก๊วย) แถบติดเสื้อแบบต่างๆ
หญิงมุเซอนิยมนำมาติดเสื้อเพื่อเพิ่มความสวยงาม

ภาพที่ 45 : เครื่องประดับทำด้วยเงินสำหรับประดับเสื้อผู้หญิง

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์ชาวมุเซอดำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- 7) ต่างหู (หน้าปอห่วย) เมื่อมีพิธีกรรมต่างๆหญิงมุเซอดำจะนิยมสวมต่างหูทำด้วยเงิน

ภาพที่ 46 : ต่างหู (หน้าปอห่วย)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์ชาวมุเซอดำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

- 8) สร้อยคอ (แหลาะก่อ) สร้อยคอแบบต่างๆของหญิงชาวมูเซอตำนิยมสวมในการเต้น จะคือประกอบพิธีกรรม ซึ่งสร้อยแต่ละเส้นมีชื่อเรียกที่ต่างกัน เนื่องจากลักษณะของ รูปแบบสร้อยที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 47 : สร้อยคอ (ฟูจ๊ะ) คือสร้อยที่มีลักษณะเป็นทรงกลมเรียงต่อกัน 2-3 ชั้น
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์มูเซอตำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 48 : สร้อยคอ (แหลาะก่อ)

คือ สร้อยที่มีลักษณะเป็นแท่งยาว ร้อยสลับกับกระดิ่งเรียงต่อกันรอบหัวเงิน
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์มูเซอตำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 49 : สร้อยคอ (พู่ตะกาศือเล็อรอ)

คือ สร้อยที่มีลักษณะของการนำกระดิ่งทรงกลมมาร้อยเรียงต่อกันรอบเส้น
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์หมูเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 50 : สร้อยคอ (อาก้อสู่ย)

คือ สร้อยที่มีลักษณะการร้อยเป็นพวง โดยหนึ่งพวงประกอบด้วย แท่งเงินลักษณะยาว
 เรียงต่อกัน 2 ชั้น 4 แท่ง และกระดิ่งจำนวน 1 ลูก โดยร้อยเป็นพวงเรียงต่อกัน
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์หมูเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

9) กระดุมเลื้อยแบบต่างๆของชาวมูเซอ (แปเปื้อปอยซื่อตือเว)

ภาพที่ 51 : กระดุมเลื้อย (แปเปื้อปอยซื่อตือเว)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์มูเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 52 : กระดุมเลื้อย (แปเปื้อปอยซื่อตือเว)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์มูเซอคำ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

10) กำไลข้อมือแบบต่างๆของหญิงชาวมูเซอคำ (แหละก้อปอ)

ภาพที่ 53 : กำไลข้อมือแบบต่างๆของหญิงชาวมูเซอ (แหละก้อปอ)

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ พิพิธภัณฑ์ชาวมูเซอคำ ต.ค่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปได้ว่าการเดินจะคี่เพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น ยังแฝงไปด้วยองค์ประกอบในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้านและการให้ความสำคัญกับทุก ๆ ด้านที่อยู่รอบ ๆ ตัวโดยนำมาหลอมรวม เพื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญและมีข้อจำกัดในการปฏิบัติ ซึ่งชาวมูเซอได้มีความเชื่ออย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดพิธีกรรมต่างๆที่สมบูรณ์ โดยองค์ประกอบของการเดินจะคี่นั้นได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 โอกาสในการเดิน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการเดินใน 4 โอกาส คือ การเดินประกอบพิธีกรรมปีใหม่ การเดินประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่ การเดินประกอบพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเดินจะคี่เพื่อการต้อนรับ เนื่องจากการเดินทั้ง 4 โอกาสนี้มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวมูเซอซึ่งมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยตลอด องค์ประกอบที่ 2 สถานที่ การเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมจะเดิน ณ ลานจะคี่คือ ซึ่งเป็นสถานที่ ที่ชาวมูเซอสร้างไว้เพื่อเป็นลานประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้าน โดยลานจะมีลักษณะเป็นลานดิน มีความกว้างของเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10-15 เมตร ใช้สำหรับรองรับชาวมูเซอทั้งหมู่บ้าน บริเวณตรงกลางลานจะมีเนินสูงสำหรับวางเครื่องบวงสรวง ความสูงประมาณ 50 เซนติเมตร เพื่อให้สูงกว่าระดับพื้น โดยเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-2 เมตร ซึ่งลานจะคี่แต่ละลานมีขนาดไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับการจัดทำของแต่ละหมู่บ้านโดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในหมู่บ้าน ลานจะคี่ก็จะล้อมด้วยรั้ว ซึ่งการสร้างรั้วจะเป็นไปตามการตกลงของสมาชิกในหมู่บ้าน บางหมู่บ้านอาจเรียกรายเงินในการสร้างรั้วสังกะสี

หรือบางหมู่บ้านสมาชิกในหมู่บ้านอาจช่วยเหลือกัน โดยการตัดไม้ไผ่ในการนำมาสร้างเป็นรั้ว แต่การเดินเพื่อการต้อนรับนั้นจะไม่สามารถเดินในลานจะก็ทำได้ เนื่องจากเป็นสถานที่ในการเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น โดยจะเดินบริเวณลานกว้างๆที่ทางผู้นำจัดเตรียมไว้

องค์ประกอบที่ 3 เครื่องบวงสรวง ในการเดินประกอบพิธีกรรมนั้นจะใช้เครื่องบวงสรวงเพื่อเป็นสิริมงคลต่อการทำพิธี ได้แก่ เทียนจี๊ตึ้ง ข้าวตอก ข้าวเปลือก เครื่องเงิน ใบชาแห้ง ยาสูบ ด้ายผูกข้อมือ และอาหาร ซึ่งเครื่องบวงสรวงแต่ละชนิดล้วนมีความสำคัญและมีความหมายในการนำมาใช้ เช่น เทียนจี๊ตึ้งเป็นสื่อแทนในการอัญเชิญบูชา ข้าวตอกเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญงอกงาม ข้าวเปลือกเป็นเครื่องแทนความอุดมสมบูรณ์ในการเกษตรซึ่งข้าวเป็นอาหารหลักในการบริโภค เครื่องเงินเป็นเสมือนทรัพย์สินเงินทองให้มีเพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของคนในครอบครัวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อครอบครัวนั้นๆ ใบชาแห้งเป็นสื่อแทนการเกษตรที่สามารถเก็บไว้ได้ยาวนานไม่ขาดแคลน ยาสูบเป็นเครื่องบวงสรวงที่พระเจ้านิยมบริโภค ด้ายผูกข้อมือ เป็นสื่อในการเรียกขวัญให้กลับมายู่กับตัวและดูแลผู้ป่วยให้หายจากโรคและอาหารเป็นการเตรียมไว้เพื่อให้ขวัญ

บริโภค องค์ประกอบที่ 4 ผู้แสดง การเดินจะประกอบพิธีกรรมต่างๆนั้นจะไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของผู้แสดงสามารถเดินได้ในทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดในเรื่องของการศึกษา รูปร่างและจำนวนผู้แสดง เนื่องจากเป็นการเดินประกอบพิธีกรรม ทุกคนในหมู่บ้านต้องเข้าร่วม แต่การเดินเพื่อการต้อนรับแขกนั้นจะมีข้อจำกัดคือ ผู้นำจะเป็นผู้คัดเลือกนักแสดงตามความต้องการในการว่าจ้างตามความเหมาะสมของงาน โดยจะคัดเลือกจากผู้แสดงที่เป็นเพศหญิงและชายจำนวน 10-15 คน เพื่อจำนวนผู้แสดงไม่มากจนเกินไป โดยส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 15-40 ปี เนื่องจากวัยเด็กหรือผู้สูงวัยอาจก่อให้เกิดอุปสรรคในการแสดง มักเป็นผู้ที่สามารถพูดภาษาไทยได้ เพื่อความสะดวกในการสื่อสารระหว่างแขกผู้มาเยือนและชาวมูเซอ รูปร่างผู้แสดงไม่อ้วนหรือผอมจนเกินไป เพราะอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพระหว่างการแสดง ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความบันเทิงเพื่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้ที่มาเยือน องค์ประกอบที่ 5 เพลงและเครื่องดนตรี เครื่องดนตรีเป็นอีกองค์ประกอบที่สำคัญ เนื่องจากผู้แสดงต้องดูท่าเต้นและฟังเสียงจังหวะจากเครื่องดนตรีเป็นหลักในการเดิน ซึ่งเครื่องดนตรีประกอบการเดินในพิธีกรรมมีทั้งหมด 5 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย และเครื่องดนตรีที่ใช้สำหรับการเดินเพื่อการต้อนรับมีทั้งหมด 4 ชนิด คือ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย เนื่องจากไม่สามารถนำแคนขนาดใหญ่มาใช้ได้ เพราะเป็นแคนที่ใช้สำหรับการเล่นในการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น องค์ประกอบที่ 6 เครื่องแต่งกาย การเดินในพิธีกรรมนั้น เช่น พิธีปีใหม่ชาวมูเซอมักจะนิยมสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ในการเดิน เนื่องจากชาวมูเซอมีเชื่อว่าเป็นการเริ่มต้นปีใหม่ควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าหรือของใช้ใหม่ๆเพื่อความ เป็นสิริมงคลต่อชีวิต อีกทั้งการแต่งกายยังเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะทางการเงินของแต่ละบุคคล โดย

การใช้เครื่องเงินประดับตกแต่งเสื้อผ้า ซึ่งเครื่องแต่งกายของชายประกอบด้วย การสวมเสื้อสีดำทำด้วยผ้าฝ้าย โดยส่วนใหญ่สวมเสื้อไม่ติดกระดุม มีเงินเหรียญปิดเป็นแถวบริเวณด้านหน้าตัวเสื้อ ตั้งแต่บริเวณคอถึงเอว มักนิยมโพกศีรษะด้วยผ้าสีดำและสีน้ำเงินหรือนิยมสวมหมวก กางเกงจะมีลักษณะเป็นกางเกงตัวใหญ่ ขายาวประมาณเข่า ใช้ผ้าผูกรอบเอวและผ้าพันแข้ง เครื่องประดับของชายมักนิยมสวมกำไลเงิน ในอดีตชายมักนิยมสวมต่างหู วัยชราและวัยกลางคนมักจะนิยมสักแขนหลัง หน้าอกและขา โดยมีความเชื่อว่าจะป้องกันอันตรายต่างๆ หลิงลาหู่ณะ (มูเซอคำ) จะสวมเสื้อและโสร่ง เครื่องแต่งกายที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่นในพิธีการแต่งงาน หรือวันปีใหม่ จะมีลักษณะเป็นกางเกงตัวใหญ่ความยาวประมาณคลุมเข่า สวมเสื้อผ้าด้านหน้า แขนยาวมีคลิบเสื้อสีดำต่างๆ เช่น เขียว ขาว ฟ้า ชมพู เป็นต้น เสื้อมีความยาวถึงประมาณเข่า ตกแต่งด้วยกระดุมเงินหรือห้วงเงิน บริเวณหน้าอก เป็นแถวและแถบสีส้มต่างๆ สวมผ้าพันน่องด้วยผ้าสีต่างๆและสวมข้อเท้า หลิงมักจะประดับเสื้อด้วยกระดุมเงิน เหรียญรูป หลิงที่มีฐานะดีจะสวมเครื่องประดับเงินและทองคำ นอกจากองค์ประกอบข้างต้นแล้วการเดินจะคียังมีขั้นตอนการเดิน ท่าเดิน รวมถึงกระบวนการเดิน ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การวิเคราะห์การเดินจะคี

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลการเดินจะคีของลาหู่ณะ(มุเซอคำ) กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใน 4 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเดินเพื่อการต้อนรับ ซึ่งในปัจจุบันการเดินจะคีจะใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะทั้งหมด 5 ชนิด ซึ่งการเดินประกอบจังหวะของเครื่องดนตรีทั้ง 5 ชนิด มีกระบวนการทำเดินที่มีลักษณะแตกต่างกัน ในบทที่ 5 นี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาโดยแบ่งหัวข้อในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

5.1 ขั้นตอนการเดินจะคี

5.1.1 ขั้นตอนการเดินในพิธีกรรม

5.1.2 ขั้นตอนการเดินในการแสดงเพื่อการต้อนรับ

5.2 ทำเดินของการเดินจะคี

5.2.1 ทำเดินจะคีในการใช้แคนขนาดใหญ่

5.2.2 ทำเดินจะคีในการใช้แคนขนาดกลาง

5.2.3 ทำเดินจะคีในการใช้แคนขนาดเล็ก

5.2.4 ทำเดินจะคีในการใช้ซิ่ง

5.2.5 ทำเดินจะคีในการใช้ขลุ่ย

5.3 การวิเคราะห์การเดินจะคี

5.3.1 การศึกษาวิเคราะห์ทำเดินจะคี

5.3.2 กระบวนการเดินจะคี

5.3.3 โครงสร้างในการเดิน

5.3.4 การใช้พื้นที่ในการเดิน

5.3.5 ลักษณะการใช้แถว

5.3.6 พัฒนาการการเดินจะคีใน 4 พิธีกรรม

ขั้นตอนการเดินในพิธีกรรมและการเดินเพื่อการต้อนรับมีลักษณะดังต่อไปนี้

5.1 ขั้นตอนการเต้นจะคี

การศึกษาขั้นตอนการเต้นจะคี ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนการเต้นแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือการเต้นจะคีในพิธีกรรมและขั้นตอนการเต้นจะคีเพื่อการต้อนรับ โดยการเต้นในพิธีกรรมทั้ง 3 พิธีกรรม และการเต้นเพื่อการต้อนรับมีลักษณะขั้นตอนดังข้อมูลต่อไปนี้

5.1.1 ขั้นตอนการเต้นจะคีในพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่และพิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย

1. ผู้ช่วยปูจรรย์ (บุคคลที่คอยช่วยเหลือปูจรรย์ในระหว่างการประกอบพิธี) และนักดนตรี ผู้ซึ่งมีหน้าที่เป่าเครื่องดนตรีคือแคนขนาดใหญ่ในระหว่างการประกอบพิธีกรรม นำสมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมพิธีกรรมมาเต้นยังลานจะคีคือ
2. ผู้ที่ต้องการเต้น ผู้ชายจะจับมือกันเรียงเป็นแถวเดียว มีลักษณะเป็นวงอยู่ด้านนอกผู้หญิงผู้หญิงจะยืนเรียงแถวโดยมีการจับกลุ่มยืนเป็นแถวหน้ากระดาน ตั้งแต่ 2-8 คน ตามแต่ความต้องการ
3. เริ่มก้าวเท้าเต้นตามเพลงที่นักดนตรีเป่า ตามจังหวะเสียงของเครื่องดนตรี
4. เต้นตามจังหวะของเสียงดนตรี เมื่อเกิดการเมื่อยล้าผู้แสดงสามารถหยุดพักได้และสามารถกลับเข้ามาเต้นจะคีในแถวของตนหรืออาจเปลี่ยนกลุ่มหรือแถวได้ตามความต้องการตลอดการเต้น

5.1.2 ขั้นตอนการเต้นจะคีเพื่อการต้อนรับ

1. แยกมาเยือนหมู่บ้าน นักดนตรีและผู้แสดงจะคีเพื่อการต้อนรับไปยังสถานที่ในการเต้นเพื่อการต้อนรับซึ่งเป็นลานกว้างที่ทางผู้นำการท่องเที่ยวได้จัดเตรียมไว้
2. ผู้แสดงจะจับกลุ่มของตัวเอง 2-6 คน ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นแถวหน้ากระดานได้หลายแถว จนกว่าจะครบ 10-15 คน หรือตามแต่ที่ผู้นำได้จัดเตรียมไว้
3. นักดนตรีเริ่มเล่นเครื่องดนตรีและเป็นผู้ก้าวเท้านำจังหวะการเต้นจะคีให้แก่ผู้เต้นทุกคน
4. ผู้แสดงเริ่มก้าวเท้าตามจังหวะของเสียงเพลงในการเล่นเครื่องดนตรีแต่ละชนิด
5. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมการเต้นจะคีกับชาวมูเซอได้ตลอดการเต้น
6. ในช่วงของการเต้นเพื่อการต้อนรับผู้แสดงชาวมูเซอจะไม่นิยมนั่งพัก เนื่องจากต้องให้ความสนุกสนานกับนักท่องเที่ยวจนกว่าจะหยุดการเต้นตามแต่ข้อตกลงในเรื่องของเวลาระหว่างแขกผู้มาเยือนและผู้นำชาวมูเซอ เช่นจะแสดงในระยะเวลา 1 - 2 ชั่วโมง

5.2 ท่าเตี้นของการเตี้นจะคี

การศึกษากการเตี้นจะคีทั้ง 4 พิธีกรรมคือ พิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเตี้นเพื่อการต้อนรับ ลักษณะของท่าเตี้นจะขึ้นอยู่กัเครื่องดนตรีและเสียงจังหวะของดนตรีแต่ละชนิด ซึ่งมีเครื่องดนตรีทั้งหมด 5 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึงและขลุ่ย การใช้ร่างกายของการเตี้นนั้น ศีรษะ ลำตัว แขน และมือจะมีลักษณะที่เหมือนกันแต่จะมีความแตกต่างกันในลักษณะของการใช้เท้า

(หมายเหตุ) ผู้วิจัยจะใช้สัญลักษณ์ ตัวเลข 1 , 2 , 3 , 4 , 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 แทนจังหวะของเท้าในการก้าวหน้าและการถอยหลังดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

- การเดินก้าวหน้าจะนับตัวเลขตั้งแต่ 1,2,3... จากด้านล่างขึ้นไปด้านบน
- การเดินถอยหลังจะนับตัวเลข 1,2,3... จากด้านบนลงด้านล่าง
- ตัวเลขที่อยู่ทางด้านซ้าย คือ เท้าซ้าย
- ตัวเลขที่อยู่ทางด้านขวา คือ เท้าขวา เช่น

เท้าซ้าย	เท้าขวา
①	②

จากลักษณะข้างต้น วงรีที่อยู่ทางด้านซ้ายหมายเลขสีดำ วงรีสีขาว ① ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนเท้าซ้าย วงรีที่อยู่ทางด้านขวาหมายเลขสีดำ วงรีสีเทา ② ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนเท้าขวา ซึ่งลักษณะของการเตี้นจะคีประกอบเครื่องดนตรีทั้ง 5 ชนิดมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2.1 ท่าเต้นจะคีในการใช้แขนขนาดใหญ่เป็นเครื่องดนตรี

ลักษณะของท่าเต้นแขนขนาดใหญ่มีทั้งหมด 1 เพลงมีท่าเต้นทั้งหมด 2 ท่าดังต่อไปนี้

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
1/1	 <p data-bbox="315 986 819 1034">ภาพที่ 54 : ลักษณะท่าเต้นของนักแสดงหญิง</p>	<p data-bbox="862 512 1928 671">คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> มีการใช้คีระชะทั้งหน้าตรง หันซ้ายและขวา ก้มหน้าตามอิริยาบถธรรมชาติ ลำตัว <u>หญิง</u> ลำตัวตรง <u>ชาย</u> ลำตัวตรง เอนลำตัวทั้งด้านซ้าย ด้านขวาและด้านหน้า <u>แขนและมือ หญิง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - นักแสดงคนที่ 1 (เรียงจากทางด้านซ้าย) <p data-bbox="936 746 1756 786">แขนขวา พับเข้าหาลำตัว โดยมือขวา ผสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 2</p> <p data-bbox="936 802 1872 842">แขนซ้าย วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 2 โดยมือซ้าย ผสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักแสดงคนที่ 2 <p data-bbox="936 922 1872 962">แขนขวา วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 1 โดยมือขวา ผสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 1</p> <p data-bbox="936 978 1872 1018">แขนซ้ายวางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 3 โดยมือซ้าย ผสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักแสดงคนที่ 3 <p data-bbox="936 1098 1872 1137">แขนขวา วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 2 โดยมือขวา ผสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 1</p> <p data-bbox="936 1153 1872 1193">แขนซ้าย วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 4 โดยมือซ้าย ผสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 4</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักแสดงคนที่ 4 <p data-bbox="936 1273 1872 1313">แขนขวา วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 3 โดยมือขวา ผสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 2</p> <p data-bbox="936 1329 1715 1369">แขนซ้าย พับเข้าหาลำตัว โดยมือซ้าย ผสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 3</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
1/1	 <p data-bbox="322 884 815 932">ภาพที่ 55 : ลักษณะท่าเต้นของนักแสดงชาย</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p data-bbox="501 932 546 995">④</p> <p data-bbox="501 1011 546 1075">②</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p data-bbox="636 932 680 995">③</p> <p data-bbox="636 1059 680 1123">①</p> </div> </div> <p data-bbox="465 1123 680 1171">ลักษณะการใช้เท้า</p>	<p data-bbox="860 421 1420 469"><u>ชาย</u> - นักแสดงคนที่ 1 (เรียงจากทางด้านซ้าย)</p> <p data-bbox="927 485 1532 533">แขนและมือขวาอยู่ข้างลำตัว โดยปล่อยตามธรรมชาติ</p> <p data-bbox="927 533 1688 580">แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดย มือซ้ายประสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 2</p> <p data-bbox="927 580 1151 628">- นักแสดงคนที่ 2</p> <p data-bbox="927 644 1688 692">แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดย มือขวาประสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 1</p> <p data-bbox="927 692 1688 740">แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดย มือซ้ายประสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 3</p> <p data-bbox="927 740 1151 788">- นักแสดงคนที่ 3</p> <p data-bbox="927 804 1688 852">แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดย มือขวาประสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 2</p> <p data-bbox="927 852 1688 900">แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดย มือซ้ายประสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 4</p> <p data-bbox="927 900 1151 948">- นักแสดงคนที่ 4</p> <p data-bbox="927 963 1666 1011">แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดยมือขวาประสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 3</p> <p data-bbox="927 1011 1532 1059">แขนและมือซ้ายอยู่ข้างลำตัว โดยปล่อยตามธรรมชาติ</p> <p data-bbox="860 1059 1576 1107">เท้า ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>
1/2	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p data-bbox="501 1235 546 1299">①</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p data-bbox="636 1235 680 1299">②</p> </div> </div>	<p data-bbox="860 1187 1823 1235">คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p data-bbox="860 1235 1823 1283">ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p data-bbox="860 1283 1912 1331">แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p data-bbox="860 1331 1442 1378">เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

5.2.2 ทำเต๋นจะคีใ้ใ้แคนขนาดกลางเป็นเครื่องดนตรี

ลักษณะของทำเต๋นแคนขนาดกลางมีทั้งหมด 5 เพลง มีทำเต๋นทั้งหมด 14 ทำ ดังต่อไปนี้

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต๋น	อธิบายทำเต๋น
1/1	<p>④ ③</p> <p>②</p> <p>①</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>
1/2	<p>①</p> <p>③</p> <p>②</p> <p>④</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าขวา 4</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเดิน	อธิบายทำเดิน
2/1	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>⑨</p> <p>⑦</p> <p>⑤</p> <p>③</p> <p>②</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>⑧</p> <p>⑥</p> <p>④</p> <p>①</p> </div> </div>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ชิดเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าซ้าย 3, ก้าวเท้าขวา 4, ก้าวเท้า ซ้าย 5, ก้าวเท้าขวา 6, ก้าวเท้าซ้าย 7, ก้าวเท้าขวา 8, ผสมเท้าซ้าย 9</p>
2/2	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>①</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>②</p> </div> </div>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
3/1	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>⑤</p> <p>③</p> <p>①</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>⑥</p> <p>④</p> <p>②</p> </div> </div>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าซ้าย 1, ก้าวเท้าขวา 2, ก้าวเท้าซ้าย 3, ก้าวเท้า ขวา 4, ก้าวเท้าซ้าย 5, ผสมเท้าขวาพร้อมกระที่บ 6</p>

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเดิน	อธิบายท่าเดิน
3/2	① ②	ศีรษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2
4/1	④ ③ ② ①	ศีรษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4
4/2	① ②	ศีรษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2
4/3	① ②	ศีรษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
5/1	<p style="text-align: center;"> 7 6 5 4 3 2 1 </p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าซ้าย 1, ก้าวเท้าขวา 2, ก้าวเท้าซ้าย 3, ก้าวเท้าขวา 4, ก้าวเท้าซ้าย 5, ก้าวเท้าขวา 6, ก้าวเท้าซ้าย 7</p>
5/2	<p style="text-align: center;"> 1 2 </p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
5/3	<p style="text-align: center;"> 2 1 </p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
5/4	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
5/5	<p style="text-align: center;">⑥ ⑤ ④ ③ ② ①</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ผสมเท้าซ้าย 6</p>

5.2.3 ทำเต็นจะคีในการใช้แคนขนาดเล็กเป็นเครื่องดนตรี

ลักษณะของทำเต็นของแคนขนาดเล็กมีทั้งหมด 6 เพลง มีทำเต็นทั้งหมด 20 ทำ ดังต่อไปนี้

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
1/1	<p style="text-align: center;">⑩</p> <p style="text-align: center;">⑧</p> <p style="text-align: center;">⑥</p> <p style="text-align: center;">④</p> <p style="text-align: center;">②</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6, ก้าวเท้าขวา 7, ก้าวเท้าซ้าย 8, ก้าวเท้าขวา 9, ก้าวเท้าซ้าย 10</p>
1/2	<p style="text-align: center;">①</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเดิน	อธิบายทำเดิน
1/3	<p style="text-align: center;">⑥</p> <p style="text-align: center;">④</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">⑤</p> <p style="text-align: center;">③</p> <p style="text-align: center;">①</p>	<p>สีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6</p>
1/4	<p style="text-align: center;">①</p> <p style="text-align: center;">②</p>	<p>สีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
2/1	<p style="text-align: center;">④</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">③</p> <p style="text-align: center;">①</p>	<p>สีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าขวา 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
2/2	① ② ③ ④	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าขวา 4
3/1	④ ② ③ ①	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวาพร้อมกระเทียบเท้า 3, ผสมเท้าซ้ายพร้อมกระเทียบเท้า 4
4/1	⑥ ④ ② ⑤ ③ ①	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ผสมเท้าซ้าย 6

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเดิน	อธิบายทำเดิน
4/2	① ②	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2
4/3	② ①	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2
4/4	① ③ ⑤ ② ④ ⑥	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ถอยเท้าขวา 4, ถอยเท้าซ้าย 5, ผสมเท้าขวา 6

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเดิน	อธิบายท่าเดิน
5/1	⑧ ⑦ ⑥ ⑤ ④ ③ ② ①	<p>สีรษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6, ก้าวเท้าขวา 7, ผสมเท้าซ้าย 8</p>
5/2	① ②	<p>สีรษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
5/3	② ①	<p>สีรษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต๋น	อธิบายทำเต๋น
5/4	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>สี่รยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
5/5	<p style="text-align: center;">② ①</p>	<p>สี่รยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>
5/6	<p style="text-align: center;">①</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">③ ④</p>	<p>สี่รยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าขวา 4</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
6/1	<p style="text-align: center;">④ ③</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">①</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>
6/2	<p style="text-align: center;">①</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">③ ④</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าขวา 4</p>
6/3	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

5.2.4 ทำเดินจะคืนการใช้ซึ่งเป็นเครื่องดนตรี

ลักษณะของทำเดินของซึ่งมีทั้งหมด 6 เพลง มีทำเดินทั้งหมด 26 ทำ ดังต่อไปนี้

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเดิน	อธิบายทำเดิน
1/1	<p>⑤ ④</p> <p>③</p> <p>②</p> <p>①</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าซ้าย 1, ก้าวเท้าขวา 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ผสมเท้าซ้าย 5</p>
1/2	<p>① ②</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
1/3	<p>④ ③</p> <p>②</p> <p>①</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
1/4	<p style="text-align: center;">④ ⑤</p> <p style="text-align: center;">② ③</p> <p style="text-align: center;"> ①</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ผสมเท้าขวา 5</p>
2/1	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
2/2	<p style="text-align: center;">④ ③</p> <p style="text-align: center;">② ①</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
2/3	(4) (3) (2) (1)	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4
2/4	(1) (2) (1) (2)	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2
3/1	(5) (4) (3) (2) (1)	สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าซ้าย 1, ก้าวเท้าขวา 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ผสมเท้าซ้าย 5

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
3/2	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
3/3	<p style="text-align: center;">② ①</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>
3/4	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
3/5	<p style="text-align: center;">② ①</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>
4/1	<p style="text-align: center;">④ ③</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">①</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>
4/2	<p style="text-align: center;">①</p> <p style="text-align: center;">③</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">④</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าขวา 4</p>

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
4/3	④ ③ ② ①	สี่จังหวะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4
4/4	① ② ③ ④ ⑤ ⑥	สี่จังหวะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ถอยเท้าขวา 4, ถอยเท้าซ้าย 5, ผสมเท้าขวา 6
5/1	⑥ ⑤ ④ ③ ② ①	สี่จังหวะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ผสมเท้าซ้าย 6

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต๋น	อธิบายทำเต๋น
5/2	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีร์ชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เถ้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
5/3	<p style="text-align: center;">④ ③ ② ①</p>	<p>คีร์ชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เถ้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>
5/4	<p style="text-align: center;">① ② ③ ④</p>	<p>คีร์ชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เถ้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าขวา 4</p>

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
6/1	<p style="text-align: center;">(6)</p> <p style="text-align: center;">(4)</p> <p style="text-align: center;">(2)</p> <p style="text-align: center;">(5)</p> <p style="text-align: center;">(3)</p> <p style="text-align: center;">(1)</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6</p>
6/2	<p style="text-align: center;">(2)</p> <p style="text-align: center;">(1)</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>
6/3	<p style="text-align: center;">(1)</p> <p style="text-align: center;">(2)</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต้	อธิบายทำเต้
6/4	<p style="text-align: center;">② ①</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>
6/5	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

5.2.5 ทำเต็นจะคีในการใช้ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรี

ลักษณะทำเต็นของการใช้ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีมีทั้งหมด 5 เพลง มีทั้งหมด 21 ทำรายละเอียด ดังต่อไปนี้

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
1/1	<p>⑥ ⑦</p> <p>④ ⑤</p> <p>② ③</p> <p>①</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำดัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6, ผสมเท้าขวา 7</p>
1/2	<p>① ②</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำดัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
1/3	<p>④ ③</p> <p>② ①</p>	<p>คีระชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำดัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
1/4	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
2/1	<p style="text-align: center;">⑥ ⑦ ⑤ ④ ③ ① ②</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6, ผสมเท้าขวา 7</p>
2/2	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีรีชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต้น	อธิบายทำเต้น
2/3	<p style="text-align: center;">(2) (1)</p>	<p>สีริษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>
2/4	<p style="text-align: center;">(1) (2)</p>	<p>สีริษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
2/5	<p style="text-align: center;">(2) (1)</p>	<p>สีริษะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
3/1	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>⑥</p> <p>④</p> <p>②</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>⑦</p> <p>⑤</p> <p>③</p> <p>①</p> </div> </div>	<p>คีรชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6, ผสมเท้าขวา 7</p>
3/2	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>①</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>②</p> </div> </div>	<p>คีรชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
3/3	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>②</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>①</p> </div> </div>	<p>คีรชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำด้ว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวาพร้อมกระที่บเท้า 1, ผสมเท้าซ้าย</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต็น	อธิบายทำเต็น
3/4	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>
4/1	<p style="text-align: center;">④ ③ ② ①</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>
4/2	<p style="text-align: center;">① ③ ② ④</p>	<p>คีรัยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่ เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ผสมเท้าขวา 4</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเต้น	อธิบายทำเต้น
4/3	<p style="text-align: center;">(4) (3)</p> <p style="text-align: center;">(2)</p> <p style="text-align: center;">(1)</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ผสมเท้าซ้าย 4</p>
4/4	<p style="text-align: center;">(1)</p> <p style="text-align: center;">(3)</p> <p style="text-align: center;">(5)</p> <p style="text-align: center;">(7)</p> <p style="text-align: center;">(2)</p> <p style="text-align: center;">(4)</p> <p style="text-align: center;">(6)</p> <p style="text-align: center;">(8)</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ถอยเท้าขวา 2, ถอยเท้าซ้าย 3, ถอยเท้าขวา 4, ถอยเท้าซ้าย 5, ถอยเท้าขวา 6, ถอยเท้าขวา 7, ผสมเท้าขวา 8</p>

เพลงที่/ ท่าที่	ลักษณะท่าเต้น	อธิบายท่าเต้น
5/1	<p style="text-align: center;">⑥</p> <p style="text-align: center;">④</p> <p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">⑤</p> <p style="text-align: center;">③</p> <p style="text-align: center;">①</p>	<p>สีริชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ก้าวเท้าซ้าย 2, ก้าวเท้าขวา 3, ก้าวเท้าซ้าย 4, ก้าวเท้าขวา 5, ก้าวเท้าซ้าย 6</p>
5/2	<p style="text-align: center;">①</p> <p style="text-align: center;">②</p>	<p>สีริชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวาพร้อมกระดกเท้า 2</p>
5/3	<p style="text-align: center;">②</p> <p style="text-align: center;">①</p>	<p>สีริชะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ท่าที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ก้าวเท้าขวา 1, ผสมเท้าซ้าย 2</p>

เพลงที่/ ทำที่	ลักษณะทำเดิน	อธิบายทำเดิน
5/4	<p style="text-align: center;">① ②</p>	<p>สี่ระยะ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>ลำตัว <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะ เดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>แขนและมือ <u>หญิงและชาย</u> ลักษณะเดียวกับเพลงที่ 1 ทำที่ 1 ของเครื่องดนตรีแคนขนาดใหญ่</p> <p>เท้า <u>หญิงและชาย</u> ถอยเท้าซ้าย 1, ผสมเท้าขวา 2</p>

5.3 การวิเคราะห์การเดินจะคี

การศึกษาวิเคราะห์การเดินจะคีของลาหู่ณะ (มุเชอคำ) ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ที่ ทำเดิน กระบวนการเดิน การใช้พื้นที่ ลักษณะการใช้แแถว โครงสร้างในการเดินและพัฒนาการการ เดินจะคีทั้ง 4 พิธีกรรม โดยรายละเอียดของข้อมูลต่อไปนี้

5.3.1 การศึกษาวิเคราะห์ทำเดินจะคี

จากการเดินของลาหู่ณะ ผู้วิจัยได้อธิบายทำเดินไว้ตามตารางข้างตน สามารถวิเคราะห์ถึง การใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายได้ดังต่อไปนี้

1) การใช้ศีรษะ ลักษณะของการใช้ศีรษะมี 4 ลักษณะ คือ

- (1.1) ศีรษะตั้งตรง เป็นลักษณะของผู้แสดงที่มองตรงไปด้านหน้า
- (1.2) ศีรษะหันไปทางขวา เป็นลักษณะที่ผู้แสดงมองไปทางด้านขวาหรือพูดคุย สนทนากับผู้แสดงที่อยู่ทางด้านขวา
- (1.3) ศีรษะหันไปทางซ้าย เป็นลักษณะที่ผู้แสดงมองไปทางด้านซ้ายหรือพูดคุย สนทนากับผู้แสดงที่อยู่ทางด้านซ้าย
- (1.4) ก้มศีรษะ เป็นลักษณะการก้มศีรษะมองพื้นเพื่อเป็นการมองทำเดินของผู้แสดง ที่อยู่ด้านหน้า

ผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของการใช้ศีรษะของการเดินจะคินั้น มีอยู่ 4 ลักษณะ เนื่องจากการเดินจะคีเป็นการเดินเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดง ดังนั้นในระหว่างการ แสดงจึงมีการใช้ศีรษะทั้งมองตรงด้านหน้า หันไปทางขวาและซ้ายเพื่อสนทนากับนักแสดงที่อยู่ทั้ง สองข้างและการก้มศีรษะในการมองทำเดินเพื่อความพร้อมเพียงระหว่างการเดิน ซึ่งการใช้ศีรษะใน ลักษณะดังกล่าวเป็นไปอย่างธรรมชาติ โดยไม่มีท่าของศีรษะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) การใช้ลำตัว ลักษณะของการใช้ลำตัว มี 2 ลักษณะคือ

- (2.1) ลำตัวตั้งตรง เป็นลักษณะที่ลำตัวตั้งอยู่ในแนวตั้งปกติของการทรงตัวของร่างกาย ทำตัว 90 องศา กับพื้นดิน
- (2.2) การเอนลำตัว เป็นลักษณะของการเคลื่อนไหวร่างกายส่วนบน คือเอว หน้าอก และไหล่ โดยเป็นไปตามแรงดึงดูด การเอนลำตัวที่พบมีการเอนลำตัวทางด้านซ้ายและขวา รวมถึงการเอนลำตัวทางด้านหน้า

ผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของการใช้ลำตัวในการเดินจะคಿನಿ 2 ลักษณะ ลำตัวตั้งตรง มักพบในท่าเดินของหญิงและการเอนลำตัว เป็นลักษณะที่พบในท่าเดินของชายโดยที่พบมากคือการเอนไปทางด้านขวา เนื่องจากมีแรงดึงจากนักแสดงที่อยู่ด้านหน้า ซึ่งการใช้ลำตัวทั้งสองลักษณะเป็นไปอย่างธรรมชาติ

3) การใช้แขนและมือ ลักษณะของการใช้แขนและมือมี 2 ลักษณะคือ

(3.1) การใช้แขนและมือแบบสัมผัสมือกันโดยตรง เป็นการประสานมือกันระหว่างผู้แสดงโดยมีลักษณะการใช้แขนและมือดังต่อไปนี้

(3.1.1) การประสานมือของนักแสดงหญิง นับเรียงจากด้านซ้าย กรณีที่มีนักแสดงทั้งหมด 4 คน

- นักแสดงคนที่ 1

แขนขวา พับเข้าหาลำตัว โดย มือขวา ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 2

แขนซ้าย วางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 2 โดย มือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 3

- นักแสดงคนที่ 2

แขนขวา วางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 1 โดย มือขวา ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 1

แขนซ้าย วางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 3 โดย มือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 4

- นักแสดงคนที่ 3

แขนขวา วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 2 โดยมือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 1

แขนซ้าย วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 4 โดยมือซ้าย ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 4

- นักแสดงคนที่ 4

แขนขวา วางบนลำตัว นักแสดงคนที่ 3 โดยมือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 2

แขนซ้าย พับเข้าหาลำตัว โดยมือซ้าย ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 3

(3.1.2) การใช้แขนและมือสัมผัสกันโดยตรงของนักแสดงชาย นับเรียงจากทางด้านซ้าย

- นักแสดงคนที่ 1

แขนและมือขวาปล่อยตามธรรมชาติ

แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดย มือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 2

- นักแสดงคนที่ 2

แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดย มือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 1

แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดย มือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 3

- นักแสดงคนที่ 3

แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดย มือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 2

แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดย มือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 4

- นักแสดงคนที่ 4

แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดย มือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 3

แขนและมือซ้ายอยู่ข้างลำตัว โดยปล่อยตามธรรมชาติ

(3.2) การใช้ฝ่ามือเพื่อจับ เป็นลักษณะของการนำฝ่ามือมาผูกต่อกันจนได้ความยาวพอดีกับแถวของจำนวนผู้แสดงในแต่ละแถว โดยผู้แสดงจะจับฝ่ามือแทนการผสานมือซึ่งจะใช้กับนักแสดงหญิง

ผลการศึกษาพบว่า การใช้แขนและมือมีอยู่ 2 ลักษณะ คือการใช้แขนและมือที่สัมผัสกันโดยตรงและการใช้ฝ่ามือเพื่อจับระหว่างการเต้น โดยการใช้แขนและมือที่สัมผัสกันโดยตรงของผู้แสดงหญิง จะวางแขนบนลำตัวของผู้แสดงที่อยู่ด้านข้างทั้งด้านซ้ายและขวา การใช้แขนของผู้แสดงชาย เป็นการยึดแขนออกข้างลำตัวทั้งสองข้างแล้วผสานมือเรียงต่อกันตั้งแต่คนแรกถึงคนสุดท้าย ซึ่งลักษณะการทอดแขนของนักแสดงชายยังเอื้อต่อความสะดวกในการเต้นอยู่วงด้านนอก เนื่องจากนักแสดงชายจะเต้นในท่าที่มีความแข็งแกร่งกว่านักแสดงหญิงและการใช้ฝ่ามือจับแทนการผสานมือโดยตรง เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดเหงื่อของผู้แสดงแต่ละคน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในการเต้นนั้นนิยมการผสานมือกันโดยตรงมากกว่าการใช้ฝ่ามือเพื่อจับ ซึ่งในการใช้แขนวางบนลำตัวของผู้แสดงที่อยู่ด้านข้างและการผสานมือระหว่างการเต้นนั้น ลือให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างสัมผัสที่อบอุ่น สร้างความเป็นกันเองและสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้แสดงแต่ละคน

4) การใช้ขา ลักษณะของการใช้ขามี 3 ลักษณะ ดังนี้

(4.1) ยืนตรงเป็นลักษณะของการยืนเต็มฝ่าเท้า โดยเท้าทั้งคู่อยู่ห่างกันเล็กน้อย มักพบในท่ายืนเพื่อเตรียมการเต้น และในการผสมเท้าระหว่างการเต้น

(4.2) ยกขา พบลักษณะการยกขาอยู่ 2 ลักษณะ คือการยกขาด้านหน้าและการยกขาด้านหลัง การยกขาด้านหน้าจะยกสูงประมาณครึ่งแข้ง ปลายเท้าที่ยกจะชี้ไป ด้านหน้า หรือด้านข้างเล็กน้อย การยกเท้าในการเต้นจะดี จะเป็นไปตามธรรมชาติ กล่าวคือไม่มีการเขคปลายเท้าแต่อย่างใด ในการยกขาไปด้านหลังจะยกสูงเพียงครึ่งน่อง ปลายเท้าชี้ลงพื้น ไม่มีการเขคปลายเท้าเช่นกัน

(4.3) การเหวี่ยงขา เป็นลักษณะที่ผู้แสดงเหวี่ยงขา เสมือนขาที่ไร้น้ำหนักซึ่งเป็นผลจากแรงเหวี่ยง การเหวี่ยงขาที่พบในการเต้นจะดี มีอยู่ 2 ลักษณะคือ การเหวี่ยงขาโดยใช้แรงเหวี่ยงน้อยและการเหวี่ยงขาโดยใช้แรงเหวี่ยงมาก ไปด้านหน้าและด้านหลัง ทั้งขาซ้ายและขาขวา

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของการใช้ขามีทั้งการยืนตรงในท่าเตรียมและท่าผสมเท้าระหว่างการก้าวเท้าซึ่งพบบ่อยในผู้แสดงหญิง การยกขาจะปรากฏในท่าเต้นของผู้แสดงชาย และการเหวี่ยงขาจะปรากฏในท่าเต้นทั้งหญิงและชาย โดยการเหวี่ยงขาของนักแสดงชายจะใช้น้ำหนักที่มากกว่านักแสดงหญิง

5) การใช้เท้า ลักษณะของการใช้เท้ามีอยู่ 5 ลักษณะ คือ

(5.1) การก้าวเท้า เป็นการก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งในลักษณะเต็มฝ่าเท้าแล้วถ่าน้ำหนักไปยังเท้าที่ก้าวออกไป เท้าที่ตามมาจะเปิดสันเท้าเล็กน้อย เพื่อเตรียมที่จะก้าวต่อไปข้างหน้า

(5.2) การถอยเท้า เป็นการถอยเท้าข้างใดข้างหนึ่งในลักษณะเต็มฝ่าเท้า แล้วถ่าน้ำหนักไปยังเท้าที่จะถอยไปด้านหลัง

(5.3) การย่อเท้า เป็นลักษณะของการใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งวางลงในลักษณะเต็มฝ่าเท้า ในขณะที่อีกข้างยกขึ้นเพื่อเตรียมวางลงต่อไป ในการย่อเท้าผู้แสดงจะกระทำอย่างต่อเนื่องจากการศึกษาพบว่าลักษณะของการย่อเท้ามี 2 ลักษณะคือ

- การย่อเท้าไปด้านหน้า มีการย่อเท้าตั้งแต่ 2-10 จังหวะ โดยจังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด
- การย่อเท้าถอยหลัง มีการย่อเท้าตั้งแต่ 2-6 จังหวะ โดยจังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิดเช่นกัน

(5.4) การกระทืบเท้า เป็นลักษณะของการใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งกระแทกน้ำหนักของเท้าลงไปที่พื้น ที่ปรากฏมี 2 ลักษณะ คือการกระทืบเท้าทั้งซ้ายและขวาไปทางด้านหน้าและด้านหลัง มักปรากฏในท่าการเดินของผู้แสดงชาย

(5.5) การเหวี่ยงเท้า ในการศึกษาพบว่า การเหวี่ยงเท้ามักจะสัมพันธ์กับการเหวี่ยงของขา ซึ่งเป็นการทำท่าที่ต่อเนื่องโดยเท้าที่เหวี่ยงจะปล่อยตามธรรมชาติ เสมือนไร่น้ำหนักเช่นกัน

ผลการศึกษาพบว่าลักษณะการใช้เท้าที่มีมาก คือ การก้าวเท้าไปด้านหน้าทั้งซ้ายและขวา การถอยเท้า การย่อเท้าทั้งการย่อเดินหน้าและการย่อหลัง การกระทืบเท้าผู้แสดงชายจะลงน้ำหนักมากกว่าผู้แสดงหญิง เพื่อให้เกิดเสียงดัง ซึ่งแสดงออกให้เกิดความแข็งแรงและการเหวี่ยงเท้า พบมากทั้งท่าเดินของชายและหญิงแต่น้ำหนักของการเหวี่ยงเท้าของชายจะมีน้ำหนักมากกว่าหญิง เนื่องจากการเดินของหญิงต้องคำนึงถึงความเรียบร้อย สวยงาม

5.3.2 กระบวนการเดินจะกี่

ผู้วิจัยแยกวิเคราะห์กระบวนการเดินตามเครื่องดนตรี ทั้งหมด 5 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย ซึ่งกระบวนการเดินประกอบเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีลักษณะของการใช้ ศีรษะ ลำตัว แขนและมือที่เหมือนกัน แต่มีกระบวนการทำในการใช้เท้าที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ศีรษะ ผู้แสดงทั้งหญิงและชายมีการใช้ศีรษะทั้งหน้าตรง หันซ้ายและขวา ก้มหน้าตามอิริยาบถที่ต้องการในทิศทางดังกล่าวได้โดยอิสระ

- ลำตัว ผู้แสดงชายมีการใช้ลำตัวทั้ง ลำตัวตรง และมีการเอนลำตัวทั้งด้านซ้ายและด้านขวาตามความต้องการ แต่นักแสดงหญิงจะมีการใช้ลำตัวตรงเพียงอย่างเดียว

- แขนและมือ การใช้แขนของผู้แสดงหญิง กรณีที่มีนักแสดงทั้งหมด 4 คน

● นักแสดงคนที่ 1

■ แขนขวา พับเข้าหาลำตัว โดย มือขวา ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 2

■ แขนซ้าย วางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 2 โดยมือซ้ายผสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 3

● นักแสดงคนที่ 2

■ แขนขวา วางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 1 โดยมือขวาผสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 1

■ แขนซ้ายวางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 3 โดยมือซ้ายผสานกับมือขวา นักแสดงคนที่ 4

● นักแสดงคนที่ 3

■ แขนขวาวางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 2 โดยมือขวาผสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 1

- แขนซ้ายวางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 4 โดยมีมือซ้ายประสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 4
 - นักแสดงคนที่ 4
- แขนขวาวางบนลำตัว ผู้แสดงคนที่ 3 โดยมีมือขวาประสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 2
- แขนซ้าย พับเข้าหาลำตัว โดยมีมือซ้ายประสานกับมือซ้าย นักแสดงคนที่ 3
(ประสานมือในลักษณะดังกล่าวเรียงต่อกันจากคนที่ 1 ถึงคนสุดท้าย)

การใช้แขนและมือของนักแสดงชาย นับเรียงจากคนที่ 1 ถึงคนสุดท้าย

- นักแสดงคนที่ 1
- แขนและมือขวาปล่อยตามธรรมชาติ
- แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดยมีมือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 2
 - นักแสดงคนที่ 2
- แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดยมีมือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 1
- แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดยมีมือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 3
 - นักแสดงคนที่ 3
- แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดยมีมือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 2
- แขนซ้าย อยู่ข้างลำตัว โดยมีมือซ้าย ผสานกับ มือขวา นักแสดงคนที่ 4
 - นักแสดงคนที่ 4
- แขนขวา อยู่ข้างลำตัว โดยมีมือขวา ผสานกับ มือซ้าย นักแสดงคนที่ 3
- แขนและมือซ้ายอยู่ข้างลำตัว โดยปล่อยตามธรรมชาติ
(ประสานมือในลักษณะดังกล่าวเรียงต่อกันจากคนที่ 1 ถึงคนสุดท้าย)

- เท้า การใช้เท้าของการเดินจะคืบนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละท่าและแต่ละเพลง
จะเป็นจังหวะของการก้าวเท้าทั้งซ้ายและขวา ในการเดินทั้งก้าวหน้าและถอยหลัง

1) กระทบเท้าเด่นของแคนขนาดใหญ่

ในการเดินประกอบด้วย 1 เพลง มีกระทบเท้าเด่นในการใช้เท้าทั้งหมด 2 ท่า ดังนี้

เพลงที่ 1 ลักษณะเท้า 2 ท่า

1.1 ก้าวเท้า 4 จังหวะ

1.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าชิด

2) กระทบทำเต็นของแคนขนาดกลาง

ในการเต็นประกอบด้วย 5 เพลง มีกระทบทำเต็นในการใช้ทำทั้งหมด 14 ทำ ดังนี้

เพลงที่ 1 ลักษณะทำ 2 ทำ

1.1 ก้าวทำ 4 จังหวะ

1.2 ถอยทำ 4 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมทำซิด

เพลงที่ 2 ลักษณะทำ 2 ทำ

2.1 ก้าวทำ 6 จังหวะ

2.2 ถอยทำ 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมทำซิด

เพลงที่ 3 ลักษณะทำ 2 ทำ

3.1 ก้าวทำ 6 จังหวะ จังหวะสุดท้ายกระเทียบทำ

3.2 ถอยทำ 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมทำซิด

เพลงที่ 4 ลักษณะทำ 3 ทำ

4.1 ก้าวทำ 4 จังหวะ

4.2 ถอยทำ 2 จังหวะ

4.3 ถอยทำ 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมทำซิด

เพลงที่ 5 ลักษณะทำ 5 ทำ

5.1 ก้าวทำ 7 จังหวะ

5.2 ถอยทำ 2 จังหวะ

5.3 ก้าวทำ 2 จังหวะ

5.4 ถอยทำ 2 จังหวะ

5.5 ก้าวทำ 6 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมทำซิด

3) กระทบทำเต็นของแคนขนาดเล็ก

ในการเดินประกอบด้วย 6 เพลง มีกระทบทำเต็นในการใช้เท้าทั้งหมด 20 ท่า ดังนี้

เพลงที่ 1 ลักษณะเท้า 4 ท่า

- 1.1 ก้าวเท้า 10 จังหวะ
- 1.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 1.3 ก้าวเท้า 6 จังหวะ
- 1.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าชิด

เพลงที่ 2 ลักษณะเท้า 2 ท่า

- 2.1 ก้าวเท้า 4 จังหวะ
- 2.2 ถอยเท้า 4 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าชิด

เพลงที่ 3 ลักษณะเท้า 1 ท่า

- 3.1 ก้าวเท้า 4 จังหวะ จังหวะที่ 3,4 จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าชิดพร้อมกระที่บเท้า

เพลงที่ 4 ลักษณะเท้า 4 ท่า

- 4.1 ก้าวเท้า 6 จังหวะ
- 4.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 4.3 ก้าวเท้า 2 จังหวะ
- 4.4 ถอยเท้า 6 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าชิด

เพลงที่ 5 ลักษณะเท้า 6 ท่า

- 5.1 ก้าวเท้า 8 จังหวะ
- 5.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 5.3 ก้าวเท้า 2 จังหวะ
- 5.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 5.5 ก้าวเท้า 2 จังหวะ
- 5.6 ถอยเท้า 4 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าชิด

เพลงที่ 6 ลักษณะเท้า 3 ทำ

6.1 ก้าวเท้า 4 จังหวะ

6.2 ถอยเท้า 4 จังหวะ

6.3 ถอยเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

4) กระบวนท่าเต้นของซิง

ในการเต้นประกอบด้วย 6 เพลง มีกระบวนท่าเต้นในการใช้เท้าทั้งหมด 26 ท่า ดังนี้

เพลงที่ 1 ลักษณะเท้า 4 ทำ

1.1 ก้าวเท้า 5 จังหวะ

1.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ

1.3 ก้าวเท้า 4 จังหวะ

1.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 2 ลักษณะเท้า 4 ทำ

2.1 ก้าวเท้า 5 จังหวะ

2.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ

2.3 ก้าวเท้า 4 จังหวะ

2.4 ถอยเท้า 4 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 3 ลักษณะเท้า 5 ทำ

3.1 ก้าวเท้า 5 จังหวะ

3.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ

3.3 ก้าวเท้า 2 จังหวะ

3.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ

3.5 ก้าวเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 4 ลักษณะเท้า 4 ทำ

- 4.1 ก้าวเท้า 4 จังหวะ
- 4.2 ถอยเท้า 4 จังหวะ
- 4.3 ก้าวเท้า 4 จังหวะ
- 4.4 ถอยเท้า 6 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 5 ลักษณะเท้า 4 ทำ

- 5.1 ก้าวเท้า 6 จังหวะ
- 5.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 5.3 ก้าวเท้า 4 จังหวะ
- 5.4 ถอยเท้า 4 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 6 ลักษณะเท้า 5 ทำ

- 6.1 ก้าวเท้า 6 จังหวะ
- 6.2 ก้าวเท้า 2 จังหวะ
- 6.3 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 6.4 ก้าวเท้า 2 จังหวะ
- 6.5 ถอยเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

5) กระบวนท่าเดินของขลุ่ย

ในการเดินประกอบด้วย 5 เพลง มีกระบวนท่าเดินในการใช้เท้าทั้งหมด 21 ท่า ดังนี้

เพลงที่ 1 ลักษณะเท้า 4 ทำ

- 1.1 ก้าวเท้า 7 จังหวะ
- 1.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 1.3 ก้าวเท้า 4 จังหวะ
- 1.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 2 ลักษณะเท้า 5 ทำ

- 2.1 ก้าวเท้า 7 จังหวะ
- 2.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 2.3 ก้าวเท้า 2 จังหวะ
- 2.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 2.5 ก้าวเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 3 ลักษณะเท้า 4 ทำ

- 3.1 ก้าวเท้า 7 จังหวะ
- 3.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ
- 3.3 ก้าวเท้า 2 จังหวะ พร้อมกระดึบเท้า จังหวะที่ 1
- 3.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ

เพลงที่ 4 ลักษณะเท้า 4 ทำ

- 4.1 ก้าวเท้า 4 จังหวะ
- 4.2 ถอยเท้า 4 จังหวะ
- 4.3 ก้าวเท้า 4 จังหวะ
- 4.4 ถอยเท้า 8 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

เพลงที่ 5 ลักษณะเท้า 4 ทำ

- 5.1 ก้าวเท้า 6 จังหวะ
- 5.2 ถอยเท้า 2 จังหวะ พร้อมกระดึบเท้า
- 5.3 ก้าวเท้า 2 จังหวะ
- 5.4 ถอยเท้า 2 จังหวะ จังหวะสุดท้ายเป็นการผสมเท้าซิด

จากกระบวนทำเต๋นที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ในกระบวนทำเต๋นประกอบเพลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะมีการเริ่มก้าวเท้าทั้งซ้ายและขวา โดยส่วนใหญ่จะพบว่ามีการก้าวเท้าขวามากกว่าเท้าซ้ายในการเริ่มและมักจะจบด้วยการผสมเท้าในแต่ละท่า เช่นกระบวนทำเต๋นของแคนขนาดใหญ่ใน 1 เพลง มี 2 ท่า โดยจะเริ่มด้วยการก้าวเท้าขวาและจบด้วยการถอยหลังผสมเท้าขวา กระบวนทำเต๋นของแคนขนาดกลาง โดยเพลงที่ 1,2,4 จะเริ่มด้วยการก้าวเท้าขวา ส่วนเพลงที่ 3,5 จะเริ่มด้วยเท้าซ้าย ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะจบด้วยการผสมเท้า กระบวนทำเต๋นของแคนขนาดเล็ก กระบวนทำเต๋นในทุกเพลงจะเริ่มด้วยเท้าขวาและส่วนใหญ่จะจบด้วยการผสมเท้า กระบวนทำเต๋นของซึง โดยท่าที่เริ่มเท้าขวาคือ เพลงที่ 2,4,5,6 ส่วนเพลงที่ 1,3 จะเริ่มด้วยเท้าซ้าย จบด้วยการผสมเท้าและกระบวนทำเต๋นของขลุ่ย โดย ทุกท่าจะเริ่มโดยเท้าขวาและจบลงด้วยการผสมเท้า ซึ่งปัจจุบันเพลงและท่าเต๋นประกอบเครื่องดนตรีทั้ง 5 ชนิดในการเต๋นประกอบพิธีกรรมทั้ง 4 พิธีกรรม มีจำนวนดังนี้ แคนขนาดใหญ่ 1 เพลง มีท่าเต๋น 2 ท่า แคนขนาดกลาง 5 เพลง มีท่าเต๋น 14 ท่า แคนขนาดเล็ก 6 เพลง มีท่าเต๋น 20 ท่า ซึง 6 เพลง มีท่าเต๋น 26 ท่าและขลุ่ย 5 เพลง มีท่าเต๋น 21 ท่า ซึ่งรวมแล้วมีเพลงที่ใช้ในการเต๋นทั้งหมด 23 เพลง มีท่าเต๋นจะคีทั้งหมด 83 ท่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.3 โครงสร้างในการเต้น

ในการเต้นจะสามารถแยกโครงสร้างของการเต้นได้ 2 ส่วน สามารถอธิบายตามตารางด้านล่างดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางวิเคราะห์ลำดับโครงสร้างในการเต้น

ลำดับขั้นตอน	จุดมุ่งหมาย
เตรียม ทำขึ้น	- เตรียมความพร้อมก่อนการเต้นและเป็นสัญญาณว่าจะเริ่มต้น
เดินเข้าเพลง เดินประกอบแคนขนาดใหญ่ เดินประกอบแคนขนาดกลาง เดินประกอบแคนขนาดเล็ก เดินประกอบซิ่ง เดินประกอบขลุ่ย	- เพื่อเดินเข้ากับบทเพลงของเครื่องดนตรีต่างๆ

จากตารางแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของการเต้นจะคี่ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนแรกทำเตรียม ผู้แสดงจะมาตั้งแถวอยู่ตรงบริเวณลานจะคี่คือ โดยชายยืนเรียงจับมือเป็นแถวล้อมรอบหญิง หญิงจับมือยืนเรียงแถวหน้ากระดาน 3-8 คน เพื่อเป็นสัญญาณว่าจะเริ่มต้นแล้ว

ส่วนที่ 2 เป็นการเต้นที่ต่อเนื่องจากทำเตรียม โดยเริ่มต้นเข้าเพลง การเดินเข้าเพลงนี้ความยาวของทำเต้นจะขึ้นอยู่กับความยาวของเพลง ซึ่งการเดินแต่ละเพลงมีเวลาที่ไม่เท่ากัน เมื่อจบจังหวะเพลงแรก นักดนตรีก็จะเริ่มเพลงที่สอง,สาม..จนกว่านักดนตรีคนที่ 1 จะบรรเลงเพลงครบทุกเพลงตามความสามารถของนักดนตรี จากนั้นนักดนตรีคนที่ 2 จึงเริ่มบรรเลงเพลงต่อทันที ผู้แสดงก็จะเปลี่ยนทำเต้นให้พร้อมกับผู้บรรเลงดนตรีคนที่สอง โดยจะไม่มีการกลับมายืนในทำเตรียมแต่จะเดินตามจังหวะทำเต้นของนักดนตรีคนที่สอง กระทำในลักษณะนี้จนกว่าจะหมดจังหวะการเต้นในแต่ละเพลงแต่ละเครื่องดนตรี

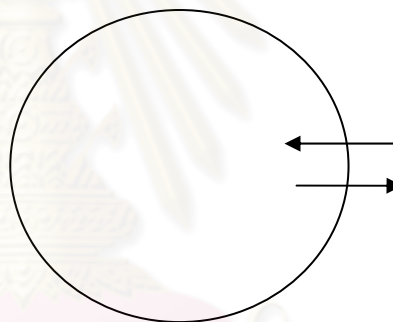
5.3.4 การใช้พื้นที่ในการเดิน

แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้พื้นที่ในการเข้า - ออกและการใช้พื้นที่ในการเดินหรือการ
แสดง

1) การใช้พื้นที่ในการเข้า - ออก

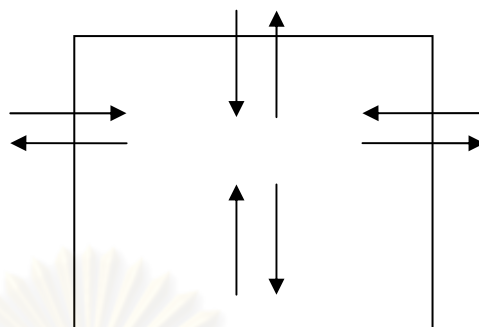
การใช้พื้นที่ในการเข้า - ออกของผู้แสดงมี 2 ลักษณะ คือ ก. การใช้พื้นที่การเดินในการ
ประกอบพิธีกรรม พื้นที่ในการใช้คือลานจะคี่และ ข. พื้นที่การเดินเพื่อการต้อนรับ พื้นที่ในการ
ใช้จะมีลักษณะเป็นลานกว้างที่ทางผู้นำของหมู่บ้านจัดทำขึ้น ซึ่งการเข้าออกทั้งสองลักษณะจะไม่
เหมือนกันขึ้นอยู่กับสถานที่ในการแสดง ซึ่งสามารถวาดเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ก. พื้นที่ในการเข้า - ออกการเดินประกอบพิธีกรรม

จากภาพเป็นการเข้า - ออก ของผู้แสดงในการเดินประกอบพิธีกรรม ลานการเดินจะมี
ลักษณะเป็นวงกลม จะมีประตูเข้า - ออกเพียงทางเดียว จากการศึกษาพบว่าผู้แสดงมักจะรวมตัวกัน
เป็นกลุ่มและจะเดินเข้าพร้อมกันเป็นกลุ่มๆ หรือทยอยมารวมตัวกันบริเวณลาน จากนั้นผู้แสดงจะ
จัดแถว ผู้แสดงชายจะจับมือเป็นแถวเดียว โค้งเป็นวง ผู้แสดงหญิงยืนเรียงแถวหน้ากระดาน 3- 8 คน
ในจำนวนหลายแถว โดยจะเดินวนไปทางซ้ายและก่อนจบการแสดงจะต้องเดินวนกลับทางขวา 7
รอบ จะถือว่าพิธีกรรมเสร็จสิ้น

ข. พื้นที่ในการเข้า - ออกการเต้นเพื่อการต้อนรับ

จากภาพเป็นการเข้า - ออก ของผู้แสดงในการเต้นเพื่อการต้อนรับ ลานการเต้นจะมีลักษณะเป็นลานกว้าง สามารถเข้าออกได้ทุกทิศทาง จากการศึกษาพบว่า ผู้แสดงจะรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และจะเดินเข้าพร้อมกัน จากนั้นผู้แสดงจะจัดแถว นักแสดงชาย จับมือเป็นวงแถวเดี่ยวล้อมรอบนักแสดงหญิง นักแสดงหญิงยืนเรียงแถวหน้ากระดาน แถวละ 3-5 คน เช่นกัน โดยการเต้นจะเดินวนไปทางซ้ายเพียงลักษณะเดียว ไม่วนทางขวา ก่อนจบการแสดงเหมือนการเต้นประกอบพิธีกรรม

2) การใช้พื้นที่ในการแสดง

ทั้งนี้รวมถึงพื้นที่ในการสร้างเนินสำหรับวางเครื่องบวงสรวง พื้นที่ในการนั่งพักของนักแสดงและพื้นที่สำหรับนักดนตรี โดยมีลักษณะ คือ เนินสำหรับวางเครื่องบวงสรวงจะตั้งอยู่ตรงกลางลาน พื้นที่นักพักของนักแสดงจะอยู่บริเวณข้างลานเต้นและพื้นที่ของนักดนตรีจะอยู่ตำแหน่งด้านหน้าของผู้แสดง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

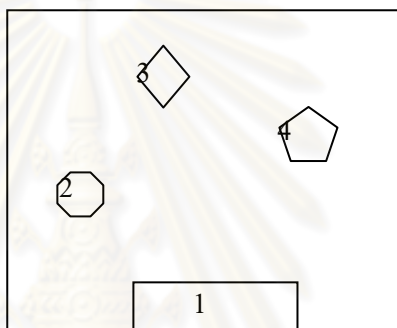
ก. พื้นที่ในการแสดงประกอบพิธีกรรม

หมายเหตุ ① เนินสำหรับวางเครื่องบวงสรวง, ② ที่พักนักแสดง, ③ นักดนตรี, ④ นักแสดงชาย, ⑤ นักแสดงหญิง

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ตำแหน่งที่ 1 คือตำแหน่งของนินสำหรับวางเครื่องบวงสรวง จะอยู่ตรงกลางของลานจะตีคือ ตำแหน่งที่ 2 คือตำแหน่งที่พักของนักแสดงและนักดนตรีจะอยู่บริเวณริมลาน ตำแหน่งที่ 3 คือตำแหน่งของนักดนตรีที่ต้องนำหน้าผู้แสดงหญิงและชาย ตำแหน่งที่ 4 คือตำแหน่งของผู้แสดงชาย อยู่วงรอบด้านนอกนักแสดงหญิง ตำแหน่งที่ 5 คือตำแหน่งของนักแสดงหญิงบริเวณกลางระหว่างนักแสดงชายและนินวางเครื่องบวงสรวง

ข. พื้นที่ในการแสดงเพื่อการต้อนรับ

หมายเหตุ 1 ที่พักนักแสดงและแขก, 2 นักดนตรี, 3 นักแสดงชาย,
4 นักแสดงหญิง

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ตำแหน่งที่ 1 คือตำแหน่งที่พักนักแสดงและแขก ตำแหน่งที่ 2 คือตำแหน่งของนักดนตรี นำหน้านักแสดงชายและหญิง ตำแหน่งที่ 3 คือตำแหน่งของนักแสดงหญิง อยู่ด้านในและตำแหน่งที่ 4 คือตำแหน่งของนักแสดงชายอยู่บริเวณด้านนอกของนักแสดงหญิง

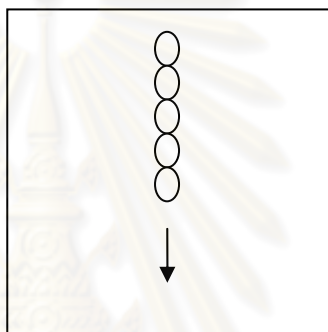
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.5 การใช้แถวและการเคลื่อนไหวในการเดินจะคี

1) การใช้แถว

การใช้แถวการเดินสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้แถวของนักแสดงชายและ การใช้แถวของนักแสดงหญิง ซึ่งลักษณะของการใช้แถวทั้ง 2 ลักษณะสามารถนำไปใช้ทั้งการเดิน ประกอบพิธีกรรมและการเดินเพื่อการต้อนรับ ดังข้อมูลต่อไปนี้

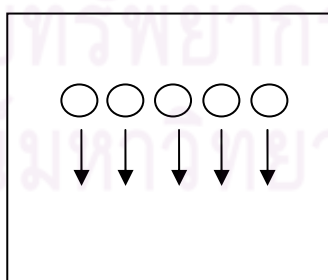
(1.1) แถวการเดินของนักแสดงชาย

จากภาพลักษณะการใช้แถวของชายจะเป็นลักษณะแถวเดี่ยว
ด้านหน้า

โดยจะเคลื่อนที่เป็นวงไป

(1.2) แถวการเดินของนักแสดงหญิง

จากภาพลักษณะการใช้แถวของนักแสดงหญิงจะมีลักษณะเป็นแถวหน้ากระดาน
โดยจะเคลื่อนไหวไปด้านหน้าโดยพร้อมเพรียงกัน

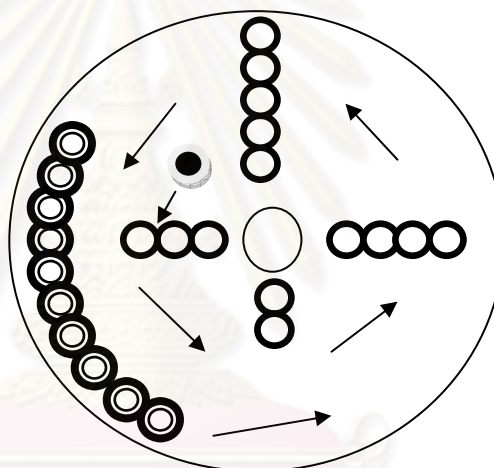
2) ทิศทางการเคลื่อนไหว

ทิศทางการเคลื่อนไหวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือทิศทางการเคลื่อนไหวในการประกอบพิธีกรรมและการต้อนรับ ดังข้อมูลต่อไปนี้

(2.1) ทิศทางการเคลื่อนไหวในการเดินประกอบพิธีกรรม

ทิศทางการเคลื่อนไหวประกอบพิธีกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ทิศทางการเคลื่อนไหวระหว่างการเดินและทิศทางการเคลื่อนไหวก่อนการสิ้นสุดการเดิน

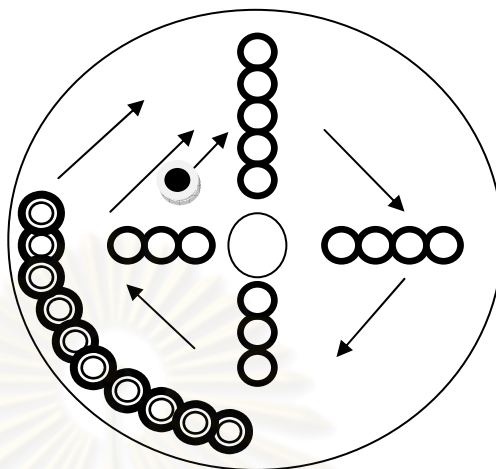
ก. ทิศทางการเคลื่อนไหวระหว่างการเดิน

หมายเหตุ ● นักดนตรี, ○ นักแสดงหญิง, ◎ นักแสดงชาย

จากภาพแสดงให้เห็นว่า วงกลมดำทึบ คือนักดนตรีซึ่งจะเดินนำจังหวะของผู้แสดง วงกลมดำกลวง คือผู้แสดงหญิงซึ่งยืนเป็นแถวเรียงกันในลักษณะหน้ากระดาน และวงกลม 2 วงซ้อนกันคือผู้แสดงชาย ซึ่งทิศทางการเคลื่อนไหวของทุกคนจะเดินไปด้านหน้าวนทางซ้ายหรือการเดินในลักษณะแบบทวนเข็มนาฬิกา

ข. ทิศทางการเคลื่อนไหวก่อนสิ้นสุดการเดิน

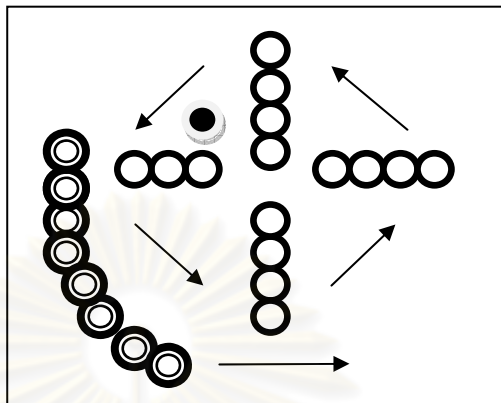

หมายเหตุ ● นักคนตรี, ○ นักแสดงหญิง, ◎ นักแสดงชาย

จากภาพวงกลมดำที่บ คือนักคนตรีซึ่งจะเดินนำจังหวะของผู้แสดง วงกลมดำกลวง คือผู้แสดงหญิงซึ่งยืนเป็นแถวเรียงกันในลักษณะหน้ากระดานและวงกลม 2 วงซ้อนกันคือผู้แสดงชาย ก่อนสิ้นสุดการเดินประกอบพิธีกรรมนั้น ทุกคนในลานจะเคลื่อนไปด้านขวาหรือเดินวนในลักษณะตามเข็มนาฬิกาทั้งหมด 7 รอบ เหตุที่ต้องเดินทั้งหมด 7 รอบนั้นเพราะชาวมูเซอมีความเชื่อว่า เลข 7 เป็นเลขที่มงคล โดยจะเดินประกอบแคนขนาดใหญ่ เมื่อวนจนครบแล้วก็จะถือว่าการเดินประกอบพิธีกรรมนั้นเสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(2.2) ทิศทางการเคลื่อนไหวเพื่อการต้อนรับ

หมายเหตุ ● นักดนตรี, ◎ นักแสดงชาย, ○ นักแสดงหญิง

จากภาพวงกลมดำทึบ คือนักดนตรีซึ่งจะเดินนำจังหวะของผู้แสดง วงกลมดำกลวง คือผู้แสดงหญิงซึ่งยืนเป็นแถวเรียงกันในลักษณะหน้ากระดานและวงกลม 2 วงซ้อนกัน คือผู้แสดงชายซึ่งทิศทางของการเคลื่อนไหวในการเดินเพื่อการต้อนรับนั้น ผู้แสดงทุกคนจะเดินวนทางซ้ายหรือลักษณะการเดินแบบทวนเข็มนาฬิกาเท่านั้น ไม่ต้องเดินวนกลับทางด้านขวา เพราะการวนกลับทางด้านขวาใช้สำหรับการเดินประกอบพิธีกรรม

5.3.6 พัฒนาการการเดินจะคิดใน 4 พิธีกรรม

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ทำเดิน กระบวนการเดินจะคิดทั้ง 4 พิธีกรรม คือพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญและการเดินเพื่อการต้อนรับ ซึ่งการเดินจะคิดเป็นองค์ประกอบหลักในการประกอบพิธีกรรมต่างๆจึงทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ถึงพัฒนาการในการเปลี่ยนแปลงหลายๆด้านของการเดินจะคิด เช่น พัฒนาการทางด้านวัตถุประสงค์ ด้านสถานที่ ด้านผู้แสดง ด้านเพลง เครื่องดนตรี ด้านการแต่งกาย และด้านทำเนียบข้อมูลต่อไปนี้

พัฒนาการด้านวัตถุประสงค์และโอกาสในการเดิน

การประกอบพิธีกรรมเป็นการปฏิบัติหลักที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของสังคมชาวมูเซอ ซึ่งในหนึ่งปี ชาวมูเซอจะมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อบวงสรวงพระเจ้า คือ พิธีกรรมปีใหม่นอกจากเป็นการจัดขึ้นเพื่อการบวงสรวงแล้วยังเป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่ เป็นการสังสรรค์พบปะกันของชาวมูเซอในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและความสามัคคีของชนเผ่ามูเซอเอง พิธีกรรมกินข้าวใหม่ เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการบวงสรวงในด้านการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวมูเซอ พิธีกรรมเรียกขวัญ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรค ซึ่งเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ชาวมูเซอจะมีการบวงสรวงในพิธีกรรมการเรียกขวัญเพื่อให้ขวัญมาดูแลรักษาผู้ป่วยให้หายจากอาการป่วย ซึ่งจากพิธีกรรมทั้ง 3 ดังกล่าวชาวมูเซอจะมีการเดินจะคี เป็นการเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมการบวงสรวงพระเจ้ากือซ่า ซึ่งการเดินนี้กลายเป็นศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมูเซอ เมื่อชนเผ่ามูเซอได้รับการพัฒนาในด้านของการศึกษา ได้เรียนรู้ถึงการเข้าสังคมกับคนไทย ดังนั้นชาวมูเซอจึงนำการเดินที่เป็นวัฒนธรรมของตนเองมาพัฒนาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขกผู้มาเยือนและการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสุข สนุกสนาน ความประทับใจและเป็นที่ยึดของบุคคลทั่วไป ดังนั้นการเดินเพื่อการเดินรับจึงเป็นอีกหนึ่งวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้านโอกาสในการเดิน

พัฒนาการด้านสถานที่การเดิน

การเดินจะคีในการประกอบพิธีกรรม สถานที่ในการเดินจะคีคือ ลานจะคีคือ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชาวมูเซอสร้างไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้านเท่านั้น แต่เมื่อมีการเดินเพื่อการต้อนรับชาวมูเซอจึงต้องสร้างสถานที่ในการเดินขึ้นใหม่เพราะไม่สามารถนำลานจะคีคือมาใช้เป็นสถานที่เดินเพื่อการต้อนรับได้ เนื่องจากชาวมูเซอมีความเชื่อว่าลานจะคีคือ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีข้อห้ามต่างๆในการปฏิบัติ ซึ่งถ้าแขกผู้มาเยือนไม่ทราบหลักในการปฏิบัติจะก่อให้เกิดสิ่งที่ไม่ดีต่อตนเอง ดังนั้นชาวมูเซอจึงมีการพัฒนาด้านสถานที่ตามวัตถุประสงค์ของการเดินโดยการสร้างลานกว้างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน เพื่อไว้สำหรับการเดินเพื่อการต้อนรับแขก อีกทั้งในการสร้างลานจะคีคือ ในอดีตการทำรั้วของลานจะสร้างด้วยไม้ไผ่ นำมาสานทำเป็นกำแพงกั้นรอบบริเวณลาน แต่ปัจจุบันด้วยปัจจัยด้านต่างๆ เช่น ทรัพยากรป่าไม้ที่น้อยลง ความสะดวก ความรวดเร็ว ความคงทนถาวรและความสวยงาม ดังนั้นชาวมูเซอจึงมีแนวคิดในการพัฒนาโดยการนำแผ่นสังกะสีมาสร้างเป็นรั้วล้อมรอบลานจะคีคือ

พัฒนาการด้านผู้แสดง

การเต้นจะถือเป็นการประกอบพิธีกรรมนั้นจะไม่มีการจำกัดในเรื่องของผู้แสดง แต่เมื่อพัฒนา มาเป็นการเต้นเพื่อการต้อนรับ จึงมีการพัฒนาในด้านของผู้แสดง เช่น มีการคัดเลือกผู้แสดงหญิง ล้วนหรือหญิงสลับชาย ด้านวัยและรูปร่างที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ด้านการศึกษาเพื่อความ สะดวกในการสื่อสาร ด้านจำนวนผู้แสดงที่ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป

พัฒนาการด้านเครื่องดนตรีและเพลง

การเต้นประกอบพิธีกรรมนั้นในอดีตจะใช้เครื่องดนตรีทั้งหมด 6 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่ง ขลุ่ย และจ้องหน่องที่มีขนาดเล็กเพื่อสะดวกในการพกพา มัก นิยมเลียบไว้ในกระบอกไม้ไผ่ขนาดเล็กได้ฟ้าคาดเอว แต่ปัจจุบันเครื่องดนตรีชนิดนี้ไม่ได้นำมาใช้ ประกอบการเต้นจะก็แล้ว เนื่องจากมีขนาดเล็กและเสียงเบาทำให้ฟังจังหวะในการเต้นยาก จึงทำให้ เครื่องดนตรีในการเต้นจะประกอบพิธีกรรมนั้นเหลือเพียง 5 ชิ้น อีกทั้งในการเต้นเพื่อการต้อนรับ จะใช้เครื่องดนตรีเพียง 4 ชนิดเท่านั้น คือ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย เนื่องจากไม่ สามารถนำแคนขนาดใหญ่มาใช้ได้ เพราะเป็นแคนที่ใช้สำหรับเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรมที่ ศักดิ์สิทธิ์ของชาวมูเซอเท่านั้น ในด้านของเพลงประกอบการเต้น จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามใน การสัมภาษณ์นักดนตรี เพลงประกอบการเต้นในอดีตมีจำนวนมากกว่าปัจจุบัน เช่น แคนขนาดใหญ่ ในอดีตมีจำนวน 4 เพลง ปัจจุบันมี 1 เพลง แคนขนาดกลางอดีตมีจำนวน 30 เพลงปัจจุบันมี 5 เพลง แคนขนาดเล็กอดีตมีจำนวน 32 เพลง ปัจจุบันมี 6 เพลง ซึ่งอดีตมีจำนวน 33 เพลง ปัจจุบันมี 6 เพลง ขลุ่ยมีจำนวน 10 เพลง ปัจจุบันมี 5 เพลง ซึ่งโดยรวมแล้วปัจจุบันมีเพลงที่ใช้ในการบรรเลงเครื่อง ดนตรีทั้ง 5 ชนิดประกอบการเต้นทั้งหมด 23 เพลง เป็นต้น เนื่องจากการถ่ายทอด การฝึกฝนของนัก ดนตรีน้อยลง เนื่องด้วยเวลาที่มีจำกัดเพราะต้องประกอบอาชีพและความยากของโน้ตเพลงจึงทำให้ เพลงที่ใช้ในการเต้นมีจำนวนน้อยลง

พัฒนาการด้านเครื่องแต่งกาย

ด้านเครื่องแต่งกาย ชาวมูเซอคำจะมีลักษณะของเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า เอง ซึ่งในอดีตเสื้อผ้าของชาวมูเซอจะมีลักษณะเป็นสีดำ เนื่องจากมีการทอผ้า ย้อมสีผ้าและตัดเย็บ เสื้อผ้าใช้เอง แต่ปัจจุบันด้วยสาเหตุที่ชาวมูเซอมีเวลาว่างน้อยลง ทุกคนต้องทำงานประกอบอาชีพ จึงทำให้ชาวมูเซอส่วนใหญ่มีเวลาในการตัดเย็บเสื้อผ้าน้อยลงและด้วยเทคโนโลยีในการถักทอที่ ทันสมัย มีการผลิตผ้าที่มีลวดลายสีสรรต่างๆออกขายจึงทำให้ชาวมูเซอมีทางเลือกในการเลือกใช้สี และลวดลายที่สวยงามในการนำมาตัดเย็บเสื้อผ้ามากขึ้น ซึ่งบางคนนิยมที่จะให้ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า

นำมาสวมใส่ ดังนั้นเครื่องแต่งกายของชาวมูเซอจึงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง จากเสื้อผ้าที่เป็นสีดำมาเป็นเสื้อผ้าที่มีสีสันต่างๆและลวดลายที่สวยงาม อีกทั้งในอดีตผู้แสดงชาวมูเซอจะไม่สวมใส่รองเท้า ในระหว่างการเต้นจะคิเพราะมีความเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์และสำคัญ แต่ปัจจุบันเมื่อชาวมูเซอได้รับการศึกษา มีความรู้และคึงนึ่งถึงด้านสุขภาพอนามัยจึงทำให้ผู้แสดงบางคนสวมรองเท้า ระหว่างการแสดง

พัฒนาการด้านทำเต็น

ทางด้านทำเต็น พัฒนาการด้านทำเต็นจะมีความสัมพันธ์กับเพลงประกอบการเต้น ซึ่งการเต้นจะคินี้ นักดนตรีจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเต้นเพราะนอกจากจะเป็นผู้บรรเลงดนตรีแล้ว ยังต้องเป็นผู้นำในการเต้นเนื่องจากในการบรรเลงดนตรี นักดนตรีจะเป็นผู้ที่รู้จังหวะในการเต้นมากที่สุดและเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียง ผู้เต้นทุกคนจึงต้องเต้นตามจังหวะและทำเต็นของนักดนตรี ซึ่งจำนวนเพลงในการเต้นนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา ความสามารถและประสบการณ์ของนักดนตรี ซึ่งนักดนตรีแต่ละบุคคลมีความสามารถในการบรรเลงจำนวนเพลงที่มากหรือน้อยแตกต่างกัน ดังนั้นจำนวนเพลงในการเต้นย่อมส่งผลกระทบต่อทำเต็น ซึ่งเมื่อมีจำนวนเพลงที่บรรเลงลดน้อยลงทำเต็นจึงลดน้อยลงเช่นกัน จึงถือได้ว่านักดนตรีเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนทำเต็นลดน้อยลง อีกทั้งบางเพลงมีจังหวะที่ยาก มีทำเต็นที่ช้าและยากจึงทำให้นักดนตรีและผู้แสดงไม่นิยมนำมาเต้น เพราะชาวมูเซอในปัจจุบันนิยมทำเต็นที่ง่าย จังหวะรวดเร็วและสนุกสนาน

จากการศึกษาวิเคราะห์การเต้นของชาวเขาเผ่ามูเซอ กรณีศึกษาการเต้น ณ หมู่บ้านมูเซอ ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใน 4 พิธีกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายละเอียดขั้นตอนการเต้น ทำเต็นและวิเคราะห์การเต้นจะคิ ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถสรุปดังข้อมูลต่อไปนี้

การเต้นจะคิเป็นการเต้นประกอบพิธีกรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอ อีกทั้งปัจจุบันยังได้นำการเต้นมาเป็น การเต้นเพื่อการต้อนรับ ผู้วิจัยจึงแบ่งขั้นตอนของการเต้นได้เป็น 2 ลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการเต้น คือ ขั้นตอนการเต้นในการประกอบพิธีกรรมและขั้นตอนการเต้นเพื่อการต้อนรับ โดยขั้นตอนการเต้นเพื่อประกอบพิธีกรรมเริ่มจาก ผู้ช่วยปุจารย (บุคคลที่คอยช่วยเหลือปุจารยในระหว่างการประกอบพิธี)และนักดนตรีเป็นผู้นำสมาชิกทุกคนมายังลานจะคิคือ เพราะก่อนหน้าที่จะประกอบพิธีกรรมชาวมูเซอจะไม่สามารถเข้าไปในลานจะคิก่อนผู้นำได้ เนื่องจากต้องนำเครื่องบวงสรวงเข้าไปวางเพื่ออัญเชิญพระเจ้าให้มาสิงสถิตย์อยู่ ณ ลานจะคิคือ จากนั้นผู้แสดงชายและหญิงจะยืนตั้งแถว เริ่มก้าวทำเต็นตามจังหวะเพลง เมื่อเกิดการเมื่อขลุ่ยผู้แสดงสามารถหยุดพัก

และสามารถกลับเข้ามาเต้นต่อได้เพราะต้องใช้เวลาในการเดินทั้งกลางคืนและกลางวัน ขั้นตอนการเดินเพื่อการต้อนรับ เริ่มจากนักท่องเที่ยว นักดนตรีและผู้แสดงไปยังสถานที่เต้น ผู้แสดงจะตั้งแถวตามการกำหนดของผู้เฝ้า เริ่มการเต้นโดยการฟังจังหวะจากเสียงดนตรี ในระหว่างการเต้น นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมการเต้นกับชาวมูเซอได้

ด้านท่าเต้นจะกินในแต่ละพิธีกรรมมีจำนวนท่าที่ไม่เท่ากัน โดยมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดเพลงและฝึกฝนในการนำเพลงและเครื่องดนตรีมาเล่นในพิธีกรรมนั้นๆ โดยผู้แสดงจะฟังเสียงจังหวะเป็นหลัก ซึ่งการเต้นจะใช้เครื่องดนตรีทั้งหมด 5 ชนิด โดยแต่ละท่าจะเป็นจังหวะการก้าวเท้าไปด้านหน้าและการถอยหลัง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ 1-10 เป็นตัวเลขบอกจังหวะของการก้าวเท้าทั้งซ้ายและขวาเพื่อสะดวกในการทำความเข้าใจ

การวิเคราะห์ท่าเต้นจะกินในการแสดงมีการใช้ส่วนต่างๆของร่างกาย กล่าวคือ การใช้ศีรษะมี 4 ลักษณะ คือ ศีรษะตั้งตรง ศีรษะหันไปทางขวา ศีรษะหันไปทางซ้ายและก้มศีรษะ เพราะในการเต้นไม่ได้มีข้อจำกัดในการใช้ศีรษะ สามารถหันศีรษะได้ตามธรรมชาติเพื่อสะดวกในการสนทนากับนักแสดงที่อยู่ด้านข้างเพื่อเป็นการพูดคุยสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสามารถมองท่าเต้นเพื่อความพร้อมเพียงระหว่างการเต้น การใช้ลำตัว ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลำตัวตั้งตรง มักพบการใช้กับนักแสดงหญิงและการเอนลำตัว ทั้งด้านหน้า ด้านซ้าย เป็นลักษณะการใช้ลำตัวที่พบมากในผู้แสดงชาย เนื่องจากแรงดึงจากนักแสดงที่อยู่ด้านหน้า การใช้แขนและมือ ลักษณะของการใช้แขนและมือแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้แขนและมือที่สัมผัสกันโดยตรงและการใช้ฝ่าเพื่อจับระหว่างการเต้น โดยการใช้แขนและมือที่สัมผัสกันโดยตรงของผู้แสดงหญิง จะวางแขนบนลำตัวของนักแสดงที่อยู่ด้านข้างทั้งด้านซ้ายและขวา การใช้แขนของผู้แสดงชาย เป็นการยึดแขนออกข้างลำตัวทั้งสองข้างแล้วผสานมือเรียงต่อกันตั้งแต่คนแรกถึงคนสุดท้าย ซึ่งลักษณะการทอดแขนของนักแสดงชายยังเอื้อต่อความสะดวกในการเต้นอยู่ทางด้านนอก เนื่องจากนักแสดงชายจะเต้นในท่าที่มีความแข็งแรงกว่านักแสดงหญิงและการใช้ฝ่าจับแทนการผสานมือโดยตรง เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดเหงื่อของผู้แสดงแต่ละคน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในการเต้นนั้นนิยมการผสานมือกันโดยตรงมากกว่าการใช้ฝ่าเพื่อจับ ซึ่งในการใช้แขนวางบนลำตัวของนักแสดงที่อยู่ด้านข้างและการผสานมือระหว่างการเต้นนั้น ลือให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างสัมผัสที่อบอุ่น สร้างความเป็นกันเองและสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้แสดงแต่ละคน การใช้ขา ลักษณะของการใช้ขาแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือแบบยืนตรง แบบยกขาและการเหวี่ยงขา ซึ่งการยืนตรงจะพบในท่าเตรียมและท่าผสมเท้าระหว่างการก้าวเท้าซึ่งพบบ่อยในผู้แสดงหญิง การยกขาจะปรากฏในท่าเต้นของผู้แสดงชายและการเหวี่ยงขาจะปรากฏในท่าเต้นทั้งหญิงและชายโดยการเหวี่ยงขาของนักแสดงชายในท่าเต้นจะใช้น้ำหนักที่มากกว่านักแสดงหญิง การใช้เท้า ลักษณะของ

การใช้เท้าแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ การก้าวเท้า การถอยเท้า การย่อเท้าทั้งด้านหน้าและถอยไปด้านหลัง การกระ跳เท้าและการเหวี่ยงเท้า ซึ่งจากการศึกษาพบว่าลักษณะการใช้เท้าที่มีมากที่สุด คือ การก้าวเท้าทั้งซ้ายและขวา การถอยเท้า การย่อเท้าทั้งการย่อเดินหน้าและการย่อถอยหลัง การกระ跳เท้า ผู้แสดงชายจะลงน้ำหนักมากกว่าผู้แสดงหญิง เพื่อให้เกิดความเสียดัง ซึ่งแสดงออกให้เกิดความแข็งแรงและการเหวี่ยงเท้า พบมากทั้งท่าเต้นของชายและหญิงแต่น้ำหนักของการเหวี่ยงเท้าของชายจะมีน้ำหนักมากกว่าหญิงเพราะเป็นท่าเต้นที่แข็งแรงกว่าเช่นกัน

ด้านกระบวนท่าเต้นประกอบเพลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะมีการเริ่มก้าวเท้าทั้งซ้ายและขวา โดยส่วนใหญ่พบว่ามีการก้าวเท้าขวามากกว่าเท้าซ้ายในการเริ่มเพราะการเริ่มด้วยเท้าขวามีความถนัดมากกว่าเท้าซ้ายและมักจะจบด้วยการผสมเท้าในแต่ละท่า เนื่องจากในการผสมเท้าเป็นท่าที่เตรียมพร้อมและสะดวกในการเริ่มท่าใหม่ ซึ่งเพลงและท่าเต้นประกอบเครื่องดนตรีทั้ง 5 ชนิดปัจจุบันมีจำนวนในการใช้เต้นดังนี้ แคนขนาดใหญ่ 1 เพลง มีท่าเต้น 2 ท่า แคนขนาดกลาง 5 เพลง มีท่าเต้น 14 ท่า แคนขนาดเล็ก 6 เพลง มีท่าเต้น 20 ท่า ซึ่ง 6 เพลง มีท่าเต้น 26 ท่า และขลุ่ย 5 เพลง มีท่าเต้น 21 ท่า ซึ่งรวมแล้วมีเพลงที่ใช้ในการเต้นทั้งหมด 23 เพลง มีท่าเต้นจะคิดทั้งหมด 83 ท่า ซึ่งโครงสร้างในการเต้นนั้น ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ท่าเตรียม เป็นการยืนเตรียมพร้อมในการเต้นและการเต้นเข้าเพลง

ด้านการใช้พื้นที่แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การใช้พื้นที่ในการเข้า – ออกและการใช้พื้นที่ในการแสดงทั้งในการเต้นประกอบพิธีกรรมและการเต้นเพื่อการต้อนรับ ซึ่งการใช้พื้นที่ในการเข้า-ออกในการประกอบพิธีกรรมจะเข้าออกทางเดียว เนื่องจาก ลานจะคี่ก็จะมีประตูเพียงทางเดียวซึ่งต่างกับการใช้พื้นที่ในการเต้นเพื่อการต้อนรับสามารถเข้า-ออกได้ทุกทิศทาง เนื่องจากมีลักษณะเป็นลานกว้างไม่มีรั้ว ด้านการใช้พื้นที่ในการแสดงประกอบพิธีกรรมจะมีเนินสำหรับวางเครื่องบวงสรวงอยู่ตรงกลางของลาน มีที่พักของนักแสดงและนักดนตรีอยู่บริเวณริมลานเพื่อสะดวกในการหยุดพักและระหว่างการเต้นนักดนตรีจะอยู่ด้านหน้าของผู้แสดงหญิงและชาย เพื่อนำการเต้นให้ตรงกับจังหวะ ซึ่งพื้นที่ในการแสดงเพื่อการต้อนรับจะมีลักษณะเดียวกับการใช้พื้นที่การเต้นในการประกอบพิธีกรรมแต่จะไม่มีลานสำหรับวางเครื่องบวงสรวง

ด้านการใช้แถวการเต้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้แถวของนักแสดงชายและนักแสดงหญิง ซึ่งลักษณะของการใช้แถวทั้งชายและหญิงมีความเหมือนกันทั้งการเต้นประกอบพิธีกรรมและการเต้นเพื่อการต้อนรับ โดยแถวการเต้นของนักแสดงชายจะเรียงเป็นแถวเดียวเนื่องจากต้องเดินเป็นวงด้านนอกล้อมรอบนักแสดงหญิง ลักษณะการใช้แถวของนักแสดงหญิงจะมีลักษณะเป็นแถวหน้ากระดานเพื่อเอื้อต่อลักษณะของท่าเต้นและการพูดคุยสร้างสัมพันธ์ไมตรีต่อกันระหว่างผู้แสดง

ด้านทิศทางการเคลื่อนไหว ในการประกอบพิธีกรรม แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ระหว่างการเดินจะวนทางด้านซ้าย ก่อนสิ้นสุดการเดินจะวนทางด้านขวาจำนวน 7 รอบเพื่อให้ผู้แสดงทุกคนได้ทราบว่าพิธีกรรมกำลังจะสิ้นสุดลง ซึ่งทิศทางการเคลื่อนไหวการแสดงเพื่อการต้อนรับจะมีลักษณะเดียวคือจะเดินวนทางด้านซ้ายเท่านั้น

ด้านพัฒนาการในการเดิน ใน 3 พิธีกรรมคือพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญและการเดินเพื่อการต้อนรับ มีพัฒนาการในการเปลี่ยนแปลงหลายๆด้าน เช่น พัฒนาการทางด้านวัตถุประสงค์ ด้านสถานที่ ด้านผู้แสดง ด้านเพลง เครื่องดนตรี ด้านการแต่งกายและด้านท่าเดิน ด้านวัตถุประสงค์ในการเดิน ในอดีตการเดินจะเป็นการเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมแต่ด้วยชนเผ่ามูเซอได้รับการพัฒนาในด้านของการศึกษา ได้เรียนรู้ถึงการเข้าสังคมกับคนไทย ดังนั้นชาวมูเซอจึงนำการเดินที่เป็นศิลปวัฒนธรรมของตนเองมาพัฒนาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขกผู้มาเยือน และการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างความสุข สนุกสนาน ความประทับใจและเป็นที่ยู่อักของบุคคลทั่วไป ด้านสถานที่ในการเดิน เมื่อมีการเดินประกอบพิธีกรรม สถานที่ในการเดินจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพราะลานจะคือใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น โดยใช้ลานกว้างในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านแทน อีกทั้งในการสร้างลานจะคือ ในอดีตการทำรั้วของลานจะสร้างด้วยไม้ไผ่ แต่ปัจจุบันด้วยปัจจัยด้านต่างๆ เช่น ทรัพยากรป่าไม้ที่น้อยลง ความสะดวก ความรวดเร็ว ความคงทนถาวรและความสวยงาม ดังนั้นชาวมูเซอจึงมีแนวคิดในการพัฒนาโดยการนำแผ่นสังกะสีมาสร้างเป็นรั้วแทน พัฒนาการด้านผู้แสดง การเดินจะคือในการประกอบพิธีกรรมนั้นจะไม่มี การจำกัดในเรื่องของผู้แสดง แต่เมื่อพัฒนามาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับ จึงมีการพัฒนาในด้านของผู้แสดง เพื่อความสะดวกในการสื่อสารและการรับชมการแสดง พัฒนาการด้านเครื่องดนตรีและเพลง ในอดีตจะใช้เครื่องดนตรีทั้งหมด 6 ชนิด คือ แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่ง ขลุ่ยและไม้ไผ่คืด แต่ปัจจุบันมี 5 ชนิด เนื่องจากไม้ไผ่คืดมีขนาดเล็กและเสียงเบาทำให้ฟัง จังหวะในการเดินยากและในการเดินเพื่อการต้อนรับจะใช้เครื่องดนตรีเพียง 4 ชนิดเท่านั้น เนื่องจากไม่สามารถนำแคนขนาดใหญ่มาใช้ได้ เพราะเป็นแคนที่ใช้สำหรับเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวมูเซอเท่านั้น ในด้านของเพลงประกอบการเดิน ในอดีตมีจำนวนมากว่าปัจจุบัน เนื่องจากการถ่ายทอด การฝึกฝนของนักดนตรีน้อยลง ด้วยเวลาที่มีจำกัดเพราะต้องประกอบอาชีพ และความยากของโน้ตเพลงจึงทำให้เพลงที่ใช้ในการเดินมีจำนวนน้อยลง พัฒนาการด้านเครื่องแต่งกาย ในอดีตเสื้อผ้าของลาหู่จะ จะมีลักษณะเป็นสีดำ เนื่องจากมีการทอผ้า ย้อมสีผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้าใช้เองแต่ปัจจุบันด้วยสาเหตุที่ชาวมูเซอมีเวลาว่างน้อยลง ทุกคนต้องทำงานประกอบอาชีพ และด้วยเทคโนโลยีในการทักทอที่ทันสมัย มีการผลิตผ้าที่มีลวดลายสีสันทันต่างๆออกขายจึงทำให้ชาวมูเซอมีทางเลือกในการเลือกใช้สีและลวดลายที่สวยงามในการนำมาตัดเย็บเสื้อผ้ามากขึ้นดังนั้น

เครื่องแต่งกายของชาวมูเซอจึงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง จากเสื้อผ้าที่เป็นสีดำมาเป็นเสื้อผ้าที่มีสีสัน และลวดลาย อีกทั้งในอดีตผู้แสดงชาวมูเซอจะไม่สวมใส่รองเท้าในระหว่างการเต้นเพราะมีความเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์และสำคัญ แต่ปัจจุบันเมื่อชาวมูเซอได้รับการศึกษา มีความรู้และคำนึงถึงด้านสุขภาพอนามัยจึงทำให้ผู้แสดงบางคนสวมรองเท้าระหว่างการแสดง พัฒนาการด้านท่าเต้น เนื่องจากจำนวนเพลงในการเต้นลดน้อยลงทำให้ท่าเต้นจะคิดน้อยลงไปเช่นกัน ซึ่งนักดนตรีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ท่าเต้นมีจำนวนที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งบางเพลงมีจังหวะและท่าเต้นที่ช้าและยากจึงทำให้นักดนตรีและผู้แสดงมักไม่นิยม เพราะชาวมูเซอในปัจจุบันนิยมท่าเต้นที่ง่าย จังหวะรวดเร็วและสนุกสนาน

ผลจากการศึกษาการเต้นจะคีของลาหู่ณะ (มูเซอคำ) พบว่าลักษณะของการเต้นของชนเผ่ามูเซอดำนั้นเป็นศิลปวัฒนธรรมที่มีความเป็นดั้งเดิมอยู่สูง เห็นได้จากท่าเต้นที่มีลักษณะของการใช้สรีระร่างกายที่เป็นธรรมชาติ อีกทั้งท่าเต้นยังมีเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของการเต้น คือ ลักษณะของการใช้เท้าเป็นหลักในการเต้นประกอบจังหวะ เนื่องจากการเต้นต้องมีการเคลื่อนที่ของเท้าอยู่ตลอดเวลา โดยมีทั้งการก้าวไปด้านหน้า การถอยเท้าไปด้านหลัง การย่อเท้า การเหวี่ยงเท้าและการกระตืบเท้า เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการเต้นโดยการใช้เท้าดังกล่าว ยังไม่ปรากฏและมีความแตกต่างจากการแสดงของชนเผ่าอื่นๆ ซึ่งการเต้นจะคีเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีความสำคัญกับชาวมูเซออย่างยิ่ง

ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าในเรื่อง การเต้นจะคีของลาหู่ณะ (มูเซอคำ) กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ดังได้ลำดับความมานั้น พบว่า

1. การแสดงพื้นบ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอดำนับว่าเป็นการแสดงที่มีความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมสูง โดยเห็นได้จากลักษณะของการแสดงที่เป็นธรรมชาติเน้นความเรียบง่าย และสะท้อนมุมมองของชนชาวมูเซอได้อย่างแท้จริง สิ่งนี้นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นอย่างมาก ในการแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมของชาวมูเซอคำได้เป็นอย่างดี

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสื่อมถอย คือ นักดนตรีและผู้แสดงในปัจจุบัน มักนิยมเพลงและท่าเต้นที่ง่าย เน้นความรวดเร็วสนุกสนาน ซึ่งอาจทำให้ท่าเต้นบางท่า เพลงบางเพลงที่ไม่นิยมนำมาบรรเลงในการเต้น อาจสูญหายไปในที่สุด ซึ่งสิ่งนี้ควรได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป

3. สภาพสังคมมีส่วนอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการเต้นดังจะเห็นได้จากพัฒนาการในด้านต่างๆของการเต้นที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการแสดงซึ่งเดิมเป็นการเต้นเพื่อประกอบพิธีกรรมถูกพัฒนามาเป็นการเต้นเพื่อการต้อนรับ

4. การแสดงพื้นบ้าน การเต้นจะถือเป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะทางด้านบทบาทในการสืบทอดและการถ่ายทอดค่านิยมอันดี เป็นการปลูกฝังค่านิยมในเรื่อง รักความอบอุ่น ความใกล้ชิด ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความสามัคคีสามัคคี อีกทั้งพลังของคนตรีและการเต้นยังเป็นจุดในการหลอมรวมชาวมูเซอเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชนของชาวเผ่ามูเซอ

5. วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านยังเป็นการบ่งบอกถึงกฎระเบียบ มารยาท การเคารพสิทธิของคนในสังคมที่ชนเผ่ามูเซอทุกคนจะต้องปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดมีความสุข

6. การศึกษาวิจัยเรื่องการเต้นจะดีของลาหู่ (มูเซอคำ) เล่มนี้ ยังเป็นการเปิดประตูสู่ลาหู่ ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่รักความสงบ มีศิลปวัฒนธรรมที่น่าเรียนรู้และยังเป็นการทำความรู้จัก ทำความเข้าใจ กับกลุ่มชนชาวมูเซอเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมไทย

อีกทั้งพบว่าวัฒนธรรมต่างๆที่อยู่คู่กับวิถีการดำเนินชีวิตในด้านความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของแต่ละกลุ่มชนนั้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม นำมาปฏิบัติใช้ให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการในวิถีประชา การเต้นจะดีสามารถเป็นสื่อในการตอบสนองให้กับกลุ่มชนได้ในบางด้าน ขณะเดียวกันยังมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน เพื่อการอนุรักษ์และการเผยแพร่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่องการเดินจะคีของลาหู่ณะ (มุเซอคำ) กรณีศึกษา ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่ามูเซอ
2. ศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของการเดินจะคีใน 4 พิธีกรรม
3. ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของการเดินจะคีใน 4 พิธีกรรม
4. ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและทำเดินจะคีใน 4 พิธีกรรม

ขอบเขตของการศึกษามุ่งศึกษาประวัติความเป็นมา พัฒนาการ องค์ประกอบ โครงสร้างและทำเดินของการเดินจะคีใน 4 พิธีกรรมคือ พิธีกรรมขึ้นปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วยและการเดินจะคีเพื่อการต้อนรับ ณ หมู่บ้านมูเซอ ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 – 2552 วิธีดำเนินการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ การสำรวจพื้นที่ในการวิจัย การสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน นักดนตรีและนักแสดง สังเกตการณ์การประกอบพิธีกรรม การเดินในพิธีกรรมและการเดินเพื่อการต้อนรับ บันทึกข้อมูลและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเป็นผลงานวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชาวลาหู่ณะ(มุเซอคำ) พบว่า ชาวลาหู่ณะ ที่อาศัยอยู่ ณ หมู่บ้านมูเซอ ตำบลด่านแม่ละเมา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นชาวลาหู่ณะ (มุเซอคำ) ที่เดิมอาศัยอยู่ในประเทศจีน – ทิเบต อพยพลงมา กระจายกันอยู่ตามบริเวณทั้งสองข้างพรมแดนอันยาวของประเทศจีน แคว้นยูนนาน ทางทิศใต้ของพม่าจนถึงรัฐเชียงตุง จังหวัดน้ำทาของประเทศลาวและแถบจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย สาเหตุของการอพยพนั้นเนื่องจากการถูกรุกรานของทหารจีนและพม่า ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวลาหู่ณะ (มุเซอคำ) ในจังหวัดตากได้อพยพมาจากจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่เนื่องจากต้องการแสวงหาที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน จึงกระจายตัวอยู่ตามบริเวณที่ราบแนวเขาของตำบลด่านแม่ละเมา ซึ่งมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวลาหู่ณะ

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าภูมิเดิมของชาวลาหู่ณะ เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีสภาพสังคมที่ความคล้ายคลึงกับจีน-ทิเบตและจากการที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยจึงได้รับวัฒนธรรมของไทยเข้าผสมผสานปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมของชาวมูเซอเอง โดยที่ชาวมูเซอส่วนใหญ่ยังคงใช้ชีวิตวิถีแบบดั้งเดิมของตน ถึงแม้วัฒนธรรมบางส่วนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะสังคมที่เป็นชุมชนเมืองของคนไทยมากขึ้น เห็นได้จากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย ระบบสังคม ลักษณะการปกครอง การประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากสาธารณูปโภค เทคโนโลยีและการศึกษา เข้าไปมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต แต่ในขณะเดียวกันชาวมูเซอยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี เห็นได้จากลักษณะของการแต่งกาย ซึ่งปัจจุบันชาวมูเซอยังใช้เครื่องแต่งกายประจำเผ่า อีกทั้งทางด้านประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมยังมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของชาวมูเซอ จากความเชื่อในเรื่องของการนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งชาวมูเซอมีความเชื่อว่า ผีและพระเจ้ากือซ่า สามารถคลั่งบัณฑาลในสิ่งที่ตนปรารถนาได้ทุกประการ โดยแสดงออกมาให้เห็นทางด้านการประกอบพิธีกรรมต่างๆซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อการดำรงชีวิต เช่น การบวงสรวงพระเจ้าในพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย ซึ่งพิธีกรรมต่างๆเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีทั้งสิ้น อีกทั้งได้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ ถูกถ่ายทอดออกมาทางด้านของการแสดงเป็นการเต้น เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะของชนเผ่ามูเซอ ซึ่งการเต้นนี้กลายเป็นองค์ประกอบหลักของพิธีกรรมต่างๆที่ชาวมูเซอนำมาเป็นสื่ออีกด้านหนึ่งในการอัญเชิญพระเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาช่วยตอบสนองต่อความต้องการตามวัตถุประสงค์ในแต่ละพิธีกรรม

ทางด้านประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมการเต้น ซึ่งการเต้นนั้นเรียกว่า การเต้นจะคี คำว่า “จะคี” ในภาษามูเซอแปลว่าการเต้น ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเต้นนั้นจะขึ้นอยู่กับพิธีกรรมต่างๆ แบ่งออกได้เป็น 3 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมปีใหม่ เพื่อเป็นการอัญเชิญพระเจ้ามาร่วมงานปีใหม่ ทั้งยังขอพรเพื่อให้ทุกคนมีความสุข ความเจริญ เป็นการขอบคุณพระเจ้าที่คลั่งบัณฑาลให้สมาชิกในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีตลอดปีที่ผ่านมาและขอพรให้ทุกคนมีแต่ความสงบสุขตลอดไป ซึ่งการเต้นนั้นชาวมูเซอจะเต้นทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ตลอดระยะเวลาทั้ง 4 วัน โดยเวลากลางวันจะเริ่มตั้งแต่เวลาประมาณ 08.00 – 17.00 น. จากนั้นจึงสลับหมุนเวียน กลับไปทำภารกิจ

ส่วนตัว ณ บ้านของตนเอง จนถึงเวลาประมาณ 19.00 น. ชาวมูเซอส่วนใหญ่จะเริ่มทำการเดินอีกครั้ง จนกระทั่งถึงประมาณ 06.00 น. ของวันที่สอง จากนั้นชาวมูเซอจึงสลับเปลี่ยนหมุนเวียนไปพักผ่อนตามอัยยาศัย จนกระทั่งถึงเวลา 08.00 น. จึงกลับมาเริ่มการเดินอีกครั้ง ซึ่งการเดินจะคินั้นจะปฏิบัติในเวลาดังกล่าวจนครบทั้ง 4 วันและ 4 คืน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วในพิธีกรรมปีใหม่ ชาวมูเซอจะมีการเดินจะคิประมาณ 20 ชั่วโมงต่อวัน พิธีกรรมกินข้าวใหม่ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวมูเซอ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเดินเพื่อให้พระเจ้ารับชมแล้วมีความสุขเปล็ดเปล็น ขอพรให้ทำการเกษตรอุดมสมบูรณ์พืชผลเจริญงอกงามฝนตกต้องตามฤดูกาลได้ผลผลิตที่อุดมสมบูรณ์ในปีต่อไป ซึ่งจะมีการประกอบพิธีกรรมในเวลากลางคืนประมาณ 19.00 น. โดยเริ่มการเดินหลังจากการประกอบพิธีกรรม ในเวลาประมาณ 19.30 – 06.00 น. ของวันรุ่งขึ้น ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วมีการเดินประมาณ 11 ชั่วโมง พิธีกรรมเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย เกี่ยวเนื่องกับการรักษาโรคของชาวมูเซอ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ชาวมูเซอมีความเชื่อว่าผีต่างๆทั้งดีและร้ายจะมาร่วมพิธีกรรมเพื่อรับชมการเดินซึ่งเป็นโอกาสอันดีในการขอโทษขอมา โดยการสร้างความสุข ความเปล็ดเปล็น เมื่อผีต่างๆพึงพอใจก็จะเกิดความเมตตาปราณีช่วยคุ้มครองรักษาให้หายจากการเจ็บป่วย อีกทั้งยังเป็นการเดินเพื่อการเรียกขวัญที่ออกจากตัวกลับเข้าสู่ผู้ป่วยและช่วยดูแลรักษาต่อไป โดยเริ่มการเดินในเวลาประมาณ 19.00 – 06.00น. ของวันรุ่งขึ้น ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะมีการเดินจะคิในพิธีกรรมเรียกขวัญ ประมาณ 11 ชั่วโมง จะเห็นได้ว่าการเดินจะคิเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวมูเซอเป็นอย่างยิ่ง ทั้งด้านการเฉลิมฉลองปีใหม่ การประกอบอาชีพทางการเกษตร การรักษาโรค ซึ่งในขณะที่เดียวกันยังมีการพัฒนาโดยนำวัฒนธรรมของตนเองมาปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการดำรงชีวิตในสังคมเมืองปัจจุบัน โดยการนำ การเดินในการประกอบพิธีกรรมมาพัฒนาเป็นการเดินเพื่อการต้อนรับแขกหรือนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความประทับใจ สร้างความสุข ความเปล็ดเปล็น ให้กับผู้ที่มาเยือน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมูเซอยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นทั้งการอนุรักษ์และการพัฒนาสู่การเผยแพร่

การเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมของชาวมูเซอยังแฝงไปด้วยองค์ประกอบในหลายๆด้าน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้านและการให้ความสำคัญกับทุกๆด้านที่อยู่รอบๆตัวโดยนำมาหลอมรวม เพื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆล้วนมีความสำคัญและมีข้อจำกัดในการปฏิบัติ ซึ่งชาวมูเซอได้มีความเชื่ออย่างเคร่งครัด เช่นในการเดินประกอบพิธีกรรมจะเดินในลานจะคีก็่อ ซึ่งสร้างไว้สำหรับการเดินประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้านเท่านั้นไม่สามารถนำมาใช้ในการเดินเพื่อการต้อนรับแขก เนื่องจากมีข้อห้ามในการประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งการเดินยังต้องมีเครื่องบวงสรวงเพื่อเป็นสื่อที่แสดงถึงความเคารพบูชาพระเจ้า ได้แก่ เทียนขี้ผึ้งเป็นสื่อแทนในการอัญเชิญบูชา ข้าวตอกเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญงอกงาม ข้าวเปลือกเป็นเครื่องแทนความอุดมสมบูรณ์ในการเกษตรซึ่งข้าวเป็นอาหารหลักในการบริโภค เครื่องเงินเป็นตัวแทนของคนในครอบครัว นำมาบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อครอบครัวนั้นๆอีกทั้งยังเป็นเสมือนทรัพย์สินเงินทองให้มีเพียงพอต่อความต้องการ ใบชาแห้งเป็นสื่อแทนการเกษตรที่สามารถเก็บไว้ได้ยาวนานไม่ขาดแคลน ยาสูบเป็นเครื่องบวงสรวงที่พระเจ้านิยมบริโภค ด้ายผูกข้อมือ เป็นสื่อในการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัวและดูแลผู้ป่วยให้หายจากโรคและอาหารเป็นปัจจัยหลักในการบริโภค ซึ่งสิ่งของบวงสรวงเหล่านี้ ล้วนมีความหมายในเชิงสร้างสรรค์และดีงามเพื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมที่สมบูรณ์โดยทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวมูเซอดีขึ้น

ด้านผู้แสดง ในการเดินเพื่อการประกอบพิธีกรรมสามารถเดินได้ในทุกเพศและทุกวัยไม่จำกัดการศึกษา รูปร่างและจำนวนผู้แสดงซึ่งต่างจากการเดินเพื่อการต้อนรับโดยมีข้อจำกัดในเรื่องต่างๆเหล่านี้ เนื่องจากความสะดวกในการสื่อสารระหว่างผู้แสดงและผู้รับชม อีกทั้งยังเป็นการสร้างความบันเทิงเพื่อให้เกิดความพึงพอใจและจำกัดจำนวนผู้แสดงเพื่อไม่มากจนเกินไป ทั้งนี้การคัดเลือกนักแสดงต้องคำนึงถึงสุขภาพเพราะอาจเป็นอุปสรรคในการแสดงซึ่งก่อก่อให้เกิดการแสดงที่ไม่สมบูรณ์ องค์ประกอบหลักที่สำคัญในการเดินอีกประการ คือ เพลงและเครื่องดนตรี เนื่องจากการเดินต้องฟังเสียงจังหวะของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ซึ่งในอดีตการเดินประกอบพิธีกรรมใช้เครื่องดนตรีทั้งหมด 6 ชนิด คือ อ้าถ้า แคนขนาดใหญ่ แคนขนาดกลาง แคนขนาดเล็ก ซึ่งและขลุ่ย แต่เนื่องจากอ้าถ้ามีขนาดเล็กและเสียงเบา ปัจจุบันไม่นิยมนำมาเป่าประกอบการเดิน ดังนั้นเครื่องดนตรีจึงมีเพียง 5 ชนิด ในการเดินเพื่อการต้อนรับจะใช้เครื่องดนตรีประกอบการเดินเพียง 4 ชนิด

เท่านั้น เนื่องจากไม่สามารถนำแคนขนาดใหญ่มาใช้ได้เพราะเป็นแคนที่ใช้ในระหว่างการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้านเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าในหมู่บ้านของชาวมูเซอจะมีนักดนตรีที่มีความสามารถและความชำนาญอยู่หลายคน ซึ่งนักดนตรีแต่ละคนมีความสามารถในการใช้เครื่องดนตรีไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับการเล่น การฝึกฝนและประสบการณ์ของนักดนตรีแต่ละบุคคล

ในด้านของการแต่งกาย ชาวลานู๋นะ (มูเซอคำ) ยังคงอนุรักษ์โดยสวมชุดประจำเผ่าทั้งในชีวิตประจำวันและในการเดินประกอบพิธีกรรม ซึ่งมักตัดเย็บเสื้อผ้าชุดใหม่เพื่อเป็นสิริมงคลในการสวมใส่ในการเดินประกอบพิธีกรรมปีใหม่ของทุกๆปี การศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาเครื่องแต่งกายของลานู๋นะ (มูเซอคำ) โดยชายมักนิยมสวมหมวกหรือผ้าโพกศีรษะ สวมเสื้อผ้าหน้าแขนยาว ไม่ติดกระดุม สวมกางเกงตัวใหญ่ สวมปลอกขาส่วนน่อง หญิงมักนิยมโพกศีรษะหรือในระหว่างการเดินมักมีการสวมหมวก สวมเสื้อแขนยาวผ้าหน้า ตัวเสื้อยาวถึงเข่า สวมกางเกงตัวใหญ่ สวมปลอกขาส่วนน่องและมีเชือกผูกบริเวณข้อเท้า เครื่องประดับของชายมักนิยมสวมกำไลข้อมือ เครื่องประดับหญิงมีทั้งสร้อยคอแบบต่างๆ ต่างหู กระดุมติดเสื้อ กำไลข้อมือ ซึ่งเครื่องประดับเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงถึงฐานะของผู้สวมใส่

ด้านการวิเคราะห์การเดิน ในขั้นตอนของการเดินจะคืบหน้าก่อนการเริ่มต้น ปู่จารย์หรือผู้ช่วยปู่จารย์ต้องนำเครื่องบวงสรวงไปวาง ณ ลานจะคีก็้อ เพื่อเป็นการเซ่นไหว้บวงสรวง อัญเชิญพระเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เข้ามาสถิตอยู่ ณ ลานจะคีก็้อก่อน จากนั้นชาวมูเซอจึงทยอยเข้าไปจัดแถวในลานจะคีก็้อ โดยชายยืนจับมือเรียงเป็นแถวเดี่ยวล้อมรอบหญิง ในขณะที่หญิง เริ่มตั้งแถวเป็นลักษณะแถวหน้ากระดาน 2-8 คน ซึ่งการจัดแถวในลักษณะนี้ เนื่องจากการเดินจะคี เป็นสื่อกลางในการพบปะกันของชาวบ้านหรือหนุ่มสาว จึงเป็นโอกาสในการเลือกคู่ ดังนั้นการจัดแถวในลักษณะดังกล่าวจึงสะดวกในการที่นักแสดงชายจะมองเห็นนักแสดงหญิงได้ทุกคน จากนั้นเมื่อนักดนตรีเริ่มบรรเลงเพลง นักแสดงจึงเริ่มต้นตามจังหวะเสียงดนตรี โดยมีนักดนตรีเป็นผู้นำในการเดินประกอบจังหวะเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียง ซึ่งระหว่างการเดินนั้นนักแสดงสามารถออกมาหยุดพักได้เนื่องจากต้องสลับหมุนเวียนการเดินทั้งในเวลากลางคืนและกลางวัน ซึ่งขั้นตอนในการเดินเพื่อการต้อนรับมีลักษณะที่คล้ายกันกับการเดินเพื่อประกอบพิธีกรรมแต่จะแตกต่างกันที่ ไม่มี

เครื่องบวงสรวงสามารถจัดแถวและเดินเข้าเพลงได้เลย โดยที่แขกสามารถเข้าร่วมการเดินกับผู้แสดงได้

ทางด้านท่าเดิน โดยส่วนใหญ่ท่าเดินจะคือ จะใช้สี่ริ้วร่างกายโดยใช้เท้าเป็นหลัก ซึ่งจังหวะของการก้าวเท้ามีทั้ง ก้าวไปด้านหน้า ถอยไปด้านหลัง การย่อเท้า เป็นต้น ซึ่งท่าเดินนั้นจะขึ้นอยู่กับเพลงและเครื่องดนตรีที่นำมาประกอบ ท่าเดินจะคือเป็นท่าที่เรียบง่าย ไม่เคร่งครัด เน้นความสามัคคีและความพร้อมเพรียง ซึ่งสังเกตได้จากการใช้สี่ริ้วร่างกายในการเดิน โดยการใช้สี่ริ้วจะมีทั้ง หน้าตรง หน้าซ้ายและขวา เพื่อเป็นการแสดงออกถึงการพูดคุยในการพบปะของแต่ละบุคคล การใช้ลำตัว ในผู้แสดงหญิงมักพบการใช้ลำตัวแบบตั้งตรง ส่วนนักแสดงชายมักใช้การเอนตัวไปทั้งด้านซ้าย ขวาและด้านหน้า ตามแรงดึงของนักแสดงที่อยู่ด้านหน้า การใช้มือ จะพบใน 2 ลักษณะ คือการใช้มือแบบสัมผัสกันโดยตรง ซึ่งพบในนักแสดงทั้งชายและหญิงและการใช้ฝ่าในการจับแทนการผสานมือซึ่งมักพบในนักแสดงหญิงเพื่อป้องกันการเกิดเหวี่ยงระหว่างการเดิน การใช้แขนจะสัมพันธ์กับการใช้มือ ซึ่งนักแสดงชายจะอยู่ในลักษณะแขนตึงข้างลำตัว ส่วนนักแสดงหญิงจะใช้มือวางผ่านบนลำตัวของนักแสดงที่อยู่ทางด้านข้างทั้งซ้ายและขวา เรียงต่อกันตั้งแต่คนแรกถึงคนสุดท้าย การใช้ขาและเท้ามีทั้งยืนตรงแบบเต็มเท้า ยกขาและเหวี่ยงขา ซึ่งการยกขาและการเหวี่ยงขามักพบในท่าเดินของนักแสดงชาย ซึ่งโดยส่วนมากท่าเดินของนักแสดงชายจะมีการใช้น้ำหนักที่มากกว่าท่าเดินของนักแสดงหญิงซึ่งจะแสดงออกถึงความเข้มแข็งและแข็งแรง มีการย่อเท้าเพื่อให้เกิดความเสียดัง เป็นการสร้างจังหวะความสนุกสนานและความหึกเหิม

จากการศึกษาลักษณะของท่าเดินพบว่า การเดินจะคือเป็นการแสดงพื้นบ้านดังนั้นลักษณะของท่าเดินจึงเป็นการเคลื่อนไหวแบบธรรมชาติ เน้นความเรียบง่าย ซึ่งสอดคล้องกับกริยาอาการของมนุษย์ในอิริยาบถทางธรรมชาติ ไม่เคร่งครัด บ่งบอกถึงความรัก ความอบอุ่นใกล้ชิด ความพร้อมเพรียงและความสามัคคี รวมถึงการแสดงออกทางอารมณ์อย่างอิสระ

ด้านกระบวนการท่าเดินประกอบเพลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะมีการเริ่มก้าวเท้าทั้งซ้ายและขวา โดยส่วนใหญ่พบว่ามีการก้าวเท้าขวามากกว่าเท้าซ้ายในการเริ่มเพราะการเริ่มด้วยเท้าขวามีความถนัดมากกว่าเท้าซ้ายและมักจะจบด้วยการผสมเท้าในแต่ละท่า เนื่องจากในการผสมเท้าเป็นท่าที่เตรียมพร้อมและสะดวกในการเริ่มท่าใหม่ ซึ่งเพลงและท่าเดินประกอบเครื่องดนตรีทั้ง 5 ชนิด ปัจจุบันมีจำนวนในการใช้เดินดังนี้ แคนขนาดใหญ่ 1 เพลง มีท่าเดิน 2 ท่า แคนขนาดกลาง 5 เพลง

มีทำเต็น 14 ทำ แคนขนาดเล็ก 6 เพลง มีทำเต็น 20 ทำ ซึ่ง 6 เพลง มีทำเต็น 26 ทำและขลุ่ย 5 เพลง มีทำเต็น 21 ทำ ซึ่งรวมแล้วมีเพลงที่ใช้ในการเต้นทั้งหมด 23 เพลง มีทำเต็นจะตีทั้งหมด 83 ทำ ซึ่งโครงสร้างในการเต้นนั้น ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ทำเตรียม เป็นการยืนเตรียมพร้อมในการเต้น และการเดินเข้าเพลง

ด้านการศึกษาพัฒนาการการเต้นของชาวเขาเผ่ามูเซอพบว่า การเต้นมีพัฒนาการในหลายๆด้าน เช่น ด้านวัตถุประสงค์และโอกาสในการเต้น ด้านสถานที่ ด้านผู้แสดง ด้านเพลง ด้านเครื่องดนตรี ด้านการแต่งกายและด้านทำเต็น ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นมาจาก ลักษณะของสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุขที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีที่ทันสมัย นักดนตรีและผู้แสดงในการเลือกเพลงนำมาใช้ในการเต้นเป็นปัจจัยหลักในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีทั้งการพัฒนาให้ดีขึ้นและการเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมถอยลง ทั้งนี้เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชาวมูเซอจึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า การเต้นจะถือเป็นองค์ประกอบหลักของการประกอบพิธีกรรมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆของชาวเขาเผ่ามูเซอ ซึ่งชนกลุ่มนี้จะใช้การประกอบพิธีกรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพากับความเชื่อในเรื่องของการนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ โดยมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ดังนั้นการเต้นจะตีจึงเป็นวิถีของการแสดงออกที่ชนมูเซอทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติตลอดชีวิต อีกทั้งการเต้นยังเป็นการสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันเก่าแก่อันเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาแห่งการสร้างสรรค์ที่ควรแก่การอนุรักษ์เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งการแสดงที่เป็นแบบดั้งเดิมและในขณะเดียวกันบริบทของสังคมก็มีผลต่อการพัฒนาการแสดงด้วยเช่นกัน การเต้นจะมีปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงต่อไปหรือไม่ กระบวนการหรือผลของการเปลี่ยนแปลงจะมีแนวโน้มเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับกาลเวลาและการมีจิตสำนึกในชาติพันธุ์ ซึ่งสิ่งที่เราทุกคนควรตระหนักคือการอนุรักษ์และการเผยแพร่ เพราะศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชนมูเซอ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

การจัดทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับชนเผ่าควรมีการศึกษา ทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานของชนเผ่า นั้นๆ เพื่อได้เรียนรู้ถึงหลักปฏิบัติ วัฒนธรรมชนเผ่าและการดำรงชีวิตเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็น แบบดั้งเดิม ตรงประเด็นตามความต้องการและได้ข้อมูลที่เป็นจริง

อนึ่งในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อต้องการหาข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านความเชื่อ และประเพณีต่างๆ ควรทำความรู้จักและขอคำแนะนำจากผู้นำในชนเผ่าเพื่อความสะดวกในการ สื่อสาร ความปลอดภัยในการเดินทางและควรศึกษาข้อมูลอย่างระมัดระวัง เพราะการศึกษา ทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน อาจมีกฎระเบียบและข้อห้ามในการ ประพฤติปฏิบัติ ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมในชนเผ่าเหล่านั้นๆ เพื่อความถูกต้องและ เหมาะสมตามประเพณีและพิธีกรรม

ประการสุดท้ายผู้วิจัยหวังว่าในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะช่วยให้เห็นถึง ศิลปวัฒนธรรมอีกด้านหนึ่งในการแสดงพื้นบ้านของชาวเขาเผ่ามูเซอได้ตามสมควร ซึ่งอาจเป็น แนวทางในการศึกษาการแสดงของชนกลุ่มน้อยอื่นๆ และลักษณะของการแสดงของชาวมูเซอใน ประเทศไทยและและภูมิภาคอื่นๆต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ บุญตาปวน. การตรวจสอบบ้านจากทะเบียนบ้าน. ที่ว่าการอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : สำนัก บริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2552.
- เกรียงศักดิ์ บุญตาปวน. การตรวจสอบประชากรจากทะเบียนบ้าน. ที่ว่าการอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2552.
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยาอินเตอร์เนชันแนล, 2518.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดตาก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- ชาวเขาในเมืองไทย. ม.ป.ท. : สำนักพิมพ์วีรกรรม, 2517.
- ที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา. แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555). ตาก : องค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา, 2553.
- ประภาส จารุเสถียร. ชาวเขาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2509.
- ไพโรจน์ แสงภู่วงษ์. บันทึกรายงานการตั้งหมู่บ้านเพิ่ม. ที่ว่าการอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : นายไพโรจน์ แสงภู่วงษ์, 2529.
- แรงงานและสวัสดิการสังคม, กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. กรมประชาสงเคราะห์. กองสงเคราะห์ชาวเขา. เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ 536 เล่มที่ 101 / 2541. ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย. ม.ป.ท, 2541.
- ลิขิต ธีรเวคิน. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. [ออนไลน์]. [http : // www.suebpong.rmutl.ac.th/Vernweb/tribe/hilltribe.htm](http://www.suebpong.rmutl.ac.th/Vernweb/tribe/hilltribe.htm)
- ศูนย์วิจัยชาวเขาเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ กองสงเคราะห์ชาวเขา กระทรวงมหาดไทย. ความรู้เบื้องต้นและข้อกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2519.
- สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เอกสารวิชาการ ลำดับที่ สวช. 00-41-08. ชาวเขาความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : นันทกานต์ กราฟฟิค/การพิมพ์, 2541

สมัย สุทธิธรรม. สารคดีชีวิตของคนกลุ่มน้อยบนดอยสูงมูเซอ. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เลฟ แอนด์ลิบเพรส จำกัด, 2541), หน้า 69.

สุชิน คำภีร์. การแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอ. สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552.

สุชิน คำภีร์. ปฏิทินรอบปีชาวไทยภูเขาดอยมูเซอ. สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552.

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพพิธีกรรมปีใหม่

ภาพที่ 56 : การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมปีใหม่
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 57 : การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนการเดินจะคี ณ ลานจะคีก่อ
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 58 : การตั้งขบวนในการเดินเพื่อไปยังลานจะคี๊ก
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 59 : การเดินในพิธีกรรมปีใหม่ในช่วงเวลากลางวัน
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 60 : การจัดเตรียมเครื่องบวงสรวง ณ ลานจะคี้อในช่วงเวลากลางคืน
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 61 : การเดินจะคี้อประกอบพิธีกรรมปีใหม่ในช่วงเวลากลางคืน
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพพิธีกรรมกินข้าวใหม่

ภาพที่ 62 : พืชที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 63 : พืชที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 64 : การประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 65 : การเต้นในพิธีกรรมกินข้าวใหม่

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย

ภาพที่ 66 : การประกอบพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 67 : การผูกข้อมือในพิธีกรรมการเรียกขวัญให้แก่ผู้ป่วย
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 68 : การเต้นจะคีในพิธีกรรมการเรียกขวัญในการรักษาการเจ็บป่วย
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพในการเต้นเพื่อการต้อนรับ

ภาพที่ 69 : การเต้นจะคีในการต้อนรับแขก
ที่มา : สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาพที่ 70 : การเต้นจะตี่ในการต้อนรับแขก

ที่มา : สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาพที่ 71 : การเต้นจะตี่ในการต้อนรับแขก

ที่มา : สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 16 จังหวัดตาก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาพลักษณะการเต้นจะคี

ภาพที่ 72 : ลักษณะแถวการเต้นของหญิง โดยการจับมือเรียงต่อกันเป็นแถวน้ำกระดาน
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 73 : ลักษณะแถวการเต้นของชาย โดยจับมือเรียงต่อกันเป็นแถวเพียงแถวเดียว
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 74 : ลักษณะการเดิน โดยหญิงจะเดินอยู่ด้านใน ชายจะเดินล้อมรอบหญิงอยู่ด้านนอก
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 75 : ลักษณะการเดินของหญิง โดยการสัมผัสมือกัน โดยตรง
ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 76 : ลักษณะการเต้นของหญิงโดยการสัมผัสมือกันโดยตรง
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 77 : ลักษณะการเต้นของหญิงโดยใช้ผ้าจับแทนการสัมผัสมือ
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ภาพที่ 78 : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแม่สอ แหล่งศึกษาข้อมูลของชาวเขาเผ่ามูเซอ ณ อำเภอแม่สอ จ.ตาก
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอ จ.ตาก

ภาพที่ 79 : ชาวมูเซอผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา
 ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอ จ.ตาก

ภาพที่ 80 : การฝึกปฏิบัติทำเต็นจะคีกับชาวมูเซอ

ที่มา : ถ่ายภาพโดย ผู้วิจัย ณ หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุนิษา สุกีน เกิดเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527 ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จบการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2549 ศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2550 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย